

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Claudii Fleury, Presbyteri, Prioris Argenteliae Et Reg.
Christianiss. A Confessionibus Institutiones Juris
Ecclesiastici**

Fleury, Claude

Moguntiae, 1760

Pars I.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-67899](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-67899)

INSTITUTIONUM
JURIS ECCLESIASTICI
P A R S I.

C A P. I.

D E O R I G I N E J U R I S
E C C L E S I A S T I C I.

I.

STRIBUS prioribus sæculis Ecclesia
vix alias leges habuit, quam scriptu-
ram veteris & novi Testamenti. Ca-
ritas, qua ducebantur Christiani, litibus vix
locum fecit, & si quæ nascebantur, illæ per
Apostolos, eorumque successores, pios pastores,
componebantur. Quorum auctoritas mere
spiritualis fuit, innixa quippe potestati, quam
Christum pastoribus in gregem suum dedisse
cuncti persuasi erant, miraculisque & virtuti-
bus, quæ in plerisque pastoribus eucebant,
comprobata, nec ultra *curam animorum* extensa.
In ceteris rebus Christiani principibus & ma-
gistratibus obtemperarunt, legum civilium ob-
servantissimi.

Apostolorum
successores
episcopi spi-
ritualem
potestatem re-
gendi eccle-
siam
nacti
sunt.

ae de ea
re certas
regulas
ab Apo-
stolis ac-
ceperunt,

II. APOSTOLI episcopis ac presbyteris nonnulla praecepta, ad curam animarum Ecclesiarumque gubernationem generatim pertinentia, tradiderant, quae longo tempore hominum memoria conservata, ad ultimum scriptis consignata sunt, licet auctore ac tempore incertis. Unde nati sunt *canones Apostolici* (a graeco vocabulo κανων, quod latinis *regulam* significat), & *constitutiones Apostolicae*, quae S. Clementi Papae tribuuntur: licet earum auctoritas non sit omni exceptione major, quandoquidem diversae diversis temporibus laciniae fuerunt assutae.

quae Con-
ciliorum
decretis
auctae
sunt.

III. PLURIUM civitatum episcopi nonnumquam ad decidendas causas majoris momenti convenerunt, quorum congregationes latinis *concilia*, graecis *σύνδοι* audiunt. Tribus prioribus saeculis ob persecutiones rarius hujusmodi conventus agebantur; nonnulli tamen etiam ex his temporibus ad notitiam nostram pervenerunt, veluti concilia sub Victore Papa an. 196. de controversia paschali habita^r: Concilium Carthaginense sub Agrippina episcopo, cujus mentionem facit Cyprianus *ep. 71.* ipsa Cypriani consilia, aliaque plura. Toties enim habebantur, quoties id fieri commode poterat. Sed ex quo Constantinus M. Ecclesiae pacem restituit, frequentiores atque ordinatiores fuere episcoporum conventus. Ipso enim imperante, celebrata sunt an. 314. Ancyranum in Galatia & Neo-Cæsariense in Ponto, quae sunt eorum, quorum canones supersunt, antiquissima concilia. Ejus-

dem auspiciis coactum fuit an. 325. Nicææ in Bithynia Concilium Oecumenicum I. a cunctis orbis Romani episcopis frequentatum. Secuta sunt tria particularia, videlicet an. 341. Antiochiense; an. 370. Laodiceum in Phrygia; an. 375. Gangrense in Paphlagonia, quorum canones maximi habebantur. Denique an. 381. celebratum fuit Constantinopoli œcumenicum concilium II.

1) Fleury Hist. Eccl. l. 4. n. 43.

IV. HORUM septem conciliorum, videlicet duorum universalium & quinque particularium, canones, in unum corpus collecti sunt, quod adpellatum fuit *codex canonum ecclesie universalis*: quo concilium Calchedonense usum fuisse constat, cujus *can. 1.* generatim comprobatur. Huic codici accesserunt canones concilii Ephesini, Oecumenici III. quod an. 430. habitum, & Calchedonensis Oecumenici IV. an. 450. celebrati. Denique L. canones apostolorum, nec non canones concilii Sardicensis, quod an. 347. celebratum & a pluribus Ecclesiis pro continuatione concilii Nicæni habitum est, eidem codici adjecti fuerunt.

Unde natus est codex canonum.

V. OMNES isti canones græca lingua concepti fuerant; sed in Ecclesiis occidentalibus recepta fuit antiqua versio latina, cujus auctor incertus est. Hac veteri compilatione usum fuit concilium Calchedonense, ipsaque Ecclesia Romana usque ad sæculum subsequens: nec ceteræ per Galliam Germaniam-

græce scriptus

& latine
redditus,
atque au-
ctus de-
cretali-
bus pon-
tificum
epistolis a
Dionysio
Exiguo:
quæ
compila-
tio

que Ecclesiæ usque ad sæculum IX. aliam no-
verant. Denique DIONYSIUS Exiguus, qui
circa an. 530. Romæ vixit, novam versionem,
eamque multo fideliolem, adornavit, cui adje-
cit omnia, quæ tum temporis græco codice
continebantur, videlicet, L. canones apostolo-
rum, canones conciliorum Calchedonenfis,
Sardicenfis, Carthaginienfis, ac nonnullorum
aliorum in Africa habitorum. Idem Diony-
sius collegit *decretales epistolas* pontificum inde
à Siricio, qui an. 398. obiit, usque ad Anasta-
sium II. defunctum an. 498. Appellabantur
autem *decretales epistolæ*, quibus pontifices, ab
episcopis consulti, decidebant momenta disci-
plinæ, quæve canonum loco habebantur,
quemadmodum græci his æquiparabant de-
cretales Dionysii Alexandrini, Gregorii Thau-
maturgi & Basilii M ad Amphilochem epistolas.

audit cor-
pus cano-
num.

VI. TANTA autem fuit compilationis
Dionysianæ auctoritas, ut Ecclesia Romana ea
semper deinceps uteretur sub adpellatione *cor-
poris canonum*. Exstitit præterea codex cano-
num Ecclesiæ Africanæ, maximam partem lex
conciliis tempore S. Augustini habitis colle-
ctus, & ab ipsis græcis ob excellentiam regu-
larum in linguam vernaculam translatus.
Martinus, Bracarenfis Episcopus, qui circa
an. 570. floruit, in Hispania idem fecit, quod
Dionysius Parvus Romæ, edita compilatione
canonum secundum Orientales, quibus tamen
nonnullos conciliorum Hispanicorum canones
adjecit. In Francia tamen sola vetus illa com-
pilatio in usu fuit, donec Carolus M. Diony-

fianam, Romæ ab Adriano I. Pontifice an. 787. traditam, domum referret.

VII. ORIENTALES etiam veteri codici nonnulla adjecerunt, videlicet XXXV. canones apostolorum, qui L. reliquis additi; codicem Ecclesiæ Africanæ græce redditum; canones concilii Trullani an. 692, ut vicem sustinerent canonum conciliorum Oecumenicorum V. & VI. quibus nulli canones fuerant proditi; denique canones concilii Nicæni II. Oecumenici VII. an. 787. Atque his partibus constitit *codex canonum Ecclesiæ Orientalis*. Hæc pauca præcepta universæ Ecclesiæ catholicæ per VIII. sæcula suffecere. Occidentales pauciora habebant, eaque ab orientalibus maximam partem mutuata. Interim in *usum Ecclesiæ Romane particularem* nulla tradita deprehendimus. Tanta enim constantia ac fidelitate inhæsit disciplinæ ab apostolis traditæ, ut his remediis vix indigeret, ipsæque pontificum decretales epistolæ inde haustæ aliis Ecclesiis scriberentur. Jus hoc, quod primis VIII. sæculis in usu fuit, appellare posses *jus Ecclesiasticum antiquum*.

Addita-
menta
codicis
græci.

VIII. CUI mox successit *novum*. Extremis enim Caroli M. temporibus ex Hispania per univèrsam occidentem disseminata fuit collectio canonum, cui nomen nescio cujus Isidori præscriptum erat, quem nonnulli *mercatores* vocant. Illâ continentur canones orientales ex interpretatione latina, Dionysiana antiquiore; Canones plurium conciliorum Fran-

Juris ca-
nonici
novioris
origines
debentur
Pseudo-
Isidoro.

cicorum & Hispanicorum, &, quod omnium maximum, ingens numerus epistolarum decretalium, a pontificibus quatuor primorum sæculorum scriptarum inde à Clemente usque ad Siricium, a quo auspiciatus erat Dionysius; licet hic, qui ducentos annos ante vixerat Romæ, contestetur, ab ipso conquistata summa diligentia fuisse, quotquot reperiri potuerint, superiorum pontificum constitutiones, Compendia harum decretalium inserta fuere collectioni, quam Ingelramnus, Mediomatricum episcopus, edidit an. 781², pluraque earum capita irrepererunt in capitularia regum Francicorum, sæpeque allegabantur. Sed Hincmarus Rhemensis, quum videret Nicolaum I, his abuti ad stabiliendam suam jurisdictionem in episcopos, contendit, decretales istas, quod corpore canonum non continerentur, plus auctoritatis, quam ipsos canones, habere non debere. Pontifex contra bene monuit, auctoritatem earum non e corpore canonum, sed a scriptoribus, quos Pontifices fuisse existimaverat, esse derivandam.

2) Vid. *hist. eccl. nostr.* l. 44. n. 22.

Cujus pia
fraus de-
regitur.

IX. NOSTRO ævo compertum est, decretales illas inde a Clemente usque ad Siricium non ab eis, quorum nomina præferunt, profectas esse: Idem enim stili habitus in omnibus, ipsumque orationis genus a primorum sæculorum simplicitate abhorrens. Leguntur in iis amplissima capita e scriptis patrum, qui sequiori tempore demum vixere, veluti S. Leonis, S. Gregorii, aliorumque: ap-

parent porro leges a Christianis imperatoribus latæ, quales tum non fuerant: res ipsæ, quæ referuntur, nec locis nec temporibus conveniunt³. Sed quoniam per plura sæcula pro genuinis habitæ fuere; dici non potest, quantam disciplinæ ecclesiasticæ mutationem induxerint, præsertim in argumento appellationum ad Pontificem, quæ in iis pro ordinariis venditantur, & episcopalis jurisdictionis, quæ in his mire impeditur: cui fini has epistolas a se editas nec ipse diffitetur Isidorus.

Papæ vef-
lificantis.

3) Vid. *Concilia Phil. Labbei tom. I. passim.*

X. INTEREA auctus est compilatorum numerus, in quibus notanda est collectio Reginonis, Abbatis Prumiensis, qui vixit an. 900, collectio Burcardi, episcopi Wormatiensis an. 1020, collectio Ivonis Carnutensis an. 1100, denique collectio GRATIANI, monachi Benedictini, quæ Bononiæ circa an. 1150. prodiit, quæ continentur supposititiæ illæ decretales pluraque e scriptis patrum, præsertim Hieronymi, Augustini, Gregorii, Isidori Hispalensis loca, sub certa capita redacta, multisque *questionibus* referta, quæ in utramque partem disputantur oppositis auctoritatibus, quas Gratianus conciliare nititur. Propterea hæc compilatio ab ipso inscripta est *concordia canonum discordantium*, usu tamen invaluit, ut *corpus decretorum*, vel simplicius *decretum* adpelleretur. Hoc opus, licet summe imperfectum, quod temporum injuria studium Criticum tum exularet, nihilominus magno adplausu exceptum, & licet ab *homine privato*

Compilatio
Gratianus.

profectum, cujus nulla erat auctoritas, in scholis prælectum, in foro allegatum, universalique consensu unicum juris canonici corpus habitum fuit. Id tamen agnoverunt omnes, loca, quæ in eo continentur, nullam a libro, sed omnem a scriptoribus, a quibus profecta sunt, auctoritatem mutuari.

Papæ regnum
ipuriis
decreta-
libus sta-
bilitum,

XI. Ex illo tempore ob *ecclēsiæ & rei-publicæ* mala frequentioribus ex aula Romana constitutionibus opus fuit. Nam per bella illa, quibus minores illi principes, e ruinis regni Carolingici nati, perpetuo conflictabantur, nec Episcopi conventus agere, nec Metropolitanæ auctoritatem interponere valuerunt. Qui aliquo numero haberetur, nemo fuit præter pontificem, cujus reverentia major esse cœpit post oppressam Regulorum, Romæ vicinorum, tyrannidem. Sic post Leonem IX. & ann. 1050. plura de morum & disciplinæ emendatione habita sunt consilia, quandoquidem quum Christiani in universum, tum clerici luxu, libidine & avaritia corrupti fuere. Quibus vitiis bellum indictum fuit pluribus conciliis particularibus, quibus vel ipsi Pontifices vel eorum legati præfuere. Convocata sunt quoque nonnumquam *generalia*, cum alibi, tum Romæ potissimum, quæ a loco congregationis vocantur *Lateranensia* in quibus eminent Lateranense III. an. 1215. sub Innocentio III. cui potiora momenta disciplinæ, quibus etiamnum Ecclesia regitur, debentur.

XII. INNOCENTIUS ille, nec non Alexander III. aliique plures sæculi XII. & XIII. Pontifices jurium erant peritissimi, nec canonum solum, sed & legum Romanarum, quæ tum è situ resuscitabantur, callentissimi. Undiquaque propterea consulebantur etiam in causis sæcularibus. Appellationes continuæ Romam deferebantur, ubi gravissimæ causæ non solum Episcoporum, sed Regum quoque ad Principum disceptabantur. Iisdem temporibus ordines monachorum mendicantium & academiæ fuerunt institutæ Pontificique immediate subjectæ, ex quibus prope omnes Prælati & Ecclesiæ ministri fuere delecti. Atque sic factum est, ut nullæ leges generatim reciperentur, nisi quæ ab ipso Pontifice, sive in consilio præsidente, sive in collegio Cardinalium decernente, proficiscerentur.

per academi-
as & religio-
forum
mendicantium
ordines
confirmatum,

Legibus
obruit
orbem,
quas

XIII. POST decretum Gratiani plures decretalium collectiones factæ sunt, in quibus sola *Gregoriana* an. 1234. per Raymundum de Pennaforte, natione Catalanum, ordine Dominicanum, Gregorii IX. Capellanum, compilata, publicam auctoritatem indepta fuit. Ea continentur decreta magni concilii Lateranensis an. 1215. pluriumque causarum decisiones pro natura argumentorum in V. libros distributæ. Atque hoc ipsum est, quod simpliciter *decretales* adpellamus, licet *canonistæ* eas quæ prioribus collectionibus continentur, adpellent *decretales veteres*.

decretalium
nominine
evulgat
Gregorius IX.

XIV. BONIFACIUS VIII. an. 1298. amplifi-

A 5

est Boni-
facius
VIII,

prodidit decretalium *sextum*, itidem in V. li-
ros pro natura collectionis Gregorianæ divi-
sum: quem *sextum* adpellant. Eo continen-
tur decreta duorum conciliorum Lugdunen-
sium, vel potius Pontificum INNOCENTII IV.
& GREGORII X. an. 1245. & an. 1274. iis
præsidentium; nec non aliorum Pontificum
inde à Gregorio IX. usque ad Bonifacium VIII.
constitutiones. Sed dissidia inter hunc Ponti-
ficem & Philippum pulchrum hanc collectio-
nem Francis suspectam reddiderunt. Acces-
sit postea nova collectio *Clementinarum*, qua
continentur Constitutiones Clementis V. in
concilio Viennensi an. 1311. promulgatæ, &
à Joanne XXII. an. 1317. publicatæ.

absolvit
Jo XXII.

XV. CETERAE omnes, quæ corpori
juris post adjectæ sunt, *extravagantes* adpellan-
tur, quod veluti errarent atque à ceteris com-
pilationibus exularent. Jam olim canonistæ
allegarunt decretales Gregorii IX. per vocabu-
lum *extra*, ut indicarent, esse eas extra decre-
tum Gratiani, quod usque ad ea tempora so-
lum veluti corpus juris habebatur: idque et-
iamnum facere solemus. *Extravagantes* sunt
partim *Joannis XXII.* partim *communes*, non
solum subsequantium Pontificum, sed etiam
nonnullorum præcedentium etiam ipsum In-
nocentium III. Atque hi sunt illi libri, vide-
licet, *decretum*, *decretales*, *sextus*, *Clementina* &
extravagantes, quibus universum corpus juris
canonici, quod in scholis explicari solet, ab-
solvitur.

XVI. A GRATIANI temporibus ad JOANNEM XXII. vix integra duo sæcula circumacta erant, quo brevi temporis spatio tot novæ leges prodierunt. Sed in eadem tempora incidit magna illa disciplinæ remissio. Antiqui canones, nisi qui decreto Gratiani inserti essent, fere ignorabantur, & in scholis regnabat nescio quæ sophistica, quæ mille modos eludendi canonum rigorem argutis mentibus suppeditabat. Atque hoc modo in moribus remissio; in medelis parcitas. Præterea Pontifices in Italia ad dominatum supremum erecti, majorque Episcoporum pars domini sæculares facti sunt. Laicorum ignorantia clericorum præsentiam solertiamque in omnibus negotiis publicis æque ac privatis necessariam reddidit. Inter tot negotia, inter strepitum judiciorum, in Principum aulis, in castris, in publicis consultationibus, quibus Prælati sæpe ac sanctissimi monachi fuere adhibiti, vix fieri potuit, ut caritas pastoralis & Ecclesiasticus candor purus illibatusque conservaretur.

XVII. REMISSIORIS disciplinæ indicia sunt Clerici illiterati, raroque vel ob gravissima crimina destituti, aut facile restituti: poenitentia canonica, ad peregrinationes pias vel eleemosynas obeundas imperata, frivole remissa; indulgentia generales publicata. Privilegia ipso jure communi facta sunt magis communia. Pontificum potentia nulla re magis censeri posse videbatur, quam si dispensationes a canonum observantia in infinitum extenderentur, quarum præteritis decem sæ-

conculcata veterum canonum disciplina,

quæ degeneravit in abusus pessimos.

culis admodum circumspēctus usus fuit. Vicissim inde a sæculo XI. censura Ecclesiastica ultra modum rigorosa invaluit, sæpeque in causis temporalibus ex levi causa adhibebatur. Institutum fuit inquisitionis officium, ordinato processu extraordinario per capturas & denunciations secretas in criminibus læsarum religionum. Potestas sæcularis spirituali iungebatur tanto excessu, ut Pontifici tribueretur jus destituendi Principes, & regna pro lubitu dispersiendi.

præfer-
tim tem-
pore
schisma-
tis Ave-
nionen-
sis.

XVIII. SED majus exitium disciplina sacra vix experta est, quam tempore schismatis Avenionensis, exeunte sæculo XIV. Nam in ista Pontificum æmulatione uterque dispensationibus & indulgentiis sectatorum suorum numerum augere satēgit, vitiaque in iis, qui parti suæ favebant, dissimulavit, & quum mutuis diris & execrationibus se devoverent, censuræ Ecclesiasticæ ad ludibrium reciderunt. Concilium Constantiense, quod an. 1414. convocatum fuit, tantis malis ex parte medelam adhibuit. Deliberatum ibi fuit de emendatione morum & disciplinæ Ecclesiasticæ; deliberatum itidem postea. Omnium efficacissimum remedium existimatum fuit restrictio privilegiorum & dispensationum, ne summa auctoritas, quam Christus capiti Ecclesiæ concesserat ad ædificandum, adhibeatur ad Ecclesiam destruendam.

quibus
Conci-

XIX. RECLAMATUM est iis, qui Papam veluti unicum in Ecclesia legislatorem ac

totius disciplinæ arbitrum absolutum extollebant. Recursum est ad auctoritatem conciliorum & ad potestatem episcoporum, per canones ordinatam. Interim illi fluctus, quos schisma excitaverat, lenioribus istis remediis per omnes orbis Christiani partes compesci non potuerunt. Germania, regnaque Septentrionalia abusibus istis, quibus oppressa fuerant, in tantum horrorem conjecta sunt, ut maximam partem animum abjicerent, atque hoc obtentu jugum Ecclesiæ infausto omine excuterent. Per Italiam dominatus aulæ Romanæ & spes Principum, qui ei adulantur ob certam lucri expectationem, pontificis usurpationes corroboravit, quas per Hispaniam Franciamque regum temperavit auctoritas pro genio nationum diverso. Nam in Francia apertius pontifici resisti, manifestum est.

lium
Constan-
tienze
mederi
voluit,
quibusve
Germa-
nia & re-
gna se-
ptentrio-
nalia sunt
ad defe-
ctionem
concitata.

XX. INDE a schismatis illius temporibus Francia palam declaravit animum tuendi veterem libertatem, atque exterminandi, quidquid contra canones per ignorantiam vel malitiam sequioribus temporibus innovatum est. Neque tamen propterea habemus, quo nobis gratulemur de veteri disciplina conservata, licet intacti pluribus innovationibus, quibus alia regna vexantur. Neque nostro ævo opus inventivis istis, quibus tempore *schismatis* utebamur: nam periculorum remedia morborum intuta sunt, si male adplicantur.

Franci
in viam
redeunt.

XXI. CONCILIO Constantiensi optimum Qui con-

cilii Basi-
leensis
decreta

corrigendi abusus remedium visum fuit frequentior conciliorum generalium convocatio, licet primitiva Ecclesia tribus sæculis iis caruerit, ad eaque tanquam ad *remedia extraordinaria* confugerit. Ex hac causa Eugenius IV. convocavit an. 1431. *concilium Basileense*, quod a prima sessione ex causis frivolis disturbatum ivit; sed tamen eidem adhærere, ejusque decreta adprobare coactus est. Biennio post novum inter pontificem conciliumque ortum est dissidium, quod componi non potuit.

adoptant
in pra-
gmatica
1438.

XXII. MEDIO tempore habitus est conventus *Bituricensis* an. 1438. ex omni Clero Franciæ collectus a rege Carolo VII. ubi constitutio facta, quam *pragmaticam* adpellamus: quod nominis jam antea nonnullis constitutionibus imperatoris, & statuto Ludovici sancti, quo Romanæ aulæ postulata repressit, inditum erat. Pragmatica autem illa concilii Basileensis agnoscitur auctoritas, pluraque ejus decreta recipiuntur in Franciam, certis limitationibus circumscripta. Germania in isto dissidio neutras partes secuta, donec an. 1437. *Concordata nationis Germanicæ*, inter Nicolaum V. Eugenii IV. successorem, & Imp. Fridericum III. ordinesque imperii inirentur, quibus etiamnum utitur in causis beneficiariis.

quam
commu-
navit
Fran-
siscus I.

XXIII. PRAGMATICA Francorum pontificibus æque exosa fuit ac ipsum concilium, cujus decretis nitebatur. Ludovicus XI. eam abrogaturus impeditus est a Clero, sed

maxime ab academiis & senatibus provincialibus. Ex eadem causa Julius II. impetiit Ludovicum XII. ad concilium Lateranense vocatum, damnassetque pragmaticam, si diutius in vivis versatus esset. Leo X. denique litem hanc composuit, convenitque cum Francisco I. an. 1516. Bononiæ in nostra *concordata*, quibus *pragmatica* nomen abolitum, infensioraque pontificibus capita expuncta; cetera renovata. Potissima mutatio hæc fuit, quod, abrogatis episcoporum & Abbatum electionibus, Pontifici tributa est potestas præficiendi episcopatibus & monasteriis, quos rex nominaturus esset. Hæc *concordata* fuere a concilio Lateranensi, quod tum nondum solutum erat, comprabata: sed suprema curia Parisiensis omnimodo restitit, quo minus publicam auctoritatem ex relatione in scrinia nancisceretur, & clerus per integrum sæculum electionum pristinam libertatem flagitavit; nullo effectu.

in concordatis
1516.

XXIV. SUB idem tempus Martinus Lutherus in scenam prodiit, quem secuti sunt alii plures, qui obtentu *repurgandæ Ecclesiæ* miseris modis eam dilacerarunt. Sed ex his novis successionibus id utilitatis redundavit in Ecclesiam ut omnium animi, licet sero, serio tamen converterentur, non ad fidei quidem, quæ variari nequit, sed morum & disciplinæ Ecclesiasticæ emendationem. Resumptum est studium antiquitatum Ecclesiasticarum, veterumque canonum longa oblivione sepulorum. Inde manavit sancta illa saluberrimaque refor-

Lutherus
catholicis
ansam
dedit
emen-
dandi
discipli-
nam

in concilio
Tridentino

matio concilii Tridentini, quo damnantur corrigunturque sequiorum sæculorum abusus plerique; dispensationes autem & privilegia constringuntur, ac infulæ episcopales exaltantur. Renovatio antiquorum canonum sanctissimorum hujus concilii scopus & labor fuit. Ejus decreta circa doctrinas in Francia ultro recepta fuere, veluti ex concilio Oecumenico profecta; sed quæ ad *disciplinam* spectant, usque ad hoc tempus, Cleri Francici intensa flagitatione posthabita, non attenduntur. Non quod ea non satis pura censeretur, quippe maximam partem statuto ordinum Blesensi inserta; sed quod reformatæ religioni addictis civibus, multisque catholicis, præsertim magistratibus, aliquid dandum esset, qui in iis plurima nostris libertatibus inimica deprehendebant. Atque hæc sunt origines, progressus & reliqua fata juris Ecclesiastici inde ab Ecclesiæ incunabilis usque ad hæc tempora.

C A P. II.

DE DIVISIONIBUS JURIS
ECCLESIASTICI.

I.

Divisiones
juris
canonici,
quod est,

UNIVERSUM jus Ecclesiasticum dividitur in jus *divinum* & *humanam*; in jus *naturale* & *positivum*^r. Jus *naturale* est lumen rationis de eo, quod Deo debemus & hominibus. Hoc etiam est jus *divinum*, quia Deus est auctor *naturæ*, & *rectæ rationis* regula

gula ejus est æterna sapientia. Jus *divinum positivum* est, quod Deo placuit hominibus præscribere, sive rationem ejus revelaverit, sive minus. Continetur autem scriptura veteris & novi Testamenti, & per traditionem Ecclesiæ explicatur ². Hujus juris major pars revera est jus naturale quod Deus tempore Mosis populo suo in scriptis commendavit, quoniam in hominum mentibus exoleverat ³.

1) *Dist. 1. c. 1. §. 7.*

2) *Dist. 11. c. 5. ex Basilio de Sp. S. c. 27.*

3) *Chryf. homil. 1. in Matth.*

II. DECALOGUS est juris hujus naturalis compendium, omniaque veteris Testamenti *præcepta moralia* sunt ejus explicationes. Equidem plures iis mixtæ sunt *leges ceremoniales*, quarum nonnullis Judæi procul superstitione vicinarum gentium habebantur; nonnullarum autem rationem ignoramus. Illud tamen in universum constat, necessarias eas fuisse ad continendum populum illum indocilem & rebus externis addictissimum in officio, in iisque latuisse figuras rerum novi Testamenti ¹. Quare postquam Jesus Christus venisset, ut veritatem nos aperte doceret, figuræ evanuerunt, cærimoniarumque cessarunt. Ille enim legem Dei reddidit absolutam, cunctaque reduxit ad *jus naturale* & ad *primævam institutionem* ².

1) *Matth. V. 17.* 2) *Dist. 5. pr. §. 6. f. dist. 7. pr.*

III. UNDE patet, jus *divinum naturale* esse immutabile, quoniam idea rationis *naturale*

æque omnis variationis expers est, ac ipse Deus, in quo solo ea æternum subsistit. Sed jus *divinum positivum* mutabile est, conformatum quippe utilitati hominum in certo statu viventium. Ejus itaque durationem non nisi Deo revelante novimus, ejus auctore. Ille vero declaravit, fore, ut vetus fœdus novo tolleretur¹; sed Christus nullibi dixit, ante suum ultimum adventum quidquam mutatum iri.

1) *Fer. XXXI. 31. August. de Spir. & lit. c. 19.*

partim
buna-
num,

IV. *Jus humanum* est multo mutabilius, non solum pro necessitatibus, quibus mæderi cupimus, diversitate; sed etiam quod procedente tempore comperimus, optimis remediis nos usos non fuisse. Hoc jus humanum positivum, si scriptis conceptum, vocatur *constitutio*; si non scriptum, *consuetudo*¹. Sic *constitutionum* nomine veniunt omnes *canones conciliorum*, decreta pontificum & Episcoporum, regulæ monachorum, cæteræque leges Ecclesiasticæ omnes, sive generales sint, sive particulares. Quod autem præterea consensu tacito soloque usu receptum invaluit, *consuetudo* adpellatur. Observanda autem non nisi *consuetudo laudabilis*, h. e. quæ non in *sanc-tiones juris divini* & in *constitutiones universales* impingit.

1) *Dist. 1. c. 3. 4. 5. dist. 3.*

quod va-
rium, eo
pertinent
canones
concilio-
rum,

V. *Jus divinum* omnes æque fideles obligat¹. *Jus humanum* latius vel angustius patet pro auctoritate conditoris, ac consensu eorum, qui id admiserunt. *Conciliorum acu-*

menicorum canones ubique sunt observandi, exceptis locis, qui, quod a labe disciplinæ intacti mansere, iis non indigent, vel contraria utuntur consuetudine, quæ sine majori malo abrogari nequit, ac juri divino non repugnat. Conciliorum *particularium* canones & Episcoporum decreta regulariter extra provinciam vel diœcesin non protendunt obligationem; sed sæpe fit, ut aliæ Ecclesiæ sua sponte iis se subjiciant, quo pacto fieri possunt *regula universales*. Est enim totum illud regimen Ecclesiasticum lenè & caritate temperatum, alteraque Ecclesia alterius leges, sibi utiles, volens lubensque amplectitur. Vicissim ægre non fertur, si qua Ecclesia privatis suis institutis utitur, si forte non sine discrimine ad legem communem reduci posse videatur. Sola fidei doctrina & juris divini leges per omnia sunt uniformes.

1) *Dist. 9. f. 10. pr.*

VI. JAM utut Ecclesia semper novas leges condere possit; ea tamen potestas non est *arbitraria*, neque homines ea pro suo affectu ac lubitu abuti queunt. Concilia enim *particularia* tum demum canones conceperunt, quando certis depravationibus medendum erat. Generalia autem extra ordinem convenere, ac plerumque paucos canones prodidere. Propterea Ecclesia Romana per decem priora sæcula *nullos canones* sanxit, & decretales, illo spatio a Pontificibus scriptæ fuere ad Episcopos alios, ut eos canonum docerent argumenta & inculcarent observantiam. Ipsi patres, qui sive in conciliis, sive per peculia-

qui proprie leges non sunt.

res constitutiones canones fecerunt, eo ipso Christianis non voluere novas leges imponere, sed tantum *legem Dei & traditiones apostolicas* explicare, repressis aberrationibus, quas gliscere animadvertebant¹. Hinc pontificum constitutiones & conciliorum decreta citationibus scitent, & concilii Tridentini prope verba singula ex scriptura, canonibus & patrum scriptis hausta sunt.

1) *Arhanas. ep. ad oribod.*

Verum
princi-
pium ca-
nonum
sacra scri-
ptura,

VII. SACRA igitur scriptura maxime omnibus Christianis habenda est lex palmaria, quam pastores veluti normam actionum suarum sequi debent. Qui ei multum operæ dederit, inveniet regulas, ex quibus facile dijudicabit casus particulares. Atque hoc modo sacra scriptura usi sunt Cyprianus, Augustinus, Gregorius M. ac reliqui Patres. Maximusque horum scriptorum usus est, ex iis percipere, quantum in scriptura lateat, quodque nostram effugeret diligentiam, qui tanto studio eam non meditati sumus.

cum pla-
citis con-
cil. uni-
versa-
lium.

VIII. POST scripturam maximæ auctoritatis sunt placita *conciliorum universalium & particularium*, ab universa Ecclesia recepta¹. Jesus enim Christus pollicitus est, quoties discipuli in suo nomine congregati fuerint, etiamsi non plures duobus vel tribus, se fore in medio eorum². Jam si cujusque patris magna in se sit auctoritas, quid? si plures eorum in nomine Dei, implorato Spiritus Sancti auxilio, ad salutem Ecclesiæ, quæ ipsis regen-

da tradita est, congregati³ fuerint? Hujusmodi conventus major certe auctoritas erit, quam patrum singulorum, vel ad populum verba facientium, vel causas dubias respondentium. Pontificum constitutiones legum quoque numero sunt habendæ universalium, quatenus vel ab Episcopis in suis diocæsisibus publicatæ, vel longo usu receptæ. Generatim autem observare non tenemur leges scriptas, quæ in usum deductas non fuisse constat.

- 1) *Can. Calch. 1. dist. 15. c. 3. §. 2.*
- 2) *Marib. XVIII. 20.*
- 3) *Conc. Calch. ep. ad Leon. act. 3.*
- 4) *Cœlest. ep. 4. ad Conc. Ephes.*

IX. VICISSIM magna vis est consuetudinis, & magna in utramque partem, si laudabilis, si longo usu, si pastorum Ecclesiæ consensu, vel saltem iis scientibus, invaluit; ut ipsam canonum observantiam excuset. Sunt enim canones, qui a piissimis hominibus impune negliguntur, licet nullibi legantur revocati, v. gr. de baptismo extra casum necessitatis non nisi tempore paschali & pentecostali administrando; de precibus die solis ad Deum non e geniculo fundendis, &c.¹ Quin consuetudinis tanta vis fuit, ut lex in novo Testamento disertis verbis concepta², pluribusque constitutionibus Ecclesiasticis confirmata, *de non edendo sanguine & suffocato*, per eam tolleretur. Neque tamen propterea existimandum, justum esse, quidquid vulgo fieri videmus. Ecclesia enim fere semper magno abusuum numero onerata fuit, quos spe meliorum temporum toleravit, ingemuitque.

loco habendum quidquid legibus ultimo scriptis repugnat, nisi forte conforme sit antiquioribus institutis, quæ nonnullibi servata sunt. Maxima autem vis consuetudinis cernitur in ritibus, hoc est, in ratione precum publicarum, in administratione sacramentorum, observatione feriarum, jejuniorum &c. Quum enim christiana religio de interioribus mentis humanæ sollicita sit; in exterioribus magna semper Christianorum libertas fuit³. Tutissimum est, ut suum quæque morem sequatur Ecclesia, nisi quid habeat, quod doctrinæ universalis Ecclesiæ repugnet. Ut autem adpareat, quæ leges, quæve consuetudines in usu sint; videndum, quæ perpetuæ decretorum normæ fuerint.

1) *Can. Nic. 20.* 2) *Act. XV. 29.*3) *August. ep. 36. ad Casul. ep. 55. ad Jan. n. 34.*

non opi-
niones
docto-
rum.

X. INTER cæteras corruptorum morum & depravatæ disciplinæ causas sequioribus temporibus hæc fuit, quod *opiniones doctorum* pro legibus arreptæ fuerint. Quod tum demum factum, quum Episcopi desinerent docere populum & conventus agitare. Ex hoc neglectu regnum *opinionum*; ex opinionum diversitate *justi ignorantia*; ex ignorantia *justi lubricum morum* natum est, quum scelestissimus quisque haberet doctorem in promptu, affectui suo obsecundantem, nec fere quemquam nosset, cui satis esset animi pro veritate. Ipsæ academiæ & religiosorum hominum ordines vitia hæc promoverunt, quum Episcopi ex horum gremio seligerent, quos consiliis suis ad-

hiberent. Facile unius monachi doctrina universo ordini, & unius doctoris academici sententia universo collegio imputatur. Interim ipsa collegiorum decreta non sunt nisi consultationes prudentum; quæ utut multum momenti habeant, legum tamen vi destituuntur, quippe profectæ ab hominibus, qui jurisdictione carent. Idem dicendum de congregationibus, novissimis temporibus institutis, quarum consiliis in variis rebus utitur Pontifex.

nec collegiorum decreta,

nec congregationum Romanarum placita,

XI. PRIVILEGIA quoque nutriverunt vitia. Sunt autem privilegia certæ leges, ad certam personam vel ad certam universitatem ab observantia juris communis eximendam latæ: cujus generis etiam sunt *dispensationes*¹. Quæ licet salutare esse possint, in universum tamen indoli Evangelii adversantur. Animus demissus non affectat singularia, nisi forte plura pati altiusque descendere opus; & caritas æqualitatis custos est, propriique commodi inimicissima. Ipse Jesus Christus omnibus religionum cerimoniis legibusque patriis semet subjecit. Puris illis temporibus rarissima fuere *privilegia*, postero ævo profusissima. Quotidie observantur, quorum nulla est ratio; & si qua justa causa nituntur, ea invidiam, discordiam, legum contemptum alunt. Vilescunt enim leges, simulatque negligi possunt, & qui *dispensationibus* sunt omnium indignissimi, ii ad eas flagitandas sunt omnium promtissimi audacissimique.

nec privilegia.

1) *Dist. 3. c. 3.*

CAP. III.

DE CLERO IN UNIVERSUM.

I.

Alia divi-
sio.

UNIVERSUM jus Ecclesiasticum, methodo jureconsultis usitata, ad *personas, res & actiones* accommodari potest. Agendum ergo primo loco de *personis*.

Qui &
quotupli-
ces cleri-
ci?

II. CHRISTIANI sunt vel clerici vel laici. Clerici sunt, qui servitio Ecclesiæ dicati veluti ejus ministri publici; reliquus fidelium cœtus *Laicorum* nomen habet. Clerici pro duplici functionum genere, *sacerdotio* videlicet & *ministerio*, duplicis sunt generis. *Sacerdotium* quippe *episcoporum & presbyterorum*; *ministerium diaconorum* ac reliquorum *minorum clericorum* proprium est. Sic in veteri Testamento levitæ ministri fuere sacerdotum ex familia Aaronis, quorum princeps fuit pontifex maximus. Diversi illi clericorum gradus vocantur *ordines*, quos omnes *eminenter* continet *Episcopatus*, qui reliquorum ordinum fons est & origo, & apex sacerdotii h. e. potestatis illius spiritualis, qua Christus apostolos suos ad regendam Ecclesiam instruxit. Presbyteri, diaconi, ceterique ministri particulam tantum potestatis illius & gratiæ habent, quam Episcopus totam possidet. Hinc *Episcopatus* notio ante omnia evolvenda.

Qui
episco-
pus?

III. EPISCOPUS est persona, quam Deus elegit, ut alios sanctos reddat deducat-

que ad vitam æternam. Ejus igitur est, prædicando, docendo, baptizando facere Christianos; factos verbo Dei & sacramentis pascere; ad preces fundendas inducere; pro iis publice & privatim orare; pro iis & cum iis offerre sacrificium; iudicium exercere in peccatores, eosque vel Deo reconciliare, vel e gremio Ecclesiæ ejicere; tueri unionem Ecclesiæ; divisiones cohibere; morum sanctitatem instillare; peccata extirpare; pauperibus de necessariis vitæ subsidiis prospicere; afflictis solatia adhibere. Id curæ fuit Apostolis & primis Episcopis, ab iis ordinatis: hoc egerunt patres Ecclesiæ, innumerique illi Episcopi, quorum nomina nostris Martyrologiis sunt consecrata. Hæc idea non est in cerebro nata, veluti sunt idea *perfecti oratoris* aut *sapientis*, quem Stoici finxerunt; sed viva expressio imaginum, quas magno numero puriora Ecclesiæ sæcula exhibent, quarumve exemplis nec nostra tempora destituuntur.

IV. QUUM igitur tam late pateat Christianum sacerdotium, officia ejus necessario cum pluribus personis fuerunt communicanda. Nascente Ecclesia, quum fidelium numerus Hierosolymis quotidie cresceret, apostoli septem *diaconos* eligendos esse censuerunt, in quos curam rerum temporalium devolverent, onerosam sane in cœtu eorum, quibus omnia erant communia; sibi reservata precum & prædicationum industria^r. Posthæc *Episcopos* instituerunt, singulisque civitatibus, quæ modico fidelium numero floruerunt, singulos præ-

Discretum a sacerdotio ministerium, institutis diaconis,

Episcopis,

fecerunt². His præter diaconos ex mandato domini, alios auxiliares adjunxerunt, quos *presbyteros* vocamus; quo nomine principio ipsi Episcopi utebantur³. Hi fere omnibus Episcopalibus officiis fungebantur, præter duo, quæ sunt Episcoporum propria, scilicet *confirmatio Christianorum* seu communicatio Spiritus Sancti per manuum impositionem, & *ordinatio clericorum* h. e. diaconorum, presbyterorum & Episcoporum.

Presbyteris,

1) Act. VI. 4. 2) Tit. I. §. 7. 3) Act. XX. 27. 28.

V. AUCTO subinde fidelium Ecclesiarumque numero, diaconorum functiones dividendæ videbantur. Instituti enim sunt *lectores*, qui libros sacros adservarent, publiceque prælegerent; *ostiarii*, qui Ecclesiam custodirent, purgarentque, & profanos arcerent; *exorcistæ*, qui dæmones e catechumenis ceterisque a cacodæmone obsessis ejicerent; *Acoluthos*, qui Episcopo a pedibus, mandatisque ejus ac literis ad alios perferendis præsto essent; *subdiaconi*, qui diaconos sublevarent, proximoque gradu essent. Atque hæ sunt origines *ordinum*, quibus hodiernum clerici distinguuntur. Non tamen eadem omnium Ecclesiarum facies, nec semper singuli in unaquaque ordines fuere. Aliæ enim vel solos *lectores* & *acoluthos*, aliæ solos *lectores* & *ostiarios*; aliæ, præter hos, *cantores* habuere. Multæ orientales Ecclesiæ etiamnum *subdiaconis* destituuntur. Sed inde ab Apostolorum temporibus semper & ubique fuere *Episcopi*, *presbyteri* & *diaconi*.

Lectoribus,
Ostiariis,

Exorcistis,
Acoluthis,

Subdiaconis,

Cantoribus seu psalmistis,

VI. SED non ordinibus solum, verum aliisque officialibus, veluti notariis &c. officiis quoque, postquam hæc aucta sunt, cense-
 ri cœperunt clerici. Nam inter diaconos ceterosque clericos inferiores interjecti sunt Recltoribus, notarii seu secretarii, mansionarii, sacellani, thesaurarii, quibus præfectus est archidiaconus. Inter presbyteros fuere presbyteri *cardinales*, quos sequior ætas *rectores* seu *curatores* adpellavit; *directores* nosocomiorum vel monasteriorum; *pœnitentarii*; *archipresbyteri*. Ipsi Episcopi pro locorum amplitudine aliis alii facti sunt eminentiores. Nam qui in primaria cujuslibet provinciæ civitate habitant, Archiepiscopis, *metropolitani* seu *Archiepiscopi*; qui domicilium habent in civitate, ex qua plures provinciæ Patriarchis. *regantur*, *exarchi*, *patriarchæ* seu *primate* vocabantur. *Papa* nomen, quod olim Episcopis occidentalibus commune fuit, Romani Pontificis proprium mansit, quia hic de jure divino omnibus Episcopis major est habitus, Apostolorum principis successor & *visibile* caput Ecclesiæ. Horum graduum, quibus clerici ejusdem ordinis distinguuntur, alii *dignitatum* potius sunt, quam *officiarum*; alii mandatis dumtaxat temporariisque administrationibus nituntur; alii sunt vitalitii tantum. Vocantur autem *beneficia*, ex quo certa bonorum Ecclesiæ portio iis adnexa fuit, cujus administratio est penes *titulatum*.

VII. NON autem *officium*, sed *ordo* facit clericum. Sunt enim officia Ecclesiastica, quibus etiam laici ornari fungique solent, ut olim *œconomi*, *defensores*, *ostarii*; hodie no-

Officia non sunt præcise clericalia.

quemad-
modum
multi cle-
rici sunt
sine offi-
cio.

focomiorum præfecti, custodes, thesaurarii fa-
brica: horum enim omnium officia sunt Ec-
clesiastica. E contrario postremis temporibus
magnus semper fuit numerus clericorum abs-
que officio. Interim clericorum loco haben-
tur ii quoque, qui tonsuram passi sunt, habi-
tumque sumserunt Ecclesiasticum, parati ad
recipiendos ordines vel officia, quibus fungen-
dis idonei viderentur. Hi itaque sunt, ex usu
Ecclesiæ Romanæ præsentis, cleri *gradus*: *cleri-
ci simplices*, qui *tonsuram* acceperunt; clerici,
qui sunt *intra quatuor minores ordines*, veluti
ostiarii, exorcistæ, lectores, acoluthi; qui sunt
in sacris, seu ex ordine consecratorum, veluti
subdiaconi, diaconi, presbyteri; denique *epi-
scopus*, penes quem est sacerdotii ac ministerii,
cujus reliqui partem habent, universum
pondus & momentum.

C A P. I V.

DE IRREGULARITATIBUS, SEU
DE VITIIS, OB QUAE CLERICUM
FIERI PROHIBETUR.

I.

Ordo ele-
ctionum
clericorum

NEMO ausu proprio Ecclesiæ ministerio se
ingerat, sed unusquisque a Deo appel-
landus est^r. Divina vocatio dignoscitur *judi-
cio Episcopi & totius Ecclesiæ suffragio*. In pri-
mitiva sane Ecclesia non nisi homines specta-
tissimæ probitatis, populo sæpe flagitante, &
numquam non consentiente, ordinabantur, in-

viti nonnunquam ad sacrum ministerium pertracti ².

1) *Hebr. V. 4.* 2) *Cypr. ep. 33. 34. 35.*

II. ATQUE in dijudicanda probitate exactissime observabantur regulæ Paullinæ de non imponendis cuiquam intempestive manibus; de non admittendis neophytis, ne fastu inflentur; de explorandis diaconis, antequam ad ministerium admitterentur ¹.

ad regulas adstrictus,

1) *1. Tim. III. 6. Can. Nic. 2. dist. 48. 1. Tim. III. 20.*

III. PRESBYTERI non eligebantur nisi e diaconis, nec diaconi nisi ex lectoribus, acoluthis vel aliis minoribus ordinibus, ut longo usu mores cujusque dexteritasque explorari possent ¹. Denique statutum fuit, ut singuli per singulos gradus adscenderent, nec presbyter admitteretur, nisi qui fuisset diaconus; nec diaconus, qui non subdiaconus, & sic porro usque ad primam tonsuram: atque in unoquoque gradu per certum temporis spatium subsistendum fuit, quod *interstitium* vocant.

e minoribus majorum,

1) *Dist. 77. c. 3. ex ep. 1. Siric. ad Himer. Tarrac. c. 9.*

IV. CLERICI e laicorum sanctissimis sunt legendi. Quapropter canones a clericatu repellunt, qui quacumque macula laborant. Ipse Apostolus Episcopos & diaconos vult esse innoxios integræque existimationis etiam inter fideles ¹. Hinc rejiciuntur, qui post baptismum in crimen quodlibet, veluti hæreseos, apostasiæ, homicidii, adulterii, inciderunt, et-

& minorum e laicis sanctissimis.

Vicia animi.

iamsi poenituerunt, Ecclesiæque fuerint reconciliati: eo quod horum scelerum memoria permanet, &, qui ea commiserunt, infirmiores iis videntur, qui sunt integri vita scelerisque puri. Is fuit veteris disciplinæ rigor, ut qui poenitentiam Ecclesiasticam subiissent, ordinari numquam possent².

1) 1. Tim. III. 2. 7. 10. Tit. I. 6. 7. Can. Nic. 9. dist. 25. c. 6.

2) Dist. 50. c. 55. ex Conc. Carthag. 4. c. 68.

& mentis,

V. IRREGULARES porro censentur, qui hominem vel casu, vel involuntarii occidissent; qui militassent etiam in bello iusto; qui hominem, licet capitis damnatum, iudicio, consilio, accusatione vel manu, morti tradidissent¹. Ut ut enim hoc crimine careat, Ecclesiæ tamen, quæ abhorret a sanguine, mansuetudini repugnat. Porro bigami², qui secundas nuptias contraxere, vel viduam duxere, vel generatim qui non virginem sibi conjunxere. His enim connubiis quædam incontinentiæ ac infirmitatis macula hæerere videbatur.

1) Dist. 50. c. 8. ex Marin. Bracar. c. 26. 2) Dist. 26.

elvilis,

VI. AB ordinibus præterea repelluntur Clinici, h. e. qui, dum ægroti lecto decumbunt, baptizati sunt¹; quod primis sæculis sæpe contigit, ubi multi, ut impune peccare possent, non nisi paullo ante vitæ finem baptizari voluerint, quorum fides probitasque merito suspecta. Qui ære alieno obruti, qui siue publicam rem siue privatam gessissent, repudiantur². Nam Deo servire volentes, mo-

nente Paulo, rerum humanarum cura intacti sunt³. Scientiarum ignari pro ordinum diversitate vel admittuntur, vel repudiantur. In- trantibus clericatum sufficit legere posse & scri- bere. Lectorem decet, quæ legit, intelligere. Presbyter ad docendum idoneus esto. Atque hæc sunt animi morumque vitia, quæ irregu- lares reddunt.

1) *Concil. Neocæsar. c.12. dist. 57.*

2) *Dist. 54. c.3. ex concil. Carthag. I. c.8.*

3) *2. Tim. II. 3. dist. 38. c.4. ex conc. Later. IV. c.27.*

VII. SUNT etiam vitia corporis & ^{corporis} originis¹. In his non ea indicamus, quæ ve- teri Testamento notantur², quæve constat fuisse typos rerum futurarum; sed hæc solum, per quæ functiones ecclesiasticæ obiri nequeunt, quæve hominem tam difformem reddunt, ut sufflaminetur reverentia, veluti, si qui muti, surdi, cæci³. Eunuchi, qui virilia sibimet am- putarunt, prohibentur; qui nolentes ac sine culpa, admittuntur⁴. Tanto enim primi Chri- stiani fervore ferebantur in morum purita- tem, ut nonnunquam extra nimium & parum peccarent. Huc porro pertinent epileptici, dementes, energameni. Qui enim his morbis semel laboravit, per omnem vitam redditur in- habilis ad ministerium⁵.

1) *Dist. 55. c.13.* 2) *Levit. XXI. 17.* 3) *Can. Apost. 78.*

4) *Can. Nicæn. I. 5) c.3. 4. D. 33. conc. Aurel. 3. c.6.*

VIII. IRREGULARES sunt extra ma- ^{originis} trimonium geniti, quorum, utut innoxiorum, vel solus adspectus refricat memoriam crimi-

nis, quo nati ¹. Item servi ², ne domini re sua priverentur. Unde etiamnum *servi manus mortua*, qui vocantur in Francia, & supersunt in nonnullis provinciis, nisi consentiente domino, ordinari nequeunt: nec monachi, sine consensu superioris ³. Item, qui infra ætatem sunt, quam canones ad consequendum quemvis ordinem requirunt.

1) *Dist. 56. Urban. II. in concil. Clarom. c. 11.*

2) *Dist. 54.* 3) *Dist. 58. concil. Agath. c. 27.*

Electi
olim di-
gnissimi;

IX. IN quibus hujusmodi vitium adparet, ii prohibentur ab ordinibus ipsaque prima tonsura. Et tamen eorum, qui nullo defectu laborant, delectus habetur. Apostolus quum ex sanctissimo cœtu Hierosolymitano primi diaconi legendi essent, elegerunt septem viros, populi suffragio adjutos, plenos Spiritu Sancto & sapientia: in quibus Stephanus præsertim plenus fuit fidei, gratiæ, virtutis, mirabiliumque operum patrator ¹. Cyprianus ducentos annos post, qui e suppliciis eluctati essent, eis præmiæ loco lectorum locum dedit, eosque, qui minoribus ordinibus destinati erant, una cum presbyteris instituit ². Basiliius M. neminem fere ad hos ordines admisit, quem non satis explorasset, num contentiosus, maledicus, vino deditus, num juveniles annos bene transegisset ³. Presbyteri & diaconi, cum quibus consuescerent, hæc cuncta retulerunt ad chorepiscopum, qui nutu episcopi eos ministerio admovit. Ex quo vita monastica invaluit, monachi sæpissime ob excellentem vitæ sanctitatem e claustris protracti sunt ad mini-

sterium Ecclesiæ, semperque pueri ad vitam clericalem a teneris educati, adsuefacti, traducti, qui ad unguem formarentur ⁴. Adeo verum est, non obvio cuique demandandum esse divinum ministerium; sed Christianorum perfectissimum quemque diligendum.

1) *Act. VI. 3.* 2) *Cypr. ep. 33. ep. 29.* 3) *Basil. ep. 181.*

4) *Conc. Vasense I. c. 1. Tolet. II. c. 1. IV. c. 23. Aquisgran. c. 135.*

X. SED pridem ab hac consuetudine recessum est. Fuere enim tempora, quibus episcopi, proborum hominum copia destituti, ne vacua relinquerentur officia, indignos eis præfecere, quorum maxima multitudo persuadere cœpit Christianis, virtutem divinam & sacramentorum valorem neutiquam infringi ministrantis indignitate ¹. Quod licet verum sit, eo tamen non valet, ut non ministros, quantum ejus fieri potest, exoptemus pientissimos. Nam etiamsi per improbitatem non minuatur sacerdotum potestas; minuitur tamen auctoritas, neque, si precandi formulas & cærimonias exceperis, quidquam agere possunt sine probitate & quadam amoris exuberantia.

post etiam indigni,

1) *August. II. contra Donat. c. 8. IV. de baptism. c. 2. 3.*

XI. INTERIM non diffitendum est, recentioribus temporibus id solum fuisse spectatum ut ordinationes vacarent vitiis extantioribus. Sed & horum superandorum modus excogitatus est, dispensationibus introductis, quarum usus primus fuit in ordinatis, ne nullæ habendæ essent ordinationes dubiæ & jam factæ;

per dispensationes, quæ improban-
tur.

quippe ex
spuriis
canoni-
bus hau-
sta.

donec traheretur ad *ordinandos*, velut medium ad ministerium perveniendi, vulgatissimusque fieret. Omnium perniciosissima fuit dispensatio circa crimina. Hac præmissa, in Ecclesiam manifesti peccatores obtentu pœnitentiæ recepti, vel restituti sunt. Ratio harum dispensationum in decreto Gratiani sublestis auctoritatibus nititur. Nam prima sumpta est ex decretali Calixti I. epistola, quæ est falsissima ¹. Altera ex Gregorii M. Epistola ad Secundinum, quæ doctis pridem suspecta, quinque aliis hujus viri literis contraria, ac ejus ævi disciplinæ adversatur ². Postrema ex epistola Ilidori Hispalensis, dubiæ itidem fidei ³. Per hanc portam denique ad clericatum pervenerunt scelestissimi homines, qui ne quidem pœnitentiam egerant, beneficiorum adipiscendorum gratia.

- 1) *Dist. 50. c. 14. 16. 18.* 2) *Gregor. I. 7. indict. 2. ep. 54. contra 3. ep. 26. l. 4. ep. 16. 17. l. 6. ep. 39. 7. indict. 1. ep. 25.* 3) *Thomass. discipl. 1. part. 2. l. 2. c. 17. n. 9. part. 4. l. 2. c. 24. n. 22.*

CAP. V.

DE PRIMA TONSURA.

I.

Origo
habitus
clericalis,

NUNC ad singulos ordines deveniendum est, monstrandumque, quomodo conferantur, quibusve functionibus instructi sint. Atque ut de *tonsura* primum agamus, sciendum est, primis sæculis clericos a laicis nec capillis, nec vestibus, nec certo habitu fuisse distinctos.

Nam quum clerici a paganis semper crudelius vexarentur, quam laici, sine necessitate noluerunt hoc modo sibi mala arcessere; & Christianorum omnium externus habitus clericali modestia dignus fuit ¹. Libertas illa integra fuit usque ad sæculum V. Nam Cælestinus Papa an. 428. scribit, *ep. 2.* illo tempore ne quidem Episcopos externo habitu a certis Christianis fuisse distinctos. Latini Christiani omnes habitu utebantur Romano, toga scilicet longa, capillis resectis & barba rasa. Diversus fuit barbarorum, qui imperium everterunt, cultus; vestis nimirum brevis & adstricta, capilli longi, barbaque vel promissa vel rasa. Romani peregrinum barbarorumque habitum execrabantur; & quia eo tempore omnes clerici fuerent *Romani*, pristinum cultum retinuerunt, qui *clericorum* proprius factus est. Unde contigit, ut, quoties e Francis ceterisque barbaris, qui Christiani facti, quisquam recipiendus esset clericus, huic capilli amputarentur, eique toga traderetur ². Iisdem temporibus plures episcopi aliique clerici sumserunt *habitum monachorum*, tamquam modestiam Christianam admodum decentem ³. Atque hæc origo videtur fuisse *coronæ clericalis*. Fuerunt enim monachi, qui, ut se contemptui aliorum exponerent, sinciput radebant. Quidquid hujus sit, corona illa, teste Gregorio Turonensi, jam circa an. 500 in usu fuit ⁴.

1) Thomass. discipl. part. 2. l. 1. c. 22.

2) Concil. Agath. c. 20. Marisc. c. 5. Tolet. IV. c. 41. Marc. Braccar. c. 66.

3) Thomass. *ibid.* c. 20. 21.

4) *Vita patr.* c. 17.

qui colla-
tus cum
cæremo-
niis, spe-
ciatim
tonfura,

II. Hoc discrimine recepto, placuit Episcopis, habitum illum inter preces & solemnes cæremonias clericis conferre, ut ritus iste esset veluti *quædam præparatio* ad reliquos ordines. Et quum plerumque pueri hoc ritu ad vitam clericalem inaugurarentur; explorationi eorum sat temporis tribui potuit, donec ad ordines proveherentur. Hinc factum est, ut, qui sui commodi causa *clerici* fieri velent, sola *tonfura* contenti ceteros ordines contemnerent. Hi fuere mores eorum, qui olim *privilegia clericorum*, veluti exemptionem a jurisdictione sæculari, captabant, & nostro tempore *beneficiis* inhiant. Quorum quum nonnulla sint pinguissima, quæ etiam in simplicem clericum cadere possunt; qui ea appetunt, raro ad altiorem clericatus gradum, quam qui ad beneficia obtinenda necessarius videtur, enituntur.

quæ da-
tur con-
firmatis.

III. QUI tonfuram accipiunt, confirmati esse debent^I. Nam ante Christianum esse oportet perfectum, quam clericus fiat. Similiter de præcipuis ad æternæ salutis viam pertinentibus veritatibus admonendi sunt, quia, qui has ignorant, *confirmari* nequeunt. Ex quo apparet, tonfuram vix septem vel octo annis minori impetiri posse, quæ in nonnullis diocæsesibus usque ad an. XIV. æt. differtur. Quacumque autem ætate sint, qui tonfuram postulant, ita comparati esse debent, ut non sine ratione existimari possit, eos non *lucris* causa, sed Dei amore ductos hoc genus vitæ fuisse

amplexos. Qua in indole eam accipiendam esse omnes ejus caerimoniarum indicant.

1) Concil. Trid. Sess. 23. ref. 2. 24.

IV. PRINCIPIO Episcopus circumstantes invitat ad preces jungendas & Christo offerendas pro famulo suo qui ad deponendum comas capitis sui pro ejus amore festinat, ut donet ei Spiritum sanctum, qui habitum religionis in eo in perpetuum conservet, & a mundi impedimento ac seculari desiderio cor ejus defendat; ut sicut immutatur vultu, ita dextra manus virtutis ejus tribuat ei incrementa, & ab omni cecitate spirituali & humana oculos ejus aperiat, & lumen ei eterne gloriæ concedat. Quo facto canitur Psalmus XV. quo David execratur idola, Deoque spondet perfectum cultum. Interim Episcopus nonnihil capillorum abscindit iniciando, qui ex eodem psalmo recitat hæc verba: *Dominus pars hereditatis meæ, & calicis mei: tu es, qui restitues hereditatem meam mihi:* quo ipso declarat, se mundo valedicere in solo Deo confisum. Episcopus denuo orat, ut Deus eum in caritate sua conservet immaculatum. Canitur posthæc Psalmus XXIII. quo exprimitur, quanta sanctitas in iis requiratur, qui ad domum Dei intrant.

ritus col-
lationis
ex ponti-
ficali Ro-
mano de
clerico
faciendo.

refectio
crinium;

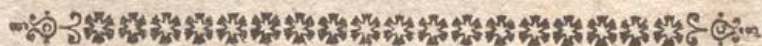
V. HIS præmissis Episcopus linea veste amicit, amictumque verbis Paullianis alloquitur, *Deus te induat novo homine, qui ad imaginem Dei creatus est in perfecta justitia & sanctitate.* Eph. IV. 24. Vestis linea ab hinc duobus sæculis, quum homines promiscue lon-

vestis cle-
ricalis;

ga veste uterentur, clericos distinguit a laicis. Post iteratas preces, ut Deus novum clericum a servitute & ab ignominia habitus secularis liberet, Episcopus, eum in jurisdictionem Ecclesie transisse monet, acquisitis privilegiis Ecclesiasticis, adjicitque: *Cave tua culpa hæc amiseris, & Deo modesto habitu, castis moribus vitæque sanctitate, placere stude.* Ex quibus precum formulis apparet, cui fini tonsura detur, nec temere habitum Ecclesiasticum deponendum, ac aliud vitæ genus post tonsuram amplectendum esse.

officii ex-
pers est
tonsus.

VI. TONSI clerici nullæ sunt partes in Ecclesia, nisi *linteatus* officiis adistere velit. Potest tamen *quatuor minorum* vicibus fungi præ laicis; missam dicenti sacramentaque administranti sacerdoti adistere; curam habere cereorum, ornatusque Ecclesie. Præstat enim hæc talia a tonso, quam a laico fieri.

C A P. V I.

DE QUATUOR MINORIBUS
ORDINIBUS.

I.

Offiario-
rum or-
dinatio
& offi-
cium ex
pontifi-
cal.

OSTIARIORUM munus in Ecclesia præ-
sa necessarium fuit, ut aditum in Eccle-
siam præcluderent infidelibus, qui cultum pu-
blicum turbare, mysteriaque profanare pote-
rant. Hi in ecclesia suum cuique locum assi-
gnarunt; clerum a populo, mares a feminis
separarunt, cunctisque silentium & modestiam

commendarunt. Officium eorum, quantum ex Episcopi ordinantis oratione, precibusque inter ordinandum fusis, colligere licet, in eo consistit, ut pulsent campanas, distinguant horas precum, custodiant diu noctuque Ecclesiam, aperiant, claudantque Ecclesiam & sacrum stans horis; aperiant librum ei, qui verba facturus est ad populum. Traditis Ecclesie clavibus Episcopus inquit: *Sic age, ut scias, te Deo redditurum esse rationes earum rerum, quæ his clavibus recluduntur.* Atque ut in universum dicam, quid de his precum formulis sentiendum sit, sunt eæ canitie sua venerabiles, siquidem *consilio Carthaginensi IV. an. 398.* tempore Augustini habito conceptæ. Ostiariorum igitur est, ornamentorum, ac reliqui splendoris Ecclesie, curam habere, quæ sane quam latissime patet, nec nisi maturæ ætatis hominibus commendabatur. Plurimi omnem vitam in hoc gradu exegerunt; nonnulli ad *acolythorum ac diaconorum* munus provecti sunt. Nonnumquam laici hoc officium impetrarunt, qui hodie ut plurimum eo fungi solent.

II. LECTORES ostiariis ut plurimum de lectoribus ex eodem. fuerunt ætate inferiores, quum plerunque pueri, qui clericatu initiabantur, lectores fierent. Fuere sæpe episcopis & presbyteris ab epistolis, proficientes coram iis legentes vel scribentes. Hac ratione erudiebantur, qui ad literarum studia & ad sacerdotia videbantur idonei^I. Multi tamen per omnem vitam lectores manserunt. Officium eorum semper necessarium visum, quia semper in ecclesia, si-

ve inter sacrificium *missa*, sive inter alias functiones, præsertim nocturnas, prælegebatur scriptura veteris & novi Testamenti. Legebantur etiam aliorum episcoporum epistolæ, acta martyrum, homiliæ patrum, quod hodieque fieri solet. Custodia sacrorum librorum ipsis commendata alex plenum opus fuit, persecutionum temporibus². Formula ordinationis habet, ut loco ejus, qui verba facit ad populum, prælegant, aut prælegenda decantent, panemque & novos fructus benedicant. Episcopus eos ad fidelitatem lectionis lectorumque exercitium exhortatur, adscribitque numero ministrorum verbi divini³. Hodie lectiones istæ ab omnis generis clericis, immo & presbyteris, cantari solent.

1) *Siric. ep. 1. ad Himer. Tarrac. c. 9.*

2) *Act. Ciribens. colon. Baron. an. 303. n. 12.*

3) *Pontifical. ex Conc. Carth. IV.*

Qui fuerint exorcistæ?

III. EXORCISTARUM munere hodie funguntur presbyteri, idque non nisi speciali mandato episcopi, quia raro dantur energumeni, & prudentia opus est, quum nonnumquam imposturis ludere soleant homines. Olim inter gentiles potissimum multi fuere dæmoniacy: &, ut Christiani palam facerent, quam contemnenda videretur dæmonis potentia, dæmonum fugandorum munus infimi ordinis ministris commendarunt¹. Sed & iidem in catechumenis dæmonem ejurarunt. In pontificali officii eorum partes recensentur hæ: monere populum, ut, qui eucharistia non utantur, cæteris locum dent; aquam ministranti

affundere; dæmoniis manum imponere. Monentur, ut formulas execrandi memoriæ mandent. Denique iis virtus sanandi ægrotos attribuitur².

1) *Tertull. apolog. c. 2.*

2) *Orat. ult. pontific. de ordin. exorcist.*

IV. ACOLUTHI fuere juvenes viginti, raro supra triginta annos nati, episcopi ^{Qui acoluthi} pedisequi apparitoresque & nuntii, qui etiam *eulogias* portarunt, hoc est, panem benedictum, qui aliis in *signum communionis* mittebatur. Eucharistiam quoque primis temporibus portarunt¹; sub diaconis altari ministrarunt, vicibusque subdiaconorum, antequam hi instituerentur, functi sunt. In pontificali non alia ipsis commendantur officia, quam *cereofarium ferre, luminaria ecclesie accendere, vinumque & aquam ad eucharistiam ministrare*. Suffitus quoque curam habent. Atque hoc ordine juvenes maxime initiari solent.

1) *Martyrol. Rom. 15. Aug.*

V. PRIMIS temporibus inferiorum clericorum longe major fuit, quam superiorum numerus. Quum an. 254. Cornelius Papa eligeretur, ecclesia Romana numeravit in universum 152. clericos, nimirum 44. presbyteros, & 108. ministros, videlicet 7. diaconos; 7. subdiaconos; 42. acoluthos; 52. exorcistas, lectores, ostiarios. Ergo minorum quatuor ordinum 94. & quidem in gravissima persecutionis tempestate¹. Inde a Constantino auctus est hic numerus, & in ecclesiis per

Horum minorum clericorum major olim numerus.

spatium quingentorum annorum publicus cultus maximo cærimoniarum servientiumque apparatu celebratus. Post bona ecclesiæ dissipata, horum ministrorum numerus imminuendus fuit. Contra missæ minus solennes incrementales multiplicarunt presbyteros & altaria, licet alimenta deficiant iis, qui ad altare ministrant. Unde hodie parcius apparatus ministrorum in ecclesiâ, nec quisquam fere minoribus ordinibus inauguratur, nisi qui per hos ad ordines sacros tendit.

1) *Euseb. 6. hist. c. 43.*

qui ad
pompam
sacrorum
mirifice
compara-
tus fuit,

VI. INTERIM heroes istos, qui in externis hisce schematibus ordinandis tantum operæ posuere, in re nauci operam lusisse cave existimes. Compertum enim habere, quantum sensibus, imaginibusque, per sensus intransantibus, animus commoveri solet. Loci decus, congregationis ordo, silentium, cantus, cærimoniarum majestas, animum ad Deum elevat, rudique populo reverentiam sacrorum inspirant, virtutisque amorem instillant^r. Si templum Hierosolymitanum tot millibus Levitarum, alternis vicibus servientium, tanta cultus majestate illustratum respicimus; non sine rubore intueri possumus nostras ecclesias ministris prope destitutas; quum tamen hic corpus Christi habitet, illic tantum arca fœderis, & ne hæc quidem in templo secundo.

1) *Concil. Trident. Sess. 22. c. 5.*

etiam
concilio
Tridenti-

VII. CONCILIUM certe Tridentinum^r noluit quatuor minores ordines pro

vanis titulis, functionesque eorum pro antiquitatibus ecclesiasticis obsoletis haberi. Sanxit enim, ut instaurarentur in omnibus ecclesiis, populo opibusque affluentibus. Voluitque, ut pars reddituum etiam fabricæ, iis impendatur, & uxorati clerici his imbuantur, si cælibum non sit copia: quemadmodum olim quoque conjugati iis fungebantur. Sed quum ex usu nostri ævi per hos ordines veluti per gradus adscensus detur ad superiores; eodem concilio sancitum est, ut iniciandi saltem latine docti sint, testimonioque magistrorum, sub quibus crevère, muniti; commendantur quoque interstitia, ut clerici sacris cujusque ordinis functionibus adsuefiant; & episcopi profectus eorum in literis & moribus explorare possint; permitta tamen episcopis dispensandi potestate, qua tam liberaliter utuntur, ut sæpe eidem homini eodem die omnes ordines conferri videas. Sunt etiam abbates, qui hos minores ordines monachis suis conferendi potestatem sibi arrogant; quorum jura canonum auctoritate non destituuntur ².

no com-
menda-
tus,

quam-
quam ho-
die inter-
stitia ne-
gligan-
tur.

1) *Seff. 23. ref. c. 17.* 2) *Concil. Nicæn. II. c. 14.*

C A P. V I I.
D E O R D I N I B U S S A C R I S
U N I V E R S U M.

I.

SUBDIACONI est, *castitatem* servare; *titulum* habere, hoc est, alimenta sive ex ecclesiæ bonis, sive ex suo patrimonio certa; ac

Eorum,
qui in sa-
cris sunt,
tria offi-

cia gene-
ralia: totum officium ecclesie saltem privatim recitare.
Quæ tria quum sint omnium superiorum or-
dinum communia, attentio-rem discussionem
merentur.

I. Absti-
nentia a
matri-
monio.

II. EPISCOPI semper per univer-
sam ecclesiam cœlibatum coluere¹. In pri-
mitiva quidem ecclesia sæpe *conjugati* electi
sunt, quia vix alii inter Judæos & paganos ad
Christum conversos haberi poterant. Unde
PAULUS requirit, ut saltem unam uxorem
habeant, familiamque propriam bene regant².
Sed simul atque ad sacerdotium evecti essent,
ab uxoribus abstinerunt, quarum de cetero
magnam curam habuere³. *Sacerdotes & dia-*
coni eandem observantiam secuti sunt per
omnem Occidentem. Per *Orientem* discipli-
na fuit varia: & licet per mille amplius annos
Græci uxores, quas ante ordinationem duxe-
rant, postea retinuerint⁴; inauditum tamen
est, sacerdoti uxorem ducere licuisse. *Subdia-*
coni serius huic legi subjecti fuere, quam tamen
ad eos quoque pertinuisse auctor est Epipha-
nius⁵. Sed inde a Gregorii M. temporibus
perfectam legi cœlibatus obedientiam præsti-
terunt⁶.

1) *Dist. 27.* 2) *1. Tim. III. 4. Tit. I. 6.*

3) *Siric. ep. 1. c. 7. Innoc. ep. 2. c. 9. can. apost. 6.*

4) *Concil. in Trullo c. 13. can. apost. 27. Conc.
Neocas. c. 1.*

5) *Hæres. 59. n. 4.* 6) *Dist. 28.*

Refracta-
riorum
pœna.

III. OLIM si quis e clericis majoribus
uxorem duxisset, ei tantum sacris interdiceba-
tur, laicorum numero censendo, Justinianus

liberos hujusmodi matrimonii illegitimos, successioneque & donationum exsortes esse voluit ¹. Denique hæc connubia irrita habebantur, utraque parte ad pœnitentiam condemnata. Si quis uxoratus ordinatur subdiaconus, uxoris consensu opus est, quæ simul voto castitatis obstringitur, clauastro monachali reconduenda ².

1) L. 45. C. de episc. & cler.

2) Concil. Rom. sub Calixto II, c. 20. concil. Agath. c. 10.

IV. HÆC leges continentia temporebus ignorantia incultis Germanis potissimum & Anglis sæculo XI. & XII, animis rigida visæ sunt, novissimisque hæreticis ansam dedere insurgendi contra ecclesiam. Sed sciendum est, homines non vi pertrahi ad clericatum, & si hoc olim factum est, id contigisse in iis, de quibus certa erat persuasio, fore, ut regulam ecclesie observarent. Clericis minoribus, quorum copia major opus fuit, matrimoniorum libertas semper constitit: nec ecclesia condemnat nuptias. Sed quum ei competat electio, præoptat clericos eos, qui Deo consecrati *continentiam* sectantur, in scripturis tantopere commendatam ¹. Presbyteri & episcopi ordinandi sunt provectiores ætate, ut precibus & institutioni populi vacent, & a cura rerum humanarum liberi, vitam non inter Deum & mundum dividant. Sacerdotes veteris Testamenti, ad sacrificandum accessuri, uxoribus abstinere jussi sunt. Nostris quotidie incumbit sacrificare & administrare sacramenta ². Licet clericis minoribus nuptiæ permixtæ sint,

Ecclesia non damnat nuptias, sed cælibes præfert conjugatis.

desinunt tamen post nuptias esse clerici intuitu *beneficiorum* ³. Et si non actu ministrant in ecclesia, clericorum nec privilegiis gaudent, nec habitu, nec tonsura utuntur ⁴.

1) *Matth. XIX. 1. Cor. VII.*

2) *INNOC. I. ep. 2. c. 3.*

3) *c. 3. §. 9. X. de cler. conjug.*

4) *Ibid. c. 7. 10. juncto concil. Trid. Sess. 23. c. 17.*

2. Titulus
h.e. certa
sustenta-
tio vel ex
ecclesia,

V. QUOD ad titulum adinet, ratione ejus nulla fuit clericorum majorum & minorum differentia. Regulariter clericus non fiebat, nisi ecclesie necessarius videretur, & ab episcopo vel certo officio, vel certo titulo h.e. certae ecclesie praeficeretur. Sic quoties episcopus lectorem vel ostiarium ordinabat, officium ei, quod exerceret, donabat, quod hodiernum fieri solet in ordinationibus. Simul nomen ejus relatam est in catalogum ecclesiasticorum, ut vel in dies, vel in menses ratam portionem oblationum acciperet. Presbyteris quidem ceterisque clericis jam saeculo V. ordinationes *vagae* impertiebantur. Unde concilium Chalcedonense c. 6. prohibuit, ne quis ordinaretur nisi ad certam ecclesiam, *absolutasque* ordinationes irritas declaravit.

vel ab
episcopo,

VI. HOC jure stetit usque ad saeculum XI. quo sancitum est, ut clerici ordinentur ad *titulum*, cui primo fuerant destinati ¹. Sed saeculo XII. multiplicatis mire clericis ab hac regula discessum est. Nam & privatorum quisque privilegiis clericorum uti, & episcopi jurisdictionem suam protendere saterunt. Inde id damni inter cetera redun-

vit in rempublicam, ut clerici, aliis sustentationis mediis destituti, vel sordidas artes exercerent, vel panem emendicarent. Unde concilium Lateranense, ab ALEXANDRO III. an. 1179. celebratum, sanxit c. 5. ut episcopus, quem clericum ordinasset, *ei tam diu necessaria subministret, donec in aliqua ecclesia ei convenientia stipendia militiæ clericali adsignet* ².

1) Urban. II. in concil. Clarom. c. 13.

2) c. 4. X. de præbend.

VII. ADJECIT tamen concilium exceptionem: *nisi talis ordinatus de sua vel paterna hereditate subsidium vitæ possit habere. ibid.* id quod ex falsa interpretatione vocabuli *possessionis*, quod Chalcedonense usurpavit, natum videtur ¹. Quidquid hujus est, ex eo tempore firmata fuit regula, necessarium non esse, ut clericus vel *reditu*, vel *loco* in ecclesia gaudeat, modo per se haberet, unde victitaret ². Sed hæc remedia effectum caruere. Quo enim quisque clericorum est pauperior, eo est ad implorandam episcopi liberalitatem infirmior; & titulus patrimonialis summe tenuis admissus est. Statutis enim Francicis 50. libræ annuæ sufficiunt; Parisiis autem & in pluribus aliis diocæsesibus 150. requiruntur.

vel ex proprio patrimonio,

1) Gloss. in c. 1. dist. 70. verb. *possession.*

2) c. 23. X. de præb.

VIII. CONCILIUM Tridentinum ¹ revocavit pristinum morem, prohibuitque, ne quis sacris ordinibus admoveretur, qui non beneficio ecclesiastico frueretur, damnatis ti-

vel ex
monaste-
rio,

vel ex
mendici-
rate pre-
tendo.

3. Recita-
tio S. of-
ficii.

tulis *patrimoniorum*, vel *penſionum*, niſi epiſco-
po e re videretur eſſe eccleſiæ. Atque hoc
modo *beneficium regulam*, *patrimonium exceptio-
nem* eſſe voluit, ſanxitque ad exemplum ² ne
quis ordinetur præter neceſſitatem, & ut ordi-
nati certæ eccleſiæ affigantur, a qua ſine venia
epiſcopi recedere non poſſent ³. Sed in Fran-
cia *titulus patrimonialis* eſt tritiſſimus. Regu-
lares quidem per plura ſæcula non niſi ad cer-
tam eccleſiam ordinati ſunt; ſed noviſſimis
temporibus vota monaſtica inſtar *tituli* eſſe
cœperunt, quum monachi alendi ſint in mona-
ſteriis: & mendicantibus *tituli* loco fuit ipſa
paupertas ſeu poteſtas ubique mendicandi im-
pune. In minoribus ordinibus titulus haud
deſideratur, quum vinculum eorum revoca-
ri poſſit.

1) *Seſſ. 21. c. 2.* 2) *Conc. Chalced. c. 6.* 3) *Seſſ. 23. ref. c. 6.*

IX. QUUM autem clerici majores
omnes ad miniſterium eccleſiæ ſint deſtinati;
precibus ſaltem, ſi aliis officiis deſtituuntur,
litare debent. Unde reſultat obligatio ad re-
citandum officium: qua de re parte altera con-
ſultius videtur agere ¹.

1) *Cap. 11.*

C A P. V I I I.
D E S U B D I A C O N I S E T
D I A C O N I S.

I.

Subdia-
conorum
ordinan-

SUBDIACONUM oportet eſſe in omnibus
ordinibus minoribus exercitatum, viginti
& uno

& uno annis majorem; ad officium idoneum; testimoniiis præceptorum ac pastoris munitum; continentem¹. Ordinationem ejus trina præcedit publicatio, ut appareat, num *sponsam* habeat, num *voto* constringatur incompatibili, num *are alieno* prematur, vel aliunde irregularis sit? *Ritual. Roman.* Hæc proclamatio fit e cathedra Ecclesiæ parochialis, veluti nubentium, trinis diebus dominicis consecutivis. Si ad *titulum patrimonii* ordinandus est, ejus quoque mentio facienda, ad evitandas fraudes,isque ab Episcopo adprobandus, qui ejus alienationem sub pœna censuræ Ecclesiasticæ prohibet, donec beneficio Ecclesiastico maectatus sit. Proclamationes autem singularum ordinationum fiebant. Præter explorationem, quam rector suscepit, Episcopus quatrduo ante ordinationem vel ipse vel per presbyteros, legis divinæ & sacrorum canonum peritos, ordinandum examinet². Novissime in pluribus diocesibus receptum est, ut ordinandi paullo ante commorentur per aliquod temporis spatium in seminario. Atque hoc quidem omnibus ordinibus commune est.

1) *Concil. Trid. Sess. 23. ref. c. 5. 7. 8. 12. 13.*

2) *Concil. Trid. Sess. 23. c. 7.*

II. DIE ordinationi præstituto, minoribus ordinibus jam collatis, advocantur ii, qui *subdiaconi* fieri debent, suo quisque nomine ac titulo. Alius titulo hujus vel illius *Ecclesiæ*, e qua sustentandus est; alius titulo sui *patrimonii*; alius, si sit monachus, titulo hujus vel illius ordinis; alius titulo *paupertatis*. Prin-

Ritus ordinationis ex pontific. Rom.

cipio Episcopus eos animadvertere jubet, quanto se submittant oneri. *Hactenus*, inquit, *liberi estis, licetque vobis pro arbitrio ad secularia vota transire; quod si hunc ordinem susceperitis, amplius non licebit a proposito resilire; sed Deo, cui servire, regnare est, perpetuo famulari & castitatem, illo adjuvante, servare oportebit; atque in Ecclesie ministerio semper esse mancipatos. Proinde dum tempus est, cogitate, & si in sancto proposito perseverare placet, in nomine domini accedite.* Posthac adpropinquant simul presbyteri & diaconi ordinandi, cunctisque simul humi prostratis, Litania cantatur, omniumque sanctorum suffragia ordinandis conciliantur.

officium, Relevatis ac genibus subnixis subdiaconis, Episcopus præcipit officiorum seriem, quæ sunt, ut diacono serviant, aquam ad altaris ministerium necessariam præparent, eucharisticas mappas & corporalia lavent, & quidem seorsim, sordesque in baptisterium conjiciant. Præterea subdiaconus diacono *calicem* quoque & *patenam* sacrificaturo porrigit, tantumque panis altari imponit, quantum populo sufficit, ne quidquam, quod corrumpi potest, in sanctuario remaneat. Atque hæ sunt functiones subdiaconorum, quas indicat *pontificale Romanum de ordinat. subdiac.* Quisquis vasa sacra aut mappas, eucharistiam contingentes, attingere vel tractare vult, eum ad minimum subdiaconum esse oportet.

hodie.

III. POSTHÆC Episcopus subdiacono porrigit *calicem vacuum* una cum *patena* ceterisque ad officium ejus pertinentibus or-

namentis, librumque Epistolarum, cum facultate eas prælegendi in Ecclesia. Hodie officium eorum fere restrictum est ad altare, ut in solemnibus pompis Episcopo vel presbytero adsint. Olim Episcopis fuere a secretis, consiliis, missionibus, negotiationibusque, administrantes bona Ecclesiæ & eleemosynas erogantes; ut extra Ecclesiam fere facerent, quæ sunt diaconorum propria.

IV. DIACONORUM origo patet ex *Act. VI.* iisque semper usa est Ecclesia. Ordinantur, ut presbyteri, manuum impositione & suffragante populo. Principio archidiaconus ad Episcopum adducit candidatum, asseritque, Ecclesiam hunc velle fieri diaconum. Cui Episcopus: *Scis, illum dignum esse?* Ille: *Quantum humana fragilitas nosse sinit, & scio & restificor, ipsum dignum esse ad hujus onus officii.* Tum Episcopus, Deo actis gratiis, ad clerum ac populum conversus, auxiliante, inquit, domino Deo & Salvatore nostro Jesu Christo, *eligimus hunc presentem subdiaconum in ordinem diaconii. Si quis habet aliquid contra illum, pro Deo & propter Deum cum fiducia exeat & dicat; verum tamen memor sit conditionis suæ*¹. Hæc apostrophe refert pristinum morem, quo cleri plebisque consensu ordinationes peractæ. Licet enim Episcoporum semper ordinationes propriæ fuerint, nec ad eas *Laicorum* consensus sic requiratur, ut ejus defectus ordinationem faciat irritam²; utilis tamen ille est ad certam probitatis ordinandorum scientiam. Cujus rei gratia hodieque *proclamationes* fiunt

Diaconus
quo ritu
ordine-
tur.

& examina præmittuntur. Præter hæc tamen saluberrime constitutum est, ut in ipso *ordinationis* actu coram Ecclesia inter rogationes fiant, quo tanto certiores fiant Episcopi, neminem esse, qui ipsis quidquam exprobrare possit.

1) *Pontif. Roman. de ord. diac. p.42.*

2) *Concil. Trid. Sess.23. c.41. c.7.*

quid sit
ejus of-
ficium;

V. HIS præmissis ad ordinandum orationem convertit Episcopus, eumque his verbis alloquitur: *Cogita magnopere, ad quantum gradum Ecclesia ascendis. Diaconum enim oportet ministrare ad altare, baptizare, prædicare.* Diaconi Levitis surrogati sunt, tribus & hæreditas domini. Custodiunt enim portantque tabernaculum; hoc est, defendunt contra hostes invisibiles, ornantque Ecclesiam doctrina & exemplo. Integerrimi sunt, quippe *co-ministri & cooperatores corporis & sanguinis domini*, Evangeliumque annuntiantes. Sequuntur preces, quibus inter alia ait Episcopus: *Nos quidem, tamquam homines, divini sensus & summa rationis ignari, hujus vitam, quantum possumus, æstimamus. Te autem, domine, que nobis sunt ignota, non transeunt; Te occulta non fallunt. Tu cognitor es secretorum; tu scrutator es cordium. Tu hujus vitam caelesti poteris examinare judicio, quo semper prævalet & admissa purgare, & ea, que sunt agenda, concedere.* Denique manum capiti ejus imponit, dicendo: *Accipe spiritum sanctum ad robur & ad resistendum diabolo & tentationibus ejus.* Postremo cum ceteris ornamentis ei tradit librum Evangeliorum.

VI. HÆ formulæ videntur innuere, Miniftra-
re ad
mensam;
eamque
vel sa-
cram vel
commu-
nem. diaconi functiones ad solum altare restringi, quo hodieque restringuntur; quamvis olim latius patuerint. Constat quidem, primos diaconos mensarum ministros fuisse¹. Mensæ vero in cœtu Hierosolymitano duplicis generis fuere. Mensa scilicet sacra ad consecrationem & distributionem Eucharistiæ, & mensa profana, ad quam corpus curabatur. In ista enim rerum communiōe id cuiusque proprium fiebat, quod Apostolorum jussu erogabatur. Quod, quum singulis diebus fieri deberet, Apostoli diaconis commiserunt. Exempla tamen Stephani & Philippi² docent, diaconos principio baptismum quoque administrasse & verba ad populum fecisse. Successu temporis his officiis rarius & dumtaxat vice Episcoporum & presbyterorum functi sunt.

1) Act. VI. 2. 2) Act. VI. 10. 2. 5.

VII. DUO ergo fuere officiorum genera. In Ecclesia ad *altare* ministrarunt, quod etiamnum faciunt, assistentes Episcopo vel presbytero sacrificaturo, simulque cum eo Eucharistiam distribuentes; populum inter orandum admonentes, quando in genua procumbendum, quando surgendum: quando ad Eucharistiam vel accedendum, vel recedendum; quem quisque locum habere debeat; imperantes silentium, modestiam, discessumque post sacra³. Exstantior est hæc admonitio populi in liturgiis græcis. Posthæc pars hujus oneris ad *ostiarios* & *subdiaconos* est devoluta. Episcopo concionaturo vel alia agenti adstite-

runt, antequam *acoluthi* instituerentur. Sæpe Catechumenorum institutio iis fuit demandata². In casu necessitatis baptizarunt, jussuque Episcopi ad populum verba fecerunt. Atque hodiernum diaconorum est, ad populum differere, evangeliumque publice prælegere.

1) *Concil. Ancy. c. 2. Carthag. IV. c. 38.*

2) *August. de Cathechiz. init.*

extra Ec-
clesiam
alteru.

VIII. EXTRA *Ecclesiam* diaconorum fuit, bona Ecclesiæ administrare & eleemosynas facere¹. Acceptas a fidelibus oblationes ex nutu Episcopi distribuerunt pro *necessitate* communi. Observarunt fideles, & si qui contentiosi essent, palamque peccarent, eos Episcopo indicarunt. Mandata Episcopi ad presbyteros vel Episcopos alios, locis diffitos, pertulerunt, Episcopi in itinere comites. Ut his laboribus pares essent, eligebantur in ea ætate, quæ robur corporis cum judicii maturitate conjungit, triginta vel triginta quinque annos nati: quamvis hodie sufficiat, habere viginti tres, unumque in subdiaconatu exegisse. Ad exemplum Ecclesiæ Hierosolymitanæ olim in singulis Ecclesiis non nisi septem fuere diaconi, ut efformarent imaginem septem spirituum, qui sunt coram throno Dei². Unde minorem clericorum numerum augeri necesse fuit. Diaconorum princeps *archidiaconus* audit, cujus insignis fuit auctoritas; qua de re *cap. 19.*

1) *Baron. ad an. 34. v. 227.*

2) *Tob. XII. 15. Apoc. I. 4.*

IX. FUERUNT etiam feminæ diaconis. Diaconis.
sæ.
Hæ fuere viduæ ex cœtu Deo devotarum electæ, omnium piissimæ, majoresque annis LX. Succenturiabantur ex diaconis ratione eorum, quæ feminis præstanda erant, quæque a viris salvo pudore præstari non poterant¹. Floruerunt autem inde a temporibus Apostolorum ad minimum usque ad sæculum VI.

1) 1 Tim. V. 9. Concil. Epaun. an. 517. c. 21.

C A P. IX.

D E P R E S B Y T E R I S.

I.

PRESBYTERUM oportet annum unum in Presbyteri
dotes
diaconatu exegisse, majoremque esse XXV. olim XXX. annis¹. In ætate magis spectabatur tempus, quod in minoribus ordinibus exegerant, & si qui eligendi essent, prudentissimus quisque, fortissimus, fideique plenissimus & spectatissimæ probitatis sumebatur. Et quamvis hodie remissiores simus; interstitia tamen in *sacris* ordinibus strictius, quam in *minoribus*, observantur, quæ Episcopi, sine causa, coarctare prohibentur². Examen huic ordini præmitti solet rigorosius, quia ordinandus idoneus esse debet ad monstandam populo viam salutis & ad sacramenta dispensanda. Sed nulla re magis presbyterorum virtutes functionesque patescunt, quam ritu *ordinationis*.

1) Concil. Neocæs. c. 2. Siric. ep. 1.

2) Concil. Trid. sess. 23. ref. c. 14.

ordina-
tio;

II. ARCHIDIACONUS queniadmo-
dum diaconum, ita *presbyterum* quoque veluti
ab Ecclesia postulatum episcopo adducit, lau-
datque. Episcopus populum consulit, quia
cum pastoris, tum gregis interest, quos pres-
byteros habeat; unus ea, quæ plures ignorant,
scire potest, & quilibet lubentius ei obtem-
perat, in cuius ordinationem consensit. Deinceps
ad ordinandum conversus, *sacerdotem*, in-
quit, oportet offerre, benedicere; præesse, præ-
dicare, & baptizare. Quare cum timore ad tan-
tum gradum ascendendum est ac providendum, ut
*cœlestis sapientia, probi mores & diuturna justi-
tia observatio ad id electos commendet*. Presby-
teri LX. senioribus, qui Mosen sublevarunt,
& LXII. discipulis Christi surrogati sunt. Eo-
rum est, macerare corpus assidua meditatione
mortis Christi e mysterio *misse*, quod cele-
brant; salutari doctrina pascere populum Dei;
flagranti probitatis ardore perfundere; orna-
reque Ecclesiam prædicatione & exemplo.

manuum
imposi-
tio:

III. EPISCOPUS ordinando ambas
manus imponit. Idem faciunt presbyteri cir-
cumstantes. Episcopus super eo preces fun-
dit, quibus diversos sacerdotii gradus profe-
quitur^r. Secundi ordinis presbyteri sunt pon-
tificum comites adiutoresque, ut filii Aaronis
parenti suo adstiterunt, & apostoli Christum
sunt secuti. Deum ornatum ei tradit, orat, at-
que inter alia ait: *Deus, sanctificationum omni-
um autor, super hunc famulum tuum munus tuæ
benedictionis infunde, ut gravitate actuum &
censura vivendi probet se seniore, his institutus*

disciplinis, quas Tito & Timotheo Paulus exposuit, ut in lege tua die ac nocte meditans, quod legerit credat; quod crediderit doceat; quod docuerit, imitetur; justitiam, constantiam, misericordiam: fortitudinem, ceterasque virtutes in se ostendat; exemplo praebeat, admonitione confirmet &c.².

1) 1 Tim. IV. 14. concil. Caribag. IV. c. 3.

2) Pontif. Rom. de ord. presb. p. 65.

IV. POSTHAEC Episcopus palmas unctio palmarum; eorum oleo catechumenorum tingit, ut intuentur ad benedicendum, consecrandum & sacrificandum; medio tempore hymno Spiritus sancti auxilium advocatur. Dum calicem vino repletum & patenam pane oneratam porrigit, potestatem ei facit Deo sacrificandi: hinc in ipso ordinationis ritu sacrum facit cum Episcopo.

V. POST Eucharistiam Episcopus eum fidei professio. alloquitur verbis Christi: *Non amplius servos meos vos appellabo, sed amicos, & quae sequuntur*¹. Hinc ordinatus surgit, recitatque *symbolum apostolicum*, tamquam publicam fidei ejus quam praedicaturus est, professionem. Rursus in genua procumbenti manus imponit Episcopus, dicendo: *Accipite Spiritum sanctum, quibuscumque peccata remisseritis, remissa erunt: & quibus ea retinueritis, retenta*². Denique ad obedientiam eum adstringit, monetque, ut ritum missaticum ex aliis presbyteris magis exercitatis curate addiscere allaboret, ob summum hujus rei momentum.

1) Job. XV, 15.

2) Job. XXI, 22.

Officium
positum.

VI. EX his formulis patet, presbyteros Episcopis succenturiari non in functionibus exterioribus & temporalibus, ut diaconi; sed spiritualibus & sacerdotii propriis: quæ sunt, secundum pontificale, offerre, benedicere, præesse, prædicare, baptizare.

in offe-
rendo.

VII. OFFERRE est sacrum facere h. e. missam celebrare: quod primis sæculis presbyteri non nisi vel deficiente episcopo, vel mandante, peregerunt. Ratio hujus functionis explicatur *part. II. c. 3.*

benedi-
cendo,

VIII. BENEDICERE est preces solemnes diversis benedictionibus aptatas concipere, veluti fontium tempore paschali & pentecostali, aquæ lustricæ, panis missatici, primitiarum fructuum, campanarum, tori genialis, feminarum e puerperio prodeuntium, aliarumque rerum, quæ in *Rituali c. de presb. ordin.* continentur.

præsi-
dendo,

IX. PRÆESSE est moderari conventus sacros, omniumque nomine orare. Huc pertinent sepulturæ aliæque pompæ solemnes, quarum semper presbyter est antesignanus. Item jus consulendi episcopo, jus suffragii in judiciis ecclesiasticis, jus decernendi nomine episcopi. Antiquis enim temporibus ubique presbyteri veluti *senatum Ecclesiasticum* constituerunt.

prædi-
cando,

X. PRÆDICARE principio presbyteris insolitum, quod episcopi populum docerent.

Sed inde ab ultimis IV. sæculis plurimi presbyteri, præsertim ex ordine monachorum, hoc sibi veluti præcipuum sumere, ut in omnis generis ecclesiis, quoties adpellarentur, prædicarent, quum olim pastores ordinarii hoc numere fungerentur.

XI. BAPTIZANDI vocabulo omnium sacramentorum administratio involvi videtur. ^{baptizando.}
 Nam hæc presbyteris permessa est, duobus exceptis ac episcopo reservatis. Distinguendum tamen est. Baptismus, si urgeat necessitas, a quolibet Christiano, Eucharistia a quolibet presbytero administrari potest, excepta paschali & ultimo viatico. Pœnitentiam injungere non possunt, nisi qui ab episcopo speciatim veniam habent. Extrema unctio & benedictio nuptialis sunt pastoris loci, nec non baptismus solemnis. Atque hæc functionum amplitudo, quæ presbyteris tantam reverentiam olim conciliavit, novissimis temporibus pro ansa multiplicandi presbyteros arrepta est; quo ipso tamen viliores sunt redditi.

CAP. X.

DE PROMOTIONE
EPISCOPORUM.

I.

EPISCOPORUM dignitas curatius servata ^{Quid sit episcopus} est, quam presbyterorum, quia nullus episcopus ordinatus fuit, nisi ad vacantem ec-

clesiam. Vocabulum episcopi notat *inspectorem*, ut appareat, in ipsum solum omnem gregis curam derivari. Sæpe vocatur *Pastor*; veteribus *prepositus*; græce *πρωεσδς*, latine *presul*, *antistes*. Appellatur etiam *sacrificator*; græce *ιερευς*, latine *sacerdos*, quod nominis novissime cum nomine presbyteri commutatum est, simplicibus quippe presbyteris datum. Olim quoque vocati sunt *pontifices*; sed recentiores nonnulli hanc appellationem *Papæ* propriam facere satagunt. Ipsi olim, de semet ipsis loquentes, *servos* semet hujus vel illius ecclesiæ, sive *fideles & servos Dei* adpellarunt, quam formulam *Papa* retinet.

Jure veteri electus egre-
mio ec-
clesiæ vo-
cantis,

II. CHRISTUS ipse discipulos suos vocavit, & Apostolos elegit, quos voluit¹. E mortuis resuscitatus ad eos ait: *quemadmodum pater meus misit me, ita ego mitto vos*². Paulus ad *Asiæ episcopos* ait, esse eos a Spiritu sancto præfectos ecclesiæ Dei regendæ³, & ad Titum, quod eum reliquerit in Creta, ut per civitates presbyteros, quos mox episcopos vocat, ordinaret⁴. Denique ex traditione constat, episcopos semper ab aliis episcopis fuisse ordinatos. Equidem ad hunc actum vocabatur *clerus & populus*, ne pastorem acciperent ignotum aut ignarum⁵. Ad horum desiderium plerumque presbyter aut diaconus ejusdem ecclesiæ, diuturno ministerio, exacta virtute, scientia & caritate conspicuus, in cruciatibus constans, eligebatur, quem episcopi manuum impositione, precibus ac jejunio in-

auguratum in folio episcopali collocabant: quo pacto munere suo fungi cœpit ⁶.

1) *Marc. III, 13, 14.* 2) *Job. XX, 21.*

3) *Act. XX, 28.* 4) *Tit. I, 5, 7.*

5) *Can. apost. 1. can. Nic. 4. Sirmond. præfat. ad form. antiq. t. 8. Conc. p. 1860.*

6) *Cælest. ep. 2. c. 5. Leo ep. 84. ad Anastas. c. 5. et ep. 92. ad Rustic. c. 1.*

III. TESTIS est Cyprianus, qui ¹ inquit, episcopos vicinos se conulisse ad ecclesiam vacantem, elegisseque episcopum præsentem populo, cui notus esset. Et Julius Papa ² Gregorium, qui Athanasio suffectus est, taxaturus, inquit, hunc Antiochiæ ordinatum per XXXVI. dierum iter missum fuisse Alexandriam, ubi nec baptizatus, nec notus, neque vel a presbyteris, vel ab episcopis, vel a populo sit postulatus. (quod probatur)

1) *ep. 67. al. 68.*

2) *epist. 1. 2. p. 306. D. hist. nostr. eccl. l. 12. n. 25.*

IV. POPULO Christiano post Constantini tempora aucto, omnium ordinum, nobilium, magistratum, monachorum, ratio fuit habenda; Cleri tamen præcipuæ hic semper partes fuere ¹. In regnis, e ruina imperii Romani natis, principum consensu opus fuit, qui quum viderent, quanta episcoporum esset inter novos subditos auctoritas, veluti cuncta suspecta haberent, non facile alios, quam quorum fides ipsis esset explorata, eligi patiebantur. a clero & populo,

1) *LEO ep. 89. ad episc. Vien. c. 6.*

consensu
principis.

V. UNDE temporibus regum Merovingicorum & principio Carolingorum licet in Francia electionum schema obtineret; e regum tamen manu prorsus pendebant. Liberiores esse cœperunt sub Ludovico pio, talesque mansere per sæculum IX. ita tamen, ut sine *regum auctoritate* nihil fieret ¹.

1) Vid. *formul. antiq. promot. episc. t. 2. conc. Gall. t. 8. conc. general. p. 1864. Hist. eccl. l. 53. n. 33.*

Ratio e-
lectionis
in veteri
regno
Franco-
rum.

VI. DEFUNCTO episcopo, clerus populusque misit, qui Metropolitano id nuntiarent, & hic, qui regi. Cujus jussu misit hic episcopum illius provinciæ, ut visitaret ecclesiam vacantem, promoveret electionem, videretque, ut cuncta fierent *canonice*, de qua ipse metropolitanus clerum populumque amplissimis literis monuit. Visitator ille episcopus, clero & populo collecto, prælegi jussit loca Pauli & canones, quibus episcopi dotes modusque electionis continentur. Quæ ut observarent, singulos ordines, presbyteros, ceteros clericos, virgines, viduas, nobiles & ceteros laicos, cives videlicet, sigillatim admonuit. Monachorum præcipua ratio habita. Nec canonici solum, sed & clerici urbani & rustici vocati. Jejunium trium dierum continuum cum precibus publicis & eleemosynis præcessit electionem, qua, quoad ejus fieri potuit, semper clericorum quisquam e gremio ecclesiæ illius ad episcopatum evectus est.

VII. ELECTIONE peracta, decretum electionis sigillo præcipuorum e clero,

populo, monachisque munitum, Metropolitano missum fuit, qui omnes illius provinciæ episcopos convocavit in urbem ecclesiæ vacantis. Singulis comparandum fuit; sed qui per valetudinem aliaque impedimenta venire non poterant, ii per literas electionem adprobarent. Omnium enim consensu¹ ac trium assistentia opus fuit². Hoc veluti concilio cœcto, metropolitanus electum interrogavit de natalibus, de vita ante acta, de adscensu per ordines, de functionibus, ut certior fieret, si quod subesset vitium. Exploravit porro doctrinam; postulavit fidei professionem, eamque in scriptis reddendam. Si cuncta bene se haberent, personaque videretur idonea; inaugurationi diem præfixit. Sin secus, si parum idoneus; si electio ambitu vel pecunia extorta, Concilium irritam eam declaravit, aliamque suscepit.

1) per Concil. Nic. c. 4.

2) Can. Apost. I.

VIII. CONSECRATIONIS ritus Ritus consecrationis. idem ferme fuit, qui hodie. Metropolitanus consecrato scriptum tradidit, quo singulæ officii partes explicantur, tamquam pater & doctor episcoporum ab ipso ordinatorum. Ipse e suis scriniis exempla canonum suppeditabat episcopis, & ab iis in omni causa ardua consulebatur. Si extra *vocantem ecclesiam* confirmatio facta, metropolitanus literas eo misit, quibus episcopum commendavit suscipiendum. Regi autem singuli actus, præsertim *electionis* & *confirmationis* significabantur, quoniam ex-

cludere poterat, quos non probabat. Hæc electionum facies per occidentem fuit sæculo IX. & X. quo exeunte canonici ecclesiarum cathedralium electiones ad se trahere conabantur: quod ex concilio Lateranensi an. 1139. patet, cujus c. 28. his ausis obviam itum est¹.

1) Vid. THOMASS. *discipl. eccl.* p. 4. l. c. 40.

Canonici ecclesiarum cathedralium electiones, episcopi usurpare incipiunt sæc. XIII.

unde Romam de late lites.

IX. PRINCIPIO sæculi XIII. capitula, excluso clero & populo, elegerunt, & metropolitani, inconsultis suffraganeis, confirmarunt electos episcopos. Utrumque patet e concilio Lateranensi an. 1215. cujus c. 24. & 26. de hujusmodi electionibus statutum est.

X. HÆC decreta minoris erant auctoritatis & aliquando injustiora, quam concilij episcopalis judicia. Inde frequentissime Romam appellatum, ipsique electi sæpius directo Papam pro confirmatione & consecratione adierunt. Quare dicendum de ratione electionum secundum jus *novum* & secundum *decretales*.

Jure novo episcopus 1.) eligitur vel per inspirationem vel per compromissum) vel per scrutinium.

XI. DISTINGUENDI autem sunt actus *electionis*, *confirmationis* & *consecrationis*. Electio vocatur *postulatio*, si a canonicis eligitur, qui sine *dispensatione* episcopus esse nequit, v. gr. si sit episcopus; si non sit in sacris: si illegitimo connubio natus. His enim casibus non tam eligunt, quam *postulant*, ut superior episcopum illum det, quem eligere non possunt¹. Electio fit tribus modis, *scrutinio*, *compromisso*, *inspiratione*². Primis sæculis

lis

lis plura divinæ inspirationis exempla occurrunt, cui comparantur hodie, quæ unanimibus suffragiis sine præcedente deliberatione fiunt. Electio per *compromissum* fit, si univ-
ersum collegium paucis imparis numeri, veluti
tribus, quinque vel septem canonicis potesta-
tem eligendi permittit: quibus intra fines
compromissi se tenere incumbit. Electio per
scrutinium est omnium frequentissima, atque
hoc modo peragitur.

- 1) *c. ult. X. de postul. junct. gloss.*
- 2) *Concil. Later. IV. c. 24. & 42.*

XII. QUI jus eligendi habent, ii omnes <sup>quomo-
do per
scruti-
nium?</sup> stato die vocandi sunt, ut absentes vel ipsi ve-
nire, vel mandata mittere possint, ne electio
clandestinitatis accusari valeat ¹. Intra tres
menses a die vacantiae electio suscipienda est,
ne capitulum protrahat interpontificium, quo
diutius regnare possit ². Interim publicæ pre-
ces instituuntur. Die præstituto electores
congregati in ecclesia Missæ de *spiritu sancto*
interfunt, eucharistiamque accipiunt; juran-
tes, se dignissimum electuros, neque eum suf-
fragio juturos, qui ambitus suspectus sit. Suf-
fragia olim data sunt viva voce; post in sche-
dis complicatis, in calicem vel aliud vas im-
missis, quæ ab iis, qui *scrutatores* vocantur,
colliguntur ac comparantur. Isque electus de-
claratur, qui non solum *majoris*, sed & sanio-
ris partis suffragiis nititur.

- 1) *Concil. Basil. Sess. 12.*
- 2) *c. 41. X. de elect. ex concil. Later. IV. c. 23.*

quæ lites?

XIII. ELECTIONE publicata, variare non licet. Singula actus momenta rediguntur in instrumentum, sæpe non sine contentione¹. Sunt enim, qui protestentur; sunt, qui reluctentur, qui appellent, ac haud raro electores discordant. Electus intra mensem sub pœna amissionis jurium suorum consentiat necesse est. Insecuto trimestri petenda est à superiore immediato, Metropolitanò, primate vel Papa, pro dignitate vacantis ecclesiæ, confirmatio².

1) c. X. 18. de elect. 2) c. 6. X. de elect. in 6.

quis iudex?

XIV. METROPOLITANUS citat, quorum interest, scilicet, simul electos vel *contradicentes* specialiter, ceteros *edictaliter*. Terminò præterlapso, ad iudicium accingitur sive rogatus a partibus, sive ex officio, si contradictor non adest. Hic examinat qualitates electi, modum electionis, ubi, si contradictor adest, longum negotium texitur¹. Possunt enim esse plures contradictores, quorum quisque tot causas nullitatis injicere potest, quot irregularitates in electo & singulis electoribus ac ipso electionis ordine deprehendit.

1) c. 44. de elect.

quando metropolitano provident?

2.) confirmatur

XV. Si electio nulla declaratur ob *vitiolum electorum*, metropolitano competit jus providendi ecclesiæ; ut eligentes culpæ suæ pœnas luant. Si ipsorum nulla sit culpa, veluti si princeps electum improbet, novam electionem suscipiunt. Si electio *confirmatur*, superest, ut electus consecratur. Interim ea ha-

bet omnia, quæ non sunt *ordinis*. Sed & a metropolitani vel primatis sententia, in utramvis partem lata, appellare licet: undè novum iudicium. Istæ appellationes generatim ad papam deferuntur, ex quo ALEXANDR. IV. *concil. Lugd. II. c. 9.* retulit eas inter *causas maiores*. Et solo lapsu sex mensium jus providendi ad ipsum devolvitur ob negligentiam eorum, penes quos erat vel eligendi vel confirmandi potestas.

XVI. QUIBUS constitutionibus factum est, ut sæculo XIII. & XIV. plerorumque episcopatum provisiones devolventur ad Papam, siue quod electiones intra terminum non fierent, siue quod vel electiones vel confirmationes essent vitiosæ: quarum infinita exempla occurrunt in decretalibus¹. Præterea plurimæ electiones manifesto ambitu ac largitionibus corrumpebantur, præsertim in provinciis, ubi Episcopi erant domini sæculares. Sæpe Principes eas interceperunt; sæpe seditio- nibus & violentia turbata, in bella, & clades vel saltem in lites immortales desinebant. Hæ turbæ Pontificibus ansam dedere reservandi sibi nonnumquam jus providendi Ecclesiis, quæ maxime periclitabantur. Et ab his processum est ad *reservationes generales* in certis casibus, veluti, si quis Episcopus diem obiisset in curia Romana; si sacram purpuram, si beneficium incompatible nactus esset. Ad ultimum Joannes XXII. in universum omnes Ecclesias cathedrales, quæ vacassent, sibi providendas reservavit², quod ipsum nihil aliud erat, quam ele-

unde Pa-
pa provi-
deat!

ctionum suppressio. Ejus loco tamen, ut huic defectui mederetur, non nisi in *consistorio*, cardinalium nutu, prævioque diligenti examine, Episcopatus contulit.

1) t. i. X. de elect. tit. eod. in 6. o) reg. cancell. 2.

Abusus
provisio-
num ge-
neralium
in ponti-
fice im-
probatas,
&

nova sta-
tuta per
regna
Christia-
na.

In Fran-
cia rex
nominat;

XVII. ISTAE reservationes genera-
les referebantur inter abusus, qui tempore
schismatis invaluerunt. Concil. Basil. Sess. 12.
electiones restituere tentavit, ejusque decre-
tum insertum est *pragmatica Bituricensi*: displic-
uit tamen Papæ, quippe in medio concilii &
Eugenii IV. dissidio natum. Ex illo tempore
provisiones pro provinciarum varietate fuere
variæ. Per Italiæ maximam partem Papa Epi-
scopatus confert, cui velit; in Francia non ni-
si iis, qui a rege *nominantur* per concordata
an. 1516. quod nominandi jus Hispaniarum
rex ac nonnulli alii principes exercent speciali
venia pontificis, quam ad dies vitæ impetrare
solent. In Germania per concordata an. 1447.
electiones conservatæ usu obtinent. Mihi pro-
positum est ea, quæ in Francia fiunt, sola per-
sequi.

XVIII. IN Francia igitur Rex nomi-
nat^r Theologiæ vel jurium sive doctorem si-
ve licentiatum, annos natum XXVII. atque
iis dotibus præditum, quos canones requirunt;
idque intra semestre a tempore *vacantia* spa-
tium. Quod ubi novo trimestri negligitur, ad
pontificem pertinet provisio. Per statutum
Blesense *art. 1. 2.* annus regi datus erat, ut eo
diutius maturiusque deliberare posset. Si

quem elegit, antequam *nominationis* formula literis conciperetur, Episcopus loci, in quo *nominandus* ultimo quinquennio commorabatur, & capitulum Ecclesiæ vacantis, mores vitamque; aliusque Episcopus & duo Theologiæ doctores doctrinam & scientiam ejus explorarunt riguroso examine instituto. Hoc conforme fuit concilii Tridentini decretis², quo ad concilium provinciale rejecta est de hoc scrutinio statuendi potestas.

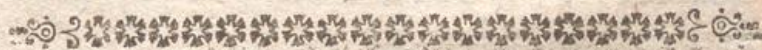
1) per Concordat. tit. de election. 2) Sess. 24. c. 1.

XIX. NOSTRIS moribus rex nominat, quando lubitum est, nominatusque ratione vitæ ante actæ ab Episcopo ultimi domicilii æque examinatur, ac ii, qui ad ordines adspirant. Episcopus vitæ ejus adjicit *professionem fidei* ab ipso editam ac descriptionem vacantis Ecclesiæ, atque hæc omnia mittit Romam. Rex eodem mittit tres Epistolas, quarum prima *papæ*; altera *regis legato*; tertia *cardinali protectori nationis Francicæ* redditur. Hic adscitis tribus aliis cardinalibus perpendit acta ad nominationem pertinentia, nominatumque dignum Episcopatu judicat. Denique in consistorio ejus prima vice, quod *preconisare* vocant, mentionem facit, & in consistorio subsequenti de eo refert, quod *propositionem* appellant. Interstitium illud cardinalibus datur, ut interea dispicere possint, dignus sit, nec ne. Pontifex, postquam relatum est, suffragia colligit & decretum prodit, quo providetur nominatus. Atque hæc *provisionis* forma imitatur ex parte naturam electionum, quæ purior

nomina-
tum papa
commen-
dat.

a quo
provide-
tur.

ribus temporibus in concilio Metropolitani ac suffraganeorum, flagitante clero ac populo, suscipiebantur; atque idem juris tribuit, quod confirmatio. Post *decretum provisionis* bullæ pontificiæ adornantur, quibus acceptis, electus regi fidem jurejurando obstringit, & ab eodem literas patentes accipit, quas una cum epistola donationis fructuum, durante vacantia debitorum, camerae rationum offert consignandas. Quo pacto liberatur a regalia, & possessionem adipiscitur. Consecratio autem sequenti trimestri suscipienda est.

C A P. XI.

D E E P I S C O P O R U M
C O N S E C R A T I O N E .

I.

3. conse-
cratur.

RITUS consecrationis satis innuit, quæ doctes spectentur in Episcopo, quæve ejus functiones sint. Consecratio die dominica in *propria* electi *Ecclesia* vel saltem in eadem provincia, quoad ejus fieri potest, peragenda est^r. Consecratorem decet duos minimum Episcopos *assistentes* habere, vigiliaque præcedenti æque ac electum jejunare. Consecratori coram altari sedenti *assistentium* Episcoporum major electum offert, dicendo; *Postulat sancta mater Ecclesia catholica, ut hunc presentem presbyterum ad onus Episcopatus sublevetis.* Ille non, ut in electionibus, num dignus sit; sed id solum quærit, *an mandatum habeat apostoli-*

cum, h. e. bullam pontificiam, quæ est instar *meriti*; eaque prælegitur. Electus juramentum fidelitatis præstat *sedis Apostolicæ*; cujus formula temporibus GREGORII VII. natales debet²; sed tamen variis capitibus postea aucta est, veluti, ut singulis quadrienniis Romam vadant, aut certum hominem eo ablegant, per quem rationem actionum suarum reddant pontifici. Sed hoc in Francia in desuetudinem abiit.

- 1) *Pontifical. de consecrat. Episc.*
- 2) *Concil. Rom. an. 1079.*

II. HIS præmissis, consecrator electum interrogat de *fide* & de *moribus* h. e. qualem se in posterum præstare velit: nam de præteritis securus est. Interrogat, inquam, num rationem subicere velit sensui scripturæ sacræ? num populum doctrina & exemplo erudire velit de iis, quæ in divinis intelligit? num observare & docere velit traditionem patrum, & decreta sedis apostolicæ? num Papæ obtemperare secundum canones? num fugere malum & Deo juvante bonum prosequi? num prosequi & docere castitatem, sobrietatem, animi demissionem, patientiam, misericordiam; pauperes solari: Dei servitio se mancipare; negotia sæculi & omne lucrum contemneret? Porro eum interrogat de fide in sacrosanctam Trinitatem, de incarnatione, de Spiritu sancto, de Ecclesia, de que ceteris symboli apostolici capitibus, & de hæresibus, & quidem exquisitissime iis definitionibus, quibus Ecclesia hæreses condemnat.

quibus ritibus hodie?

III. QUIBUS peractis, consecrator accingitur ad sacrum faciendum, & post epistolicam pericopen ac *graduata* redit in solium & Episcopum prope assistentem de officio Episcopali admonet, dicendo: *Episcopum oportet judicare, interpretari, consecrare, ordinare, offerre, baptizare & confirmare.* Quo facto, in genua procumbunt electus & Episcopi assistentes, & consecrator, dum Litaniam intonatur, librum Evangeliorum apertum expandit super collo & humeris electi. Hæc cærimonia convenientior fuit antiquis temporibus, quibus Evangelia, voluminibus descripta, ad hunc modum expansa defluebant utrinque ex humeris instar *stolæ*. Inter hæc consecrator cum duobus Episcopis assistentibus ambas manus imponit capiti electi, dicendo: *Accipe Spiritum sanctum &c.* Hæc manuum impositio in divinis literis proditur veluti *ordinationis* pars maxime essentialis. Et impositio libri Evangeliorum itidem est antiquissima, innuitque obligationem ferendi jugum domini & Evangelii prædicandi.

IV. HIS ita gestis, consecrator Deum orat, ut electo concedat omnes virtutes, quarum symbola mystica fuerint ornamenta archifacerdotis veteris Testamenti. Et dum hymnus canitur de Spiritu sancto, caput electi inungit *chrismate*, pergitque orando, ut Deus ipsi concedat exuperantiam gratiæ & virtutis per oleum denotatæ. Dum canitur *Psalmus CXXXII.* qui de *unctione* loquitur, electi manus *sacro chrismate* tingit. Dehinc consecrat

baculum Pastoralem, quem electo tradit in signum jurisdictionis, eumque admonet de iudicio sine ira exercendo & mansuetudine temperando. Consecrat & *annulum*, quem digito ejus apponit in signum fidei, monetque, ut Ecclesiam, Dei sponsam, servet immaculatam. Denique *librum Evangeliorum*, ab humeris ejus ablatum, manibus tenendum tradit, dicendo: *Accipe Evangelium & vade, prädica populo tibi commissio. Deus enim potens est, ut augeat tibi gratiam suam.*

V. MISSA procedente, legitur Evangelium, quo facto olim oratione ad populum habita Episcopus munus suum auspicabatur¹. Inter sacrificium veteri more offert *panem & vinum*: postea ad consecratorem accedens perficit cum eo missam, stansque Eucharistiam *sub utraque specie* accipit. Missa finita, consecrator tiaram & chirothecas cum mentione mysterii consecrat & consecratum in suo solio collocat, quod *faldistorium* vocant². Dum canitur *hymnus Ambrosianus*, Episcopi assistentes consecratum per omnes Ecclesie angulos deducunt, monstrantque populo. Quae cuncta finiuntur *benedictione populi solemn*.

1) *Constit. Apost. l. 8. c. 5.*

2) *Pontif. Rom. de consecr. Episc. p. 113.*

VI. OLIM quum electiones essent liberæ, ipsis vigiliis consecrationis sunt plurimæ carimonie peractæ. Namque sub vespere sabbathi metropolitanus cum suffraganeis medio templo residens archipresbyterum vel

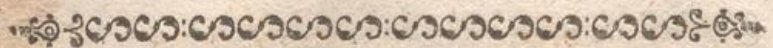
quibus
olim?

archidiaconum vacantis Ecclesiæ, qui in genua profusus ei se sistebat, interrogavit: *Mi fili! quid desideras?* cui ille: *ut Deus nobis det pastorem.* Iste: *Estne aliquis e gremio vestrae Ecclesiæ? Quid in illo vobis placuit?* Hic: *Modestia, animi demissio, patientia & cetera virtutes.* Inde electionis decretum prælectum, quo laudabatur. Et canonici præsentés significarunt, se sigillis suis id decretum munivisse. Quibus metropolitanus dixit: *Cavete, ne quod ab electo promissum elicueritis.* Hoc enim simoniam saperet, canonibusque repugnaret. Inde electum arcessivit. Ille vero, adhuc jejunus, & inter archidiaconum & archidiaconum medius, accessit. Quem metropolitanus interrogavit, *quot annos in presbyterio exegisset? num uxorem habuisset? num domui suæ prospexisset?* Ad quæ singula quum responsum accepisset, rursus interrogavit: *quinam libri in tua leguntur Ecclesia?* Respondit: *Pentateuchus, Prophetæ, Evangelium, Pauli Epistola, Apocalypsis, & reliqui.* Ille: *num canones tenes?* Hic: *Eos me doce.* Tum ille generatim eum erudit, ampliorem institutionem in scriptis pollicitus. Regulariter electus in jejunio perseveravit usque in crastinum post consecrationem. Illo vero die senior ex Episcopis assistentibus eum adduxit, testatus, eum esse dignum. Tum peragebantur omnia, quæ hæcenus adlata sunt, nisi quod electus non Papæ, sed metropolitano fidem suam & obedientiam jurejurando obstringeret, qui ei scriptam instructionem tradidit, cujus hæc præcipua fuerunt capita: *Dilecte frater, scito, te subire onus*

maximi momenti maximique laboris, scilicet cura animarum, ubi plurimum necessitatibus succurrendum tibi, tamquam seruo omnium; teque in die iudicii rationem redditurum de talento tibi concredito. Puritatem fidei curate custodi. Ecclesie regulas in ordinationibus cum ratione interstitiorum, tum ratione personarum diligenter observa. avaritiam & simoniam inprimis fuge. Continens esto, nec feminas ad te admittito. Et si virgines Deo consecratae visitanda sunt, ad eas accedito cum viris integerrimis. Scandala evitato. Predicationibus vacato. Verbum Dei uberrime, distincte, gratiose, indefinenter populo inculcato. Scripturam sacram perpetim legito, interque legendum orato. Traditioni eorum, quae accepisti, insisto, & doctrinas tuas vitae sanctitate tamquam regulam ovibus tuis commendato. Gregem ipsum intensa cura habeto, ac mansuetudine permulceto, ut zelo, caritate temperato, cum nimium rigorem, tum remissionem evites. Personarum respectum a tuis iudiciis procul habeto. Bona Ecclesie, tamquam rem alienam fideliter & prudenter dispensato. Hospitalis esto & in pauperes beneficus. Viduas, orphanos, aliasque personas miserabiles solator. In adversis nec demittito, nec in secundis animum extollito¹. Et ista quidem sunt, quae de Episcoporum institutione vetustis libris continentur. Huic similem Ivoni Carnutensi, quum an. 1091. Episcopus consecraretur, dedit URBANUS II, Tom. X. concil. p. 430.

1) Vid. Pontif. Roman. de scrut. serotino p. 700. sqq.

CAP. XII.

DE FUNCTIONIBUS EPISCOPI
INTERIORIBUS.

I.

Functio-
nes inte-
riores
Episcopi
sunt;

FUNCTIONES Episcopales ad omnes reli-
gionis Christianæ partes extenduntur, qua-
rum nulla non dependet ab Episcopo. Ejus
est per prædicationem & baptismum facere
Christianos; factos precandi modo imbuere,
ac verbo Dei & sacramentis pascere; presbyte-
ros & episcopos, qui similia faciant, religio-
nemque ad finem sæculi propagent, instituere.

i. prædi-
catio

publica.

II. PRIMA igitur Episcopi functio est
prædicatio, quæ ipsam gentilium conversio-
nem antecessit. Quomodo enim credidissent
in eum, de quo nihil audivissent¹? Prædica-
tionis autem vocabulo intelliguntur omnis
generis institutiones credendorum & agendo-
rum, maxime autem illa, quæ fit per quæ-
stiones & responsiones cum eorum, qui adul-
ti baptizantur, tum infantum, qui jam ba-
ptizati sunt. In primitiva Ecclesia Episcopus
singulis diebus dominicis vel etiam sæpius,
quoties scilicet sacrum fiebat, verba fecit ad
populum. Nulla enim Missa celebrata est si-
ne prædicatione & sine prælectione Evangelii.
Ecclesia fuit schola, & Episcopus doctor, ut
sæpe adpellatur apud scriptores Ecclesiasticos.
Ille instruxit suos presbyteros; instruxit omnem
clerum, aperiendo mysteria in scripturis re-

condita, docendo canones & traditionem functionum Ecclesiasticarum, ac dubia eorum resolvendo.

1) Rom. X. 14.

III. NEC publice solum, sed etiam privata,
privatim in domibus ad exemplum Pauli¹ docuere Episcopi, memores eorum, quæ Apostolus Tito & Timotheo rescripserat de omni um viva voce, tum in scriptis:
ætatis, sexus & conditionis hominibus seorsim erudiendis. Eo etiam pertinent *Episcoporum Epistole*, quibus aliis consulentibus responderunt, & scripta reliqua queis gliscentes hæreses retuderunt. Ex tot primorum octo sæculorum patribus vix erit, qui non fuerit Episcopus.

1) Act. XX. 20. 21.

IV. SAECULO VI. & sequentibus intermissa,
quum gentium migrationibus omnia perturbarentur remissiores in prædicando facti sunt Episcopi, partim quod per incursiones barbarorum cuncta intuta essent; partim quod per amplitudinem diœcesium, præsertim in Germania, infinitis laboribus implicarentur; partim quod negotiis publicis, ad quæ vel ratione territoriorum, vel ob rerum bene gerendarum peritiam, quæ in laicis nulla erat, vocati sunt, distinerentur. Præterea, (fatendum est enim, quod dissimulari non potest) pauci his temporibus fuere pii Episcopi, & ad erudiendum populum idonei. His de causis concilio *Lateranensi IV. c. 10.* Episcopis injunctum est, ut, qui ipsi prædicandi munere fun-

& fratri-
bus præ-
dicanti-
bus per-
missa,

conc.
Trid. in-
staurata.

gi non possent, idoneis hominibus id manda-
rent, eisque vitæ necessaria suppeditarent. Fra-
trum *prædicantium* & ceterorum *mendicantium*
ordines hoc tempore instituti protulerunt in-
gentem hominum numerum, qui, *prædicandi*
artem unice sectantes, nulli certæ Ecclesiæ ad-
scripti, quocumque mitterentur, prædicabant:
in quo genere differendi quum magis exercita-
ti ac promptiores essent pastoribus, hi ex eo
tempore conticescere cœperunt. Concilium
Tridentinum¹ veteres canones resuscitavit,
voluitque, ut ipsi Episcopi ad populum verba
facerent, idque inprimis suarum partium esse
censerent.

1) *Sess. 5. Ref. c. 2. Sess. 24. Ref. c. 24.*

2. Oratio,

V. ALTERUM Episcopi officium est
oratio. Apostoli, quum diaconos instituerent,
orationem & ministerium verbi sibi reservarunt;
& Paulus inprimis exhortatur Timotheum ad
varii generis preces pro variis personis funden-
das ac docendas¹. Episcopum itaque totum
precibus deditum esse oportet cum pro semet
ipso, tum pro grege; immo alios quoque ad
orandum inducere, & publice in Ecclesia præ-
ces præire: Hinc omnibus officiis cum diurnis,
tum nocturnis, quantum per alia nego-
tia licet, assistere; quæ ad cultum divinum
pertinent per totam diœcesin dirigere, libros-
que eo spectantes, si opus est, repurgare;
preces extra ordinem, pro occasionum varie-
tate, præscribere; fidelibus precum formulas;
quibus in familia utantur, tradere; abusibus
autem & superstitionem tollere debet.

1. *Tim. II; 1;*

VI. OMNIUM excellentissima species præsertim in sacris publicis. orationis est sancti sacrificii opus, quod Episcopum proprie offerre decet. Olim presbyteris id non licuit, nisi absente, vel ægrotante Episcopo. Quam enim inconcinnum est, iudicem die partibus præfixa non comparere in tribunali; tam absurdum tum visum, Episcopum die dominica non conspici in cœtu fidelium, non verba facere ad populum, non sacrificare. Gregorius M. ut palam faceret, quam gravibus arthritidis doloribus vexaretur, dolet, se diebus festis vix per tres horas pedibus insistere posse ad lacrum faciendum ¹. Quem virum præter hæc tot Ecclesiarum curæ, tot tantæque premebant negotia.

1) *Lib. 8. ep. 35.*

VII. DENIQUE Episcopi est administrare omnia sacramenta. Quoad Christiani, non nisi tempore paschali & pentecostali baptizabantur, ipse solus solemnem baptismum impertivit; Presbyteris id non facientibus, nisi periculum in mora esset. Itaque Episcopus verus pater fuit fidelium, quos spiritualiter generaverat. Ipse solus pœnitentiam & absolutionem dispensavit. Usque ad sæculum XIII. & nonnullibi ad XV. vetus consuetudo observata legitur, qua presbyteri confitentur Episcopo ¹, cui etiamnum plures casus reservantur. Ipse injungit pœnitentiam publicam, hæreticosque & excommunicatos Ecclesiæ reconciliat ². Interim Episcopi hæc sæpius pœnitentiariis suis, aut aliis presbyteris delegare solent.

3. administratio sacramentorum,

1) *Thomass. discipl. part. 4. l. 1. c. 69.* 2) *Pontif. Rom.*

præfeti-
m con-
firmatio-
nis & or-
dinatio-
nis.

VIII. DUO tamen sunt sacramenta, quæ solus Episcopus vulgo administrat, *confirmatio baptizatorum, & presbyterorum vel ministrorum ordinatio*. Sunt etiam certarum rerum consecrationes & benedictiones Episcoporum propriæ, veluti abbatum & abbatissarum; Regum & reginarum, equitum, Ecclesiarum, altarium sive fixorum sive portatilium, calicis & scutellæ, sancti olei. Sunt & aliæ, quæ per presbyteros fieri possunt, veluti linteorum & mapparum altaris, ornamentorum sacerdotalium, crucum, imaginum, campanarum, oratoriorum, cœmeteriorum, & Ecclesiarum profanatarum repurgationes. Vid. *rubricas pontificalis & ritualis*. Atque hæc omnia functionibus Episcopi interioribus accenseri possunt.

C A P. XIII.

DE FUNCTIONIBUS EPISCOPI
EXTERIORIBUS.

I.

Functio-
nes epis-
copi ex-
teriores
sunt

AD *functiones* Episcopi *exteriores* pertinent *jurisdictio, personarum: Deo consecratarum & miserabilium cura, & bonorum Ecclesiasticorum administratio.*

1. jurisdic-
tio;

II. EPISCOPUS eorum omnium, quæ ad *religionem* pertinent, unicus verus & ordinarius iudex est. Ejus est, quæstiones doctrinales & morales ex interpretatione scripturæ & patrum traditione, fideliter relata, decidere. Hinc omnes libros, qui in diœcesi evul-

gantur, examinandi potestatem habet, neque sine ejus consensu quidquam de rebus divinis in lucem emitti potest: quod in Francia non observatur. *Politia Ecclesiastica* pendet ab Episcopo, qui statuta condit, mandata edit, & varias constitutiones promulgat necessarias: modo sint Ecclesiæ disciplinæ universali & juri publico conformes. Ejus est dispensare in casibus, in quibus canones permittunt dispensationes, veluti in trina proclamatione nubentium, in interstitiis ordinationum, & in reliquis, ubi præsens Ecclesiæ utilitas id postulat, exceptis tamen, qui longa consuetudine fedi Apostolicæ sunt reservati. Ipse sibi adjuutores in ministerio Ecclesiæ adsciscit, quos vel sacris ordinibus inserit, vel certis officiis ac beneficiis præficit. Ipse enim *ordinarius* est omnium, quæ sunt in diœcesi, *collator beneficiorum*. Porro Episcopus judicat in criminibus Ecclesiasticis, reosque punit. Pro tribunali pœnitentia judicat peccata, etiam maxime occulta eorum, qui sponte semet accusant. Judicat peccatores publicos, etiam invites, eosque, si pœnitentiæ semet subicere renuunt, e gremio Ecclesiæ ejicit. Clericos autem corrigit punitque ob culpas levissimas, quoniam plenam Episcopo debent obedientiam, & sanctius vivere tenentur, quam laici. Denique lites non solum inter clericos, sed etiam inter Laicos componit: qua de re *Part. III. c. I.*

III. PERSONAE, quarum cura præcipue Episcopo commissa est, sunt eæ, quæ Deo consecratæ vitam perfectiorem sequuntur, 2. cura æ religiosorum &

religiosa-
rum

β. mise-
rabiliū
persona-
rum

veluti virgines & viduæ, quibus successerunt monachæ, monachi ac ceteri religiosi, qui principio omnes subjecti fuere Episcopis. Ex quo jure superest benedictio abbatum & abbatissarum, nec non potestas, Deo devotis virginibus dandi superiores & visitatores. Eadem cura complecti tenetur personas miserabiles, veluti pauperes validos & invalidos; orphanos sive destitutos, sive, simulatque nati sunt, expositos; senes ad victum quærendum inhabiles; dementes, stupidos, viatores, peregrinatores, præsertim religionis ergo. Hinc ejus est directio Nosocomiorum, omnium caritatis operum, omnium confraternitatum aut congregationum, ob caritatem exercendam contractarum. Ipsi incumbit, examinare pauperes de necessitatibus ipsorum, de moribus, de religione, distinguere vere tales ab impostoribus & vagabundis; dispicere, ut elemosynæ fideliter, utiliter & ordine distribuuntur; curare, ut cum terrenis cælestia bona cum iis communicentur. Atque hæc pauperum cura præcipua fuit in primitiva Ecclesia Episcoporum occupatio¹. Sibi enim commendatam habuere causam miserorum, viduarum & orphanorum, quam sæpe magistratibus & principibus commendarunt.

1) *Constit. Apostol. l. 2. c. 4. l. 4.*

γ. bono-
rum ec-
cles.

IV. QUOD ad bonorum Ecclesiasticorum administrationem attinet, Episcopi est, fideles exhortari ad decimas, fructuum primitias, oblationes & elemosynas liberaliter conferendas; immobilium donationes & quascum-

que alias fundationes acceptare. Omnia bona per diœcesin olim ejus potestati fuere subjecta, de quibus præter Deum nemini rationem reddere tenebatur. Nam si in horum dispensatione suspectus esset, animæ ipsi, sine dubio pretiosiores, committi quomodo potuissent¹? Hodie Episcopus non nisi ea administrat, quæ mensæ destinata sunt. Sed hæc omnia latius persequemur *Part. II. c. 24.*

1) *Constit. Apost. 24. 25.*

C A P. XIV.

DE ARCHIEPISCOPIS, PATRIARCHIS,
P R I M A T I B U S.

I.

UT Episcopus tot functionibus vacare possit, Episcopi aut exigui tractus diœcesi, aut magno ministrorum numero, qui ipsum sublevent, opus est. Prius antiquis, posterius nostris placuit temporibus.

II. SAECULO IV. in Provinciis cultioribus, veluti in Oriente, Ægypto, Asia, Græcia, Italia, infinita fuit Episcoporum multitudo, quod subscriptiones conciliorum & patrum Epistolæ testatum faciunt. In Africa sola, hoc est, in ora maris interioris a Tripoli usque ad fretum Gaditanum an. 411. numeratæ fuere sedes Episcopales DLXX. quod ex conventu Carthaginensi clarum. Papæ quidem per Italiam novos quosdam Episcopa-

olim fere
innumeri
in terris
cultiori-
bus.

tus etiam recens condiderunt; sed & nonnullos veteres suppresserunt. Ex notitia imperii, ad calcem codicis Theodosiani adjecta, patet, per Græciam haud pauciores fuisse. Soli patriarchæ Constantinopolitano subiecti fuere LXXX. Metropolitanæ & XXXIX. Archiepiscopi, quorum nonnulli ultra XXX. suffraganeos habuere. Græci enim has dignitates distinguunt, & Archiepiscopos post Metropolitanos locant. Concilium Sardic. c. 6. id solum prohibet, ne Episcopi vicis aut urbibus tam parvis præficerentur, quas vel unus presbyter regere possit.

rariores,
sed am-
pliores in
incultis,

III. IN Gallia & Hispania rariores fuere Episcopi ob civitatum raritatem; quarum etiam si in Scythia sæculo V. major numerus, uno tamen omnes ab episcopo regerentur^r. Quum Christiana religio in Germaniam penetraret, quod ea urbibus destituta esset, pauci fuere Episcopatus constituti, nec postea, licet cultu cresceret, aucti, etiam per septentrionem. Unde nati sunt *vastæ magnitudinis episcopatus* in Germania & in Polonia, in quibus quum Episcopi non gregem solum, sed ne presbyteros quidem omnes nosse ac regere possent, opus fuit multis *archipresbyteris, archidiaconis, vicariis generalibus*, nec non *religiosorum* auxilio; concilia autem haberi vix potuere. Præterea tanta fuit horum episcopatum potentia, tantaque in republica dignitas, ut cura rerum spiritualium sæpissime postponeretur negotiis politicis. Sapiëntius veteres, qui in Episcopatibus instituendis rationem

habuere imbecillitatis humanæ, eosque ita arctarunt, ut Episcopus *per se* vacare posset omnibus officiis. Si enim satis esset, nullo multitudinis & distantiae locorum respectu habito, per alios hæc exsequi; non nisi uno Episcopo universa Ecclesia indigeret, nec ipse Christus pluribus Apostolis opus habuisset.

1) SOCRATES *hist. l. 8. c. 19.*

IV. NEQUE tamen in primitiva Ecclesia *magni Episcopatus* defuere, quia tum amplissimæ erant civitates. Semper enim constitutum fuit, non nisi unum in qualibet civitate esse debere Episcopum, ad Ecclesiæ unitatem figurandam¹. Sic Romanus, Alexandrinus, Antiochenus Episcopi maximos cætus rexere; sed eorum diœceses vix ultra pomeria civitatum protendebantur, quod indicant veteres Episcopatus ad *portas urbis Romanæ* instituti. Et quoniam Apostoli eorumque discipuli in majoribus civitatibus habitarunt, ex quibus ad minores emisserunt Episcopos & presbyteros; hæc tenuiores Ecclesiæ majores illas in magnis civitatibus, quæ jam tum in geographia politica *metropoles* vocabantur, collectas, veluti *matres* venerabantur². Hinc metropolitano competit, omnes provinciæ Episcopos ordinare, monere, ad instar patris & doctoris corrigere, ad concilium convocare. In designandis provinciis adoptata est divisio imperii Romani, quod eo tempore latissime patuit, quo plantata est Ecclesia; nec facile divisiones illæ, licet per incursiones barbarorum respublica mutata sit, turbatae fuere.

1) *Conc. Nicæn. c. 8.*

2) *Dist. 21. c. 1.*

F 3

Qui Me-
tropolita-
ni?

Archie-
piscopi?

Patriar-
chæ?

V. METROPOLES Romana, Ale-
xandrina & Antiochena semper eminuerunt in
reliquis, quod Ecclesias illas collegisset ac plan-
tasset Apostolorum princeps ¹. Earum Epi-
scopi vocati sunt *Archiepiscopi*, postremo *Pa-
triarcha*: & licet Alexandrinus multa præci-
pua habuerit, Romanus tamen semper pro ve-
ro Petri successore, & sic *jure divino* pro prin-
cipe Episcoporum & visibili capite Ecclesiæ ha-
bitus est. Archiepiscopi titulus datus est postea
omnibus in occidente metropolitanis; quam-
quam Græci diversos gradus fecerint Archie-
piscoporum & metropolitanorum. Patriarchæ
nomen quibusdam Episcopis præter ceteros
eminentibus, veluti jam inde a sæculo IV.
Hierosolymitano ob sanctitatem urbis, & Con-
stantinopolitano ob sedem imperialem; post
etiam nonnullis aliis, quorum potestas eo aucta
non fuit, datum est.

1) *Dist. 22. c. 8.*

Exarchi?

primates?

VI. METROPOLITANI, qui habi-
tarunt in magnis civitatibus, ex quibus inte-
græ provinciæ regebantur, quas diœceses vo-
carunt, *Exarchi* sunt appellati. Quod enim
hodie *diœcesin* appellamus, scilicet suum cujus-
que Episcopi territorium, id olim *παροικια*
parœcia, fuit appellatum, quasi *vicinia*. In
aliis provinciis *primates* audiebant isti prima-
riarum urbium metropolitani; quamquam per
Numidiam non princeps, sed *senior* Episcopo-
rum, *primas* adpellaretur. Regna ex ruinis
Romani imperii nata ansam dedere pluribus
primatibus instituendis, qui tamen præter ti-

tulum nihil habent præcipui, excepto *Lugdunensi* Archiepiscopo, quem Archiepiscopi Turonensis, Senonensis & Parisiensis, quippe olim Senonensis suffraganeus, superiorem agnoscunt, adpellationesque ad eum permittunt. Qui per omnem Christianum orbem solus jura *primatis* revera exercet.

Primas hodie solus Lugdunensis in Gallia Archiepiscopus.

VII. HIC igitur est regiminis Ecclesiastici ordo. Fideles omnes reguntur ab Episcopis, qui presbyteros ac reliquos clericos in ministerio adjuutores habent, & ratione ordinis ac sacerdotii inter se sunt æquales¹; excepto uno, qui jure divino ceteris præfectus est ad unitatem Ecclesiæ conservandam, ejusque caput visibile exhibendum², Romano scilicet pontifice, successore illius, quem Christus ceteris præfecerat, Apostoli. Et ille vero solo Episcopi nomine contentus ceteros Episcopos *fratres* adpellat. Ceteræ distinctiones omnes sunt *juris humani*, pertinentque ad *politiam Ecclesiasticam*: unde tam difformes sunt. Nam pro temporum & locorum diversitate plures vel pauciores metropoles & unicuique subjectas Ecclesias deprehenderis. Sunt Archiepiscopi, qui Patriarchis vel Primatibus parent; sunt, qui sedi Apostolicæ. Sunt & Episcopi a Papa sine medio dependentes.

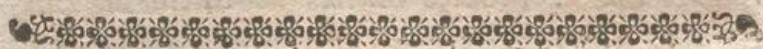
1) *Dist. 21. c. 3.* 2) *Dist. 22. c. 1.*

VIII. ARCHIEPISCOPI ornamentum habent singulare, *pallium* scilicet, quod cetero ornatui superimponunt. Usus ejus in Ecclesia Græca antiquior fuit & frequentior.

Archiepiscoporum insignie pallium.

Nam in Ecclesiam Latinam sæculo demum VI. irrepsit, quod Papæ quibusdam Episcopis, veluti singularis gratiæ tesseram, contulerunt¹. Sed inde ab aliquot sæculis omnibus Archiepiscopis commune redditum est, *dist. 100.* semper tamen Roma petendum; nec ante ejus impetrationem quisquam Archiepiscopali munere fungi potest.

1) THOMASS. *discipl. part. 2. l. 1. c. 24. 25. 26.*

C A P. XV.

DE EPISCOPATIBUS VEL ERIGENDIS VEL SUPPRIMENDIS, ITEMQUE DE EPISCOPIS NOMINE TALIBUS ET DE COADJUTORIBUS.

I.

*Ecclesie
plantata
a vicinis
Episco-
pis.*

INTER populos recens ad Christianam fidem conversos Episcopi fuere sine metropolitanis, donec Christianorum numerus ita augetur, ut pluribus Episcopatibus institutis, formari posset provincia quædam Ecclesiastica¹. Principio viciniore Episcopi sponte munus illud fidem propagandi sibi sumserunt: quibus celsantibus, superiores id curarunt, & inde a sæculo IX. & X. Pontificis auctoritas præcipue accessit. Unde Anglia, Germania & regna septentrionalia, in quibus isto ævo plantata est Ecclesia, peculiari nexu obstricta erant, ante novissimas hæreses, Episcopo Romano².

1) THOMASS. *disc. part. 2. l. 1. c. 11.*

GREGOR. *l. 5. ep. 58. 59.*

2) ZACHARIAE *ad Bonifac. ep. 1. 4. 6.*

II. JURE veteri provincialis concilii & Episcopatus a
decreto Institui potuere Episcopatus & metro-
poles¹. Sed ex quo spuria decretales recep-
tæ sunt, nihil horum fit sine auctoritate Pa-
pa: ubi tamen semper aliquid dandum Epi-
scopis, quorum diœceses minuuntur; Metro-
politans, quibus suffraganeus datur; nec non
novæ diœceseos clero & populo; regi quoque &
aliis territoriorum dominis. Metropoles olim
rariores, ob majestatem urbium, quæ pede-
tentim angustiores sunt redditæ, multiplicatæ
fuerunt, nullo numeri Episcoporum in pro-
vincia respectu habito. Sic Parisiensis Eccle-
sia an. 1622. Metropolis facta est. Contra
nonnumquam tituli Ecclesiarum, vel bello vel
aliis calamitatibus desolataram, supprimendi
videbantur, quod in Italia potissimum laben-
te imperio accidit. Nonnumquam duæ diœ-
ceses conjunctæ, vel Episcopalis sedes in aliam
urbem translata: quod eodem auctore ac mo-
do, quo Episcopatus instituuntur, fieri debet².

1) *Cod. Afric. c. 98.* 2) *Gregor. l. 1. ep. 76.*
l. 2. ep. 13.

III. TERRAE Christianorum ab in-
fidelibus occupatæ & civitates desolatæ non il-
lico amiserunt Episcopos, qui sæpe vel in reli-
qua diœcesi vel in vicinis urbibus perstite-
runt, pristinum titulum conservantes. Hinc
licet Antiochia vix memorabilis sit & Alexan-
dria prope in nihilum redierit, patriarchæ

Vastata-
rum civi-
tatum
Episcopi

tamen, qui harum civitatum titulis utantur, supersunt, Memphi vel alibi, ubi Christiani tolerantur, habitantes. Et quum Christiani orientales abhinc MCC. annis in varias sectas discesserint, harum unaquæque suos habet Patriarchas, suos Episcopos. Unde plures videas, qui ejusdem civitatis dicantur Episcopi.

nomine
tenus su-
persunt.

IV. LATINI quum *terram sanctam* recuperassent, his omnibus suæ Ecclesiæ addiderunt *Patriarchas & Episcopos*. Non enim pastores agnoscere potuerunt hæreticos illos & schismaticos, qui ne catholicos quidem admitterent, lingua & ritibus discrepantes. Auctore itaque Papa latinum Patriarcham *Antiochia*, latinum *Hierosolymæ*, Latinos aliis locis dederunt Archiepiscopos & Episcopos; quod etiam post expugnatam Constantinopolin in Græcia fecerunt. Quibus regnis amissis, spe recuperandi ablata Episcopi æque ac principes titulos illos retinuerunt, licet vel Romam sese vel in patriam recepissent.

& vocan-
tur Epi-
scopi in
partibus.

V. UT autem haberent, quo vitam & decus Episcopale sustentare possent, Papa vel annuas pensiones, vel *beneficia simplicia*, vel Episcopatus iis contulit; titulo tamen honorificentiori semper utentibus. Sic tempus fuit, quo idem esset *Alexandrinus patriarcha & Bituricensis Archiepiscopus*; cui Alexandria titulum; Bituricum præbuit titulum. Si quis ex his decessisset, alius eodem titulo ornatus est, cujusmodi Episcopi *in partibus infidelium* post etiam creati, quam omnis recuperandi terras

illas spes decollavit. Horum titulorum usus id commodi habere videbatur, ut Episcopi ordinari possent *sine Episcopatibus*, veluti nuntii apostolici, vicarii Apostolici inter hæreticos vel in missionibus longinquis degentes, coadjutores, suffraganei, h. e. ii, qui Episcopi ordinarii munere fungi solent, veluti in Germania, ubi electores Ecclesiastici & ceteri Episcopi, quoniam *principes* sunt, plerumque hujusmodi Episcopos *in partibus* alunt, qui eorum vices gerant. Adpellantur autem *suffraganei*, quia apud Græcos, hujus vitii auctores, Archiepiscopi vices suas commiserunt *suffraganeis* suæ quilibet provinciæ.

VI. FIRMA tamen est regula, in una-
quaque diœcesi non plures uno esse posse Episcopos, ad indicandam ac tuendam unitatem Ecclesiæ¹; quæ licet ob vastitatem in plures sit divisa greges; quilibet tamen grex non nisi unum ducem habet, eumque capiti Ecclesiæ universalis subjectum. Si in una diœcesi duæ nationes, lingua rituque diversæ, habitant, non duobus propterea Episcopis opus est. Potest enim Episcopus v. gr. Latinus Græcis dare vicarium generalem Græcum, qui functionibus vacet, quæ presbytero committi possunt². Hoc contigit sæpius durante bello sacro, ac etiamnum contingit in iis regnis, ubi diœceses ad plures nationes protenduntur.

Unus tantum in singulis diœcesibus Episcopus.

1) *Can. Nicæn. 8.* 2) *c. 14. X. de offic. jud. ord.*

VII. SI Episcopus vel senio confectus vel ob aliam infirmitatem officio suo fungi ne-

Coadju-
tor quan-
do, qui-

bus, & a
quo de-
tur?

quit; expellendus non est, sed *Coadjutore* dato sublevandus¹. Principio presbyter ad hoc datus est, quem Episcopum fecere, cum spe succedendi Episcopo ægrotanti². Nunc vero ut functiones Episcopales exercere possit, ornatur titulo quopiam *in partibus*. Potestas ejus finitur cum vita Episcopi, nisi cum spe succedendi datus sit. Olim metropolitanus in concilio provincialium *coadjutores* dedit; jure novo, solus *Papa*.

1) *Concil. Meld. c. 47.* 2) THOMASS. *disc. parz. 1. l. 1. c. 42. C. 7. qu. 1. c. 1. & 17.*

non ab
ipso Epi-
scopo.

VIII. REGULARITER Episcopo viventi successor non datur; nec ipse sibi successorem dare potest, præsertim agnatum vel cognatum: quum regimen Ecclesiasticum non sit in patrimonio, nec certis familiis hæreditarium¹. Si tamen Episcopus integræ vitæ procul affectibus dignum hominem elegerit, merito id attendendum foret. Sic Augustinus *ep. 807.* successorem præoptavit Heraclium presbyterum, quem post mortem AUGUSTINI, quod populus consensisset, confirmarunt Episcopi. Sic Zacharias Papa *ep. 62.* Bonifacio veniam dedit, designandi sibi successorem in sede Moguntina. Novissimis temporibus Papa sæpe dedit coadjutores cum certa spe succedendi, neque fere aliter coadjutores dari solent; quum tamen concilium Tridentinum *sess. 25. c. 7. in fin.* prohibuerit, ne id fieret sine causæ cognitione, ac nisi persona data sit dignissima. In Francia regis nominatione opus est his æque ac Episcopis.

Hinc etiam sine nova *nominacione* & nova *confirmacione* succedunt defuncto Episcopo.

1) C. 7. q. 1. c. 5. & 6.

C A P. X V I.

DE TRANSLATIONE ET RESIGNATIONE EPISCOPORUM,
ITEMQUE DE SEDE VACANTE.

I.

EPISCOPUM decet Ecclesie suae veluti Episcoporum translationes
maritum uxori, patrem familiae, semper esse affixum: quod presbyteris quoque & aliis clericis praecipuum est^r. Cura enim animarum non est actio desultatoria, sed continuum laborem exposcit in docendo, corrigendo & perficiendo. Tempore opus est ad conciliandam fiduciam, ad bona opera ostendenda, ad vitae morumque probitatem uniformem servandam. Suus cuique pastori scopus; sua cuique agendi ratio peculiaris est: & grex mutatione illa semper ad prima principia rejicitur. Interim jam inde a saeculo IV. Arianis ac ceteri haeretici Ecclesias suas saepe cum aliis commutarunt, vel propria ambitione ducti, vel ab aedibus suis ad digniores sedes evecti.

1) THOMASS. *disc. part. 1. l. 2. c. 25. part. 2. l. 2. c. 44. can. Apost. 14. can. Nicen. 15.*

II. QUA de causa concilium Nicenum c. 15. Episcoporum, presbyterorum & diaconorum translationes prohibuit, irritas declaravit, voluitque, ut translati reverterentur ex gravibus causis prohibita,

tur ad pristinam Ecclesiam¹. Quibus concilium Sardicense c. 1. 2. laicorum communionem etiam in articulo mortis denegandam censuit. Id certe animadvertere licet, neminem a majore Ecclesia transire ad minorem, eosque, qui mutationem sperant, inquietos esse locumque despiciere, ubi vitam exigere nolunt. Modo dicta disciplina diu viguit in Orientali Ecclesia, & Romana per IX. sæcula nullum translationis exemplum tulit, primo in Papa Formoso prodito, qui Episcopus fuit Portensis. Successor eum hac de causa e sepulchro reduxit, & concilium Rom. an. 504. sub Jo. X. habitum c. 3. cavit, ne ceteri hoc exemplo seducerentur.

1) C. 7. q. 1. c. 19.

hodie
permit-
tuntur,
auctore
Papa:

III. NONNULLAE tamen legitimæ translationis causæ videbantur. Si Ecclesia ab hostibus est devastata, Episcopus ad aliam transferri potest; cujusmodi translationum auctor sæpe fuit GREGORIUS M.¹. Si manifesta Ecclesiæ utilitas flagitet, ut insignibus donis ornatus Episcopus e loco obscuro protrahatur in sedem ampliorem, quemadmodum consensu Basilii M. Euphronius Colonia translatus est Nicopolin in Armenia². Sed hæc fieri debent, invito, certe non desiderante Episcopo, & quidem jure veteri a concilio provinciali; jure novo a Papa³. Hoc ultimo obtentu translationes abhinc D. annis tam frequentes factæ sunt, ut juris communis in obtinendis majoribus episcopatibus esse videantur, modo pontificis accedat auctoritas;

- 1) C. 7. q. 1. c. 35. 2) Basil. ep. 193.
3) C. 7. qu. 1. c. 37. C. 7. qu. 4. c. 34. ex fals. decre.
3. 1. X. de translac.

IV. SIMILITER jure novo solus Pa-
pa admittere potest renunciaciones Episcopa-
tuum. Jam iis temporibus, quibus electiones
viguerunt, creditum, majori potentia ad re-
movendum, quam ad instituendum Episco-
pum opus esse, quemadmodum difficilius ma-
trimonium dissuitur, quam consuitur¹. Un-
de renunciaciones, cessiones, translationes & re-
mouiones Episcoporum relatæ sunt inter causas
maiores Papæ reservatas, de quibus olim con-
cilium provinciale cognoverat.

quo eo-
dem au-
ctore epi-
scopatus
resignan-
tur.

- 1) C. 2. X. de translac.

V. QUOD ad renunciationem attinet,
episcopo numquam licuit privato ausu refuta-
re Ecclesiam, cui a spiritu sancto præfectus
est, neque metu, neque ex animi abjectione,
neque obtentu majoris perfectionis sectandæ¹.
Secesserunt quidem nonnulli sancti viri in de-
serta; in quo imitandi non sunt. Sunt ta-
men causæ, ex quibus resignatio *permissu su-
perioris* fieri potest, veluti defectus scientiæ;
debilitas corporis vel ex infirmitate vel ex se-
nectute; conscientia criminis, quo post actam
pœnitentiam officii executio impeditur; scan-
dalum datum; plebis malitia; quæ recensentur².
Dubitatum est, num Papa possit re-
nuntiare, qui superiorem non habere dicitur,
de causa cognoscentem. Dubium solvit
CAELESTINUS V. & renunciavit, renuncia-

certis de
causis.

Papa re-
nuntiare
potest.

tionemque successor BONIFACIUS VIII. ratam habuit³. De remotione Episcoporum & clericorum agetur *P. III. c. 19.*

1) THOMASS. *discipl. part. 1. l. 2. c. 26. C. 7. q. 2. c. 48.*

2) *c. 10. X. de renunciat. 3) c. 1. de renunciat. in 6.*

Vacantem ecclesiam regit.

VI. MORTE Episcopi aut alia de causa sede vacante, quantocius Ecclesie de alio Episcopo prospiciendum. Veteres omnes viduitatem Ecclesie maximum malum reputarunt, ac trimestri spatio novum ei maritum dandum esse voluerunt¹. Concilium Lateranense tres menses confirmationi indulgit. In Francia per concordatum regi sex menses dantur ad nominandum. Eligentium ac metropolitanorum negligentia fenestram aperuit *provisionibus Romanis*. Interim vix est, ut Ecclesia non aliquandiu vacet: quo tempore quomodo ea regatur, bonaque administrantur, dicendum.

1) *Dist. 50. c. 2. dist. 100. c. 1. c. 41. X. de election.*

olim clericus;

VII. VETERI instituto clerus universus vacantem rexit Ecclesiam. Leguntur apud CYPRIANUM *ep. 3: 27. 31.* literæ cleri Romani, quibus significat, quod post obitum Fabiani Papæ Ecclesiam regendam suscepit: In provinciis *metropolitanus* vacantis Ecclesie clerum ardentiore cura amplectebatur, mittebatque vicinum Episcopum *visitatorem*, qui defuncto funus & bonorum Ecclesie designationem appararet. Officia autem clericorum, si qua vacarent, non distribuebantur, quum

quum ante omnia Episcopus eligendus videtur ^{hodie ca-}
tur ^{pitulum,} ¹. Postquam capitula electiones sibi
arrogarunt, his regimen vacantis Ecclesiæ ces-
sit. Quum autem universitas proxime guber-
nare nequeat, nec, quibus auxilio opus, sciant,
ad quem se convertant, ac inter ipsos canoni-
cos, si cuncti administrarent, alter destrueret,
quod alter ædificasset; primo octiduo ad juris-
dictionem voluntariam *vicarius generalis*, & ad
contentiosam exercendam *Officialis* a capitulo
constituendus est ². Qui enim ab Episcopo
erant constituti, eorum mandatum expiravit
cum morte Episcopi, cujus potestas omnis
recidit ad capitulum, in rebus potissimum
moram non ferentibus.

1) Concil. in Trullo c 35. concil. reg. an. 439. c. 6. 7.

2) Concil. Trid. sess. 24. c. 16.

VIII. QUOD ad collationem beneficio-
rum attinet, instituere capitulum eos, qui a
patronis nominati, & electos confirmare potest;
proprio motu autem conferre non potest, nisi
ea beneficia, quorum collatio capitulo est cum
Episcopo communis, cujus jus vacante sede ei
accrescit ¹. Literas dimissorias ad ordines
suscipiendos dare nequit, nisi duobus casibus ².
I. Si, qui dimissorias petit, ob beneficium
ipsi collatum statim ordinandus est, veluti si
ad curam animarum vocatus, quem intra an-
num fieri oportet presbyterum. II. Si ultra
annum sedes vacat, dimissoriæ dari queunt iis
quoque, quibus festinandum non est. Quo
ultimo casu *vicarii* quoque & *visitatores* vacan-
tibus beneficiis præfici, censuræ Ecclesiasticæ

cujus potestas describitur

quæ in
Francia
est restri-
ctior.

fuscipi & dispensationes, ab Episcopo alias pe-
tendæ, concedi possunt ³. Quod ad admi-
nistrationem attinet, omnibus canonibus cau-
tum, ne quid ex bonis cum Episcopi, tum Ec-
clesiæ auferatur aut dissipetur; sed cuncta af-
ferventur successori ⁴. Hodie mobilia fiunt
Episcopi hæredum propria: sed ad redituum
mensalium administrationem capituli est con-
stituere œconomos, qui successori Episcopo
rationem reddant, æque ac vicarii generales
ceterique omnes, qui vacantem Ecclesiam ad-
ministrant ⁵. In Francia rex capitula hoc one-
re liberat, ipseque non solum œconomos con-
stituit, sed *jure regaliæ* fructus quoque va-
cantis Episcopatus metit: qua de re *part. II.*
c. 19. In universum sede vacante nihil inno-
vandum; nihil alienandum; nulla beneficia
erigenda, supprimenda, unienda; nihil de-
nique, quod futuro Episcopo invisum, facien-
dum ⁶. Tantum de Episcopis.

1) *c. 2. X. de sede vacante c. un. eod. in 7.*

2) *Concil. Trid. sess. 7. c. 10.*

3) *c. un. X. de major. & obed. in 6.*

4) *C. 12. q. 2. c. 45. C. 22. q. 2. c. 43.*

5) *Concil. Trid. sess. 24. c. 16.*

6) *c. 1. X. de sede vacante.*

C A P. XVII.

D E C A N O N I C I S.

I.

Canonici
olim
ignoti,

PRINCIPIO præter ordines nulli alii fuere
ministri Ecclesiæ: presbyter nil nisi pres-

byter: diaconus nil nisi diaconus fuit, & sic in reliquis. Tantummodo ad unitatem tuendam suus cuique ordini præses fuit, veluti presbyterorum, primus ratione ordinationis, quem *archipresbyterum* vocamus; *Archidiaconus*, qui diaconis ac universo clero inferiori ab Episcopo præfectus est. Ubi clerici minores magno numero fuere, datus fuit, qui eos regeret, *Primicerius* seu *primicerius*; isque plerumque subdiaconus ¹. Vocatur ille sæpe *primicerius notariorum*, quoniam minores clerici plerumque Episcopis fuere ab epistolis ².

1) THOMASS. *disc. part. 2. l. 1. c. 48.*

2) *Concil. Emerit. c. 10.*

II. MAGNA pars cleri semper Episcopo fuit a latere cum inter preces, tum in omnibus functionibus publicis. Presbyteros Episcopus in omni negotio consuluit, & diaconis ceterisque inferioribus usus est tamquam ministris. Ceteri per *titulos* (Ecclesias) urbicos & rurales dispersi nonnumquam convocabantur: quæ congregatio *Synodus* audit. Ex primis istis, qui semper sunt a latere Episcopi, nati sunt *canonici cathedralium Ecclesiarum* ¹. Equidem principio clerici canonici vocati sunt omnes, qui secundum canones duce episcopo vivere, & qui in *matriculam* Ecclesiæ relati sunt, ut ejus sumtu viverent, sive in matre, sive in alia servirent ecclesia ². Sed posthac canonicorum nomen proprium factum clericis in commune cum episcopo viventibus.

1) THOMASS. *disc. part. 1. l. 1. c. 42. part. 2. l. 1. c. 21.*

2) *Conc. Clarom. c. 15. conc. Arel. III. c. 11.*

convicto-
res epi-
scopi.

III. NAM ex quo tempore pax eccle-
siæ reddita est, plures sancti episcopi, veluti
EUSEBIUS Vercellensis, aliique in commu-
nitione vixere cum clero suo. Omnium eminent-
tissimum est exemplum AUGUSTINI, qui
clericos suos ad statum *perfectæ paupertatis* re-
duxit, sublata omni proprietate, ipsemet ve-
luti minimus inter eos versatus ¹. Nonnulli
huic communioni adjecere vitæ monasticæ au-
steritates, quantum per functiones clericales
fieri potuit: unde istæ clericorum communi-
tates nonnumquam *monasteria* vocabantur. Sic
Gregorius M. qui ante pontificatum monachus
erat, monachus mansit in papatu, familiam-
que instar monasterii habuit, ex qua episcopos
ad ceteras ecclesias & Apostolos misit in An-
gliam ².

- 1) AMBROSIUS ep. 82 *Possidon. de vit. August. c. 5. 11.*
AUGUSTINUS *serm. 49. 50 de divers. al. 355. 356.*
2) *Jo. Diac. l. 2. c. 11. 12.*

confi-
tuunt ca-
pitulum
& sena-
tum epi-
scopi,

IV. ET ita quidem communitas id
fuit, quod hodie *capitulum*, Seminarium vel
corpus præcipuum cleri totius diœcesis appel-
laremus. Ibi clerici juniores educabantur, &
ex iis prædibant pastores, presbyteri Nosoco-
miorum & oratoriorum. Illuc senes corpore
invalidi se recipiebant. Qui ibi commoraban-
tur, serviebant in Ecclesia cathedrali, Episco-
po ministrabant, erantque ei instar *senatus or-
dinarii*.

habent
suos Præ-
positos &
decanos,

V. HIS communitatibus, quum in Ec-
clesiis majoribus mire crescerent, & archidia-
conus, aliis negotiis distentus, eas regere non

commode posset; præfecti sunt *prepositi*, ac *decani*, veluti monasteriis, sæpe plures *decani*, sæpius plures *prepositi*, & nonnumquam abbas, qui totum corpus regeret sub Episcopo tamquam capite. In minoribus civitatibus instituta sunt similes congregationes, quæ sæpe monasteria, hodie *collegiata* ecclesiæ appellantur. Olim enim promiscuo usu congregationes, conventus & collegia venerunt. Capituli vocabulum est omnium recentissimum.

VI. ANNO DCCLX. Mediomatricum Episcop. CHRODOGANGUS clero suo præscripsit regulam a pluribus Ecclesiis posthac acceptam¹. Concilio Aquisgranensi ann. DCCCXVI. auspiciis Ludovici pii habito, amplissima canonicis regula prodita est, totius disciplinæ Ecclesiasticæ compendium². Ubi-que *dormitoria*, *refectoria*, occlusa loca canonicis sunt ædificata. Sic per totum regnum Francorum convictus in Ecclesiis cathedralibus effloruerunt, in quibus capitulum, a reliquo clero distinctum, peculiare superiores habuit. Postquam vetus consuetudo migrata & a convictu illo recessum est, canonici tamen semper peculiare corpus mansere, conservantes communionem bonorum ex parte, & domicilia prope Ecclesiam. Nihil aliud mandatum sibi existimantes, præter recitationem officii; jura tamen totius cleri sibi vindicabant; ut soli constituerent senatum Ecclesiasticum; soli sede vacante regerent Ecclesiam; soli eligerent Episcopum.

1) Hist. Eccles. l. 43. n. 37. tom. 7. concil. p. 1445.

2) Hist. Eccl. l. 66. n. 23. tom. 7. concil. p. 1307.

& ob
hanc cau-
sam mul-
tis privi-
legiis or-
nantur,

VII. EX eodem fonte *exemptiones* eorum manarunt. Habent enim, ad exemplum regularium, a Papis & Episcopis multa privilegia, quæ singulis electionibus ut confirmentur & augeantur satagunt. Alias capitula non solum in ipsum corpus, sed etiam per magnam dioceseos partem *jurisdictionem* habent; ipsa vicissim, a jurisdictione Episcopi exempta, ultra *decanum* non nisi *metropolitanum* aut *Papam* superiorem agnoscunt. Hinc Episcopis nihil amplius auctoritatis est in magnam cleri partem, quæ jus peculiaris collegii habet; & Episcopis sæpe lis movetur de jure sacrum faciendi in Ecclesia cathedrali.

Officiales
Ecclesie
non con-
fundendi
cum offi-
cialibus
capituli.

VIII. PRAEPOSITI in plerisque capitulis sunt abrogati, quoniam, quum bona administrarent, potentia inflati, canonicos durius habuere. Facilius *decani* tolerantur, non nisi sacra curantes: nec tamen plures uno admittuntur, qui veluti dux est capituli. Et quoniam præcipui officiales cujusque Ecclesie æque ac canonici addicti sunt templo cathedrali; eorum nomina sæpe dantur officialibus capitulorum particularibus. Sic quemadmodum *archidiaconum*; ita etiam dicimus *decanum* Ecclesie Parisiensis, qui *capituli* dicendus est. Ceterum archidiaconus, archipresbyter, cancellarius & reliqui officiales totius Ecclesie pro dignitatibus capituli sunt habiti.

capitula
collegia-
ta.

IX. AD horum exemplum capitula *collegiata*, postquam a vita monastica recesserunt, peculiare tamen corpus porro consti-

tuerunt. Cujus generis inde a sæculo VII. plura præsertim in regum & principum sacellis instituta fuere ad juges preces coram sanctorum reliquiis fundendas. Immissi sunt etiam canonici in plura monasteria; quæ in statum sæcularem conversa sunt, quoniam regula non amplius observabatur. Officia canonicorum restricta sunt ad cultum divinum statis horis celebrandum¹. Sed si non sunt ad minimum subdiaconi; neque ad collationem beneficiorum, neque ad consultationes capitulares concurrunt activo vel passivo suffragio. Nam hoc modo ii, qui per beneficia ad Ecclesiastica munera provolant, excitandi videbantur ad utilem Ecclesiæ operam navandam.

1) Concil. Trident. sess. 22. ref. c. 4. Clem. ut ii qui. de ætat. & qual. præf.

C A P. X V I I I.

DE CURATIS, CHOREPISCOPIIS,
ARCHIPRESBYTERIS.

I.

INDE a primis sæculis presbyteri dispositi fuere per certos *titulos*, hoc est, *oratoria*, quæ alternatim Episcopus visitavit, congregandorum fidelium causa. Ipsorum curæ commissa fuit certa urbis regio, ut plebis mores observarent, & ad Episcopum de omnibus referrent¹. Qui periclitabantur, iis baptismum aut absolutionem dare poterant. Hac distributione presbyterorum opus fuit in ma-

Origines
parochia-
rum, qui-
bus præ-
fecti pres-
byteri,

ioribus civitatibus, veluti Romæ & Alexandria, in quibus inde a sæculo IV. plures Ecclesiæ fuere, & in unaquaque peculiaris presbyter, qui populum doceret². Paulo post ruri sunt *oratoria* ædificata in usum rusticorum, a civitatibus dissitorum, quibus præfecti sunt presbyteri. Atque hæ sunt origines *curarum* seu *parochiarum*. In civitatibus minoribus Ecclesia cathedralis una sufficiebat: unde adhuc parochiæ sunt in pluribus cathedralibus.

1) THOMASS. *discipl. part. 1. l. 1. c. 21. 22. 23. part. 2. l. 1. c. 12.* 2) EPIPHANIUS *heres. 69. de Ario.*

qui ob
stabilita-
tem sedis
cardina-
les vocan-
tur

quod no-
men ho-
die Ro-
manæ
Ecclesiæ
pro-
prium.

II. ISTI presbyteri principio a solo *titulo h. e. parochia* denominabantur. Post vocari cœpere *cardinales*, ut distinguerentur ab iis, qui Ecclesiis suis non ita affixi erant, quosve Episcopus vel certis diebus vel ad tempus eo mittebat. *Cardinalium* nomen significabat, esse eos ita titulis suis affixos, ut janua cardinibus suis insistit. Idem nomen nonnumquam Episcopis titulo talibus datum fuit, ut distinguerentur ab Episcopis *visitoribus* aut *commendatariis*, qui Ecclesiam regunt ad tempus. Et quoniam etiam diaconi ad *titulos* vel ad *oratoria*, quæ presbytero vix digna viderentur, constituti sunt; eos *cardinales diaconos* vocarunt. Hæ appellationes temporibus GREGORII M. usitatæ & per omnem Ecclesiam latinam frequentatæ fuere¹. Postea *titulus cardinalium* presbyterorum in *civitatibus* solum audiebatur, donec postremo proprius fieret *Ecclesiæ Romanæ*, veterum traditionum tenacissimæ, e qua prorogatus est ad papæ suffra-

ganeos, qui cum Romanis presbyteris & diaconis unum corpus in pontificum electione constituunt.

1) *Dist. 71. c. 5. ex Gregor. V. ep. 11. item 2. indict. 10. ep. 6. 25. indict. 11. ep. 13. &c.*

III. ILLI *cardinales presbyteri*, quos Curatorum potestas.
hodie *curatos* appellamus, crescente fidelium
cœtu, instar *Episcoporum* habuere. Licuit
enim iis in suis *titulis* sacrum facere, prædi- Ecclesie baptismales,
care, baptizare etiam solemni tempore: non
tamen in univèrsum. Fontes enim baptismales
non nisi in Ecclesiis potioribus erant, quos
plebes, quemadmodum presbyterum, qui iis
præerat, *plebanum* vocarunt, vocabulis hodie-
num nonnullibi superstitis, *pieve, pievano*.
Ex unaquaque Ecclesia *baptismali* pendebant
plura *oratoria* aut *minores* parochiæ. Curato-
rum porro fuit, infantes ante & post confir-
mationem instituere, corrigere mores, pec-
catores convertere, confessionibus vacare, pœ-
nitentias secretas injungere, ægrotos visitare,
extremam unctionem, viaticum, sepulturam
iis concedere. Ista curatorum officia descripta
sunt sæculo VIII. in capitulari THEODUL-
PHI, Aurelianensis Episcopi ^I.

1) *Hist. eccl. l. 44. n. 23. tom. 7. concil. p. 1136.*

IV. POSSUNT etiam matrimonia
consecrare; sola confirmatione & clericorum
ordinatione Episcopo servata: suo iudicio *psal-*
mistam vel *cantorem*, non vero *acoluthum* aut
subdiaconum, facere; subdiacono minores cle-
ricos removere, & laicos a sacris arcere. In-

eunte sæculo XI. jurisdictionem contentiosam sibi arrogarunt, exercueruntque ultra CCC. annos¹. Hanc cum pluribus aliis juribus Episcopalibus soli conservarunt Romani cardinales.

1) THOMASS. *part. 4. l. 1. c. 28.*

Chorepiscopi qui nam?

V. RURI florere *chorepiscopi* per orientem inde a sæculo IV. frequentati. In occidente serius comparuere & disparuerunt citius. Fuerunt autem *vicarii forenses* h. e. presbyteri cum amplissima potestate missi, qui ruri pleraque Episcopi officia exsequebantur¹. Episcopi sæculo VIII. remissiores facti his omnia permiserunt, præter dedicationes Ecclesiarum & majorum clericorum ordinationes. Qua de caussa consensu Leonis III. & Caroli M. fuerunt abrogati².

in Occidente abrogati.

1) THOMASS. *discipl. part. 4. l. 1. c. 18.*

2) *Capitul. tom. 10. p. 379. hist. eccl. l. 45. n. 25.*

Archipresbyteri qui nam?

VI. PRESBYTERI per titulos in urbe rurique dispersi semper idem corpus constituere cum clericis in matre Ecclesia hærentibus, subiecti *archipresbytero*, qui primus semper fuit ab Episcopo, cujus viceungebatur absentis in functionibus interioribus¹. In sanctuario primum locum occupavit, clero in universum præfuit, tamquam superior & morum rector, curamque peculiarem habuit eorum, qui publicam pœnitentiam subibant. Inde a sæculo VI. plures in eadem diœcesi occurrunt *archipresbyteri*, cleri pro *regionum diversitate* moderatores. Nonnumquam *decani*

vocantur & sæpe fuere *curati* Ecclesiarum baptismalium. Hodie *archipresbyteri* fere solo titulo utuntur sine officio, qui certis parochiis affixus est.

1) ISIDORUS *Hispal. ep. ad Ludifr. Cordub.*

C A P. X I X.

DE ARCHIDIACONO, VICARIO
GENERALI, POENITENTIA-
RIO ET THEOLOGO.

I.

ARCHIDIACONUS olim fuit Episcopi Archidiaconi munus multiplex præcipuus minister in functionibus exterioribus, præsertim in *temporalibus*. In Ecclesia curavit, ut omnia rite fierent, & decenter: Clericos ordinandos adduxit ad Episcopum, quod hodiernum facit: suum cuique locum; suam cuique functionem assignavit: populo jejunia & dies festos indicavit: ornamenta & fabricam Ecclesiæ curavit: oblationes & redditus Ecclesiæ, quorum peculiare cœconomi non essent, administravit: Clericis ratam portionem erogavit: pauperibus, antequam Nosocomia ædificarentur, prospexit: minorum clericorum & plebis censor, morumque corrector, lites vel prævenit, vel composuit, vel Episcopo indicavit, ac restitutionem damnorum postulavit, *Episcopi manus & oculus* haud immerito appellatus¹.

1) THOMASS. *part. 2. l. 1. c. 24. part. 2. l. 1. c. 13. Isidor. ep. ad Ludifr. Cordub.*

& infl-
gnis au-
toritas;

II. DIFFUSA illa & rebus in exter-
nis, quæ in hominum sensus incurrunt, po-
tissimum spectata potestas archidiaconum ex-
tulit subito super presbyteros, rebus spiritua-
libus tantum, doctrinæ, orationi & sacramen-
torum administrationi intentos. Nihil tamen
archidiacono in hos juris fuit usque ad sæcu-
lum VI. sed ad ultimum non presbyterorum
solum, sed & archipresbyteri superior factus
est, primusque post Episcopum, cujus *juris-
dictionem ac visitationes* nactus est, cum per
delegationem, tum per ejus *absentiam*, tum *se-
de vacante*¹. Delegationes istæ tam frequen-
tes fuere, ut tandem juris communis fierent,
& archidiaconi inde ab ineunte sæculo XI. *ju-
dices ordinarii* haberentur, habentes jurisdic-
tionem propriam cum facultate *delegandi*. Equi-
dem illorum jurisdic-
tio pro diversa diversarum
Ecclesiarum consuetudine fuit diversa, & non-
numquam intra certam diœceseos partem re-
ducta. Nam ex quo potentia creverunt, plu-
res in eadem diœcesi constituti fuerunt, præ-
sertim in Germania aliisque regnis, in quibus
amplissimi Episcopatus sunt: ille autem, qui
in civitate vixit, *magnus archidiaconus* vocatus
est. Inde a sæculo IX. occurrunt *archidiaconi
presbyteri*: sed post CC. annos leguntur, qui
ne diaconi quidem essent: usque adeo tum or-
do spernebatur comparatione officii. Novissi-
me sancitum, ut minimum *diaconi*, & qui
animarum curam habent, *presbyteri* fierent².

1) ISIDOR. ep. ad Ludifr.

2) Concil. Trident. sess. 24. Refor. c. 12.

III. EPISCOPI, quum omni ferme jurisdictione se privatos viderent, ineunte saeculo XIII. ad imminuendam potestatem archidiaconorum animum adjecerunt, prohibentes, ne de *caussis matrimonialibus* aliisque *majoribus* cognoscerent, neve delegatis uterentur, instituentes *officiales* ad *jurisdictionem contentiosam*, & ad voluntariam exercendam *vicarios generales* adhibentes, quorum mandata quum pro lubitu revocari possent, haud paullo minus metuendi videbantur ac archidiaconi. Nonnullibi forenses vicarii sunt instituti qui Ecclesiarum ruralium curam haberent, qui *ve decani rurales* sunt vocati. Cuncta haec officia presbyteris mandantur, qui aliunde saepe habent beneficia.

minuitur
ab episcopis, qui
vicarios
generales, officiales &
decanos
rurales
instituant.

IV. CONCILIUM Lateranense anno 1215. c. 10. duo nova officia, *paenitentarii* scilicet & *theologi* instituit, statuendo, ut in singulis *cathedralibus* & *collegiatis* Ecclesiis idonei homines eligerentur, qui Episcopum in praedicationibus, confessionibus & paenitentis injungendis sublevarent. Hic est ille presbyter *paenitentarius* seu *confessionarius generalis*, in quem rejecit Episcopus confessiones, quas ipse audire solitus erat, scilicet presbyterorum, & laicorum in *casibus reservatis*: in *ordinariis* enim suo quilibet curato confitebatur.

item paenitentarios;

V. IDEM concilium c. 11. sanxit, ut in singulis cathedralibus aliisque Ecclesiis non prorsus pauperibus aleretur *grammaticus*, qui

Grammaticum seu scholasticum &

theolo-
gum.

clericos gratis grammaticam, & in metropo-
libus *rheologus*, qui scripturam & artem regen-
di animas doceret: quod officium concilium
Basileense ad omnes cathedrales extendit, cu-
jus decretum habetur in *Pragmatica* §. 8. & in
concordatis rit. de election. §. 10. confirmatum
concil. Trid. sess. 5. refor. c. 1. & statutis *Aure-
lian.* §. 8. 9. & *Blesensi* §. 33. 34. quibus utrum-
que munus ad *collegiatas* & ad monasteria pro-
tenditur, videlicet ut alant *praeceptorem*, qui
gratis doceat liberos civitatis, & *theologum*, qui
dominicus & festis diebus ad populum verba
faciat, & singulis hebdomadibus ter publice
sacram scripturam interpretetur: sancita pœ-
na in utrumque, si officium negligat, & in
canonicos, si lectionibus non intersint. Sed
res exitum non habuit, reducto *rheologi* officio
ad certum sermonum numerum, quos per alios
ad populum recitat. *Grammaticus* ille non-
nullis *scholaster* audit. Desideria auctorum
harum institutionum explentur hodie per *aca-
demias* & *collegia*, maxime autem per *seminaria*.

C A P. X X.

DE ACADEMIIS, COLLEGIIS ET
SEMINARIIS.

I.

Quid
universi-
tates?

UNIVERSITATES nostro sensu sunt ma-
gistrorum & discipulorum societates ad
provehendum bonarum literarum studium,
inde a sæculo XIII. ineunte initæ, in quibus

Bononiensis & Parisiensis sunt omnium antiquissimæ. Fuerunt quidem semper in omnibus Ecclesiis cathedralibus & in præcipuis monasteriis scholæ: quæ quum per turbas sæculi X. maximam partem vastatæ essent, maximus studiorum causa concursus factus est in eas civitates, in quibus cum optimi magistri, tum plurimæ æque diversissimæ scientiæ floruerunt.

II. ET quidem ad pandendum aditum ad altiora, cœptum est ab artibus, scilicet grammatica, dialectica, humanioribus & philosophia. Inde adscensum ad superiores facultates, physicam scilicet seu artem medicam; ad jus civile; ad canones seu decretum Gratiani, & ad decretales; ad theologiam, h. e. *magistrum sententiarum*, & ad *summam S. Thomæ*. Conjunctiones harum quatuor facultatum vocatæ sunt *universitates*, quas Papæ & reges magnis privilegiis ornarunt¹. Et Papæ quidem eas exemerunt a jurisdictione Episcoporum, dederuntque eis magistratum in singula totius corporis membra, cujuscunque dioceseos vel nationis fuerint, & potestatem docendi per universum orbem Christianum iis concesserunt, qui in universitatibus probati doctoresque facti essent. Reges autem universitatibus, quæ tamquam *collegia clericorum* a jurisdictione laicorum per se exempta erant, peculiare præsidium, potestatem delegatam & exemptionem ab oneribus publicis indulserunt. Inde habent conservatores horum privilegiorum regionum & apostolicorum. Sed in Francia nihil fere relictum conservato-

quæ earum olim facies?

quæ privilegia?

ribus apostolicis, & academiae jurisdictionem
Episcopi agnoscunt.

1) Vid. *Tractat. de elect. stud. n. 8. seq.*

Collegia
instituta
ob reli-
giosos in
acade-
miis.

III. PRAETER corpus academicum
collegia sunt certae species communitatum, ex
recentiori instituto. Primo enim fuere *hospitia*
religiosorum, qui literarum causa venerant
in academias, ut a saecularibus separati essent
in convictu. Post similia sunt instituta in gra-
tiam *pauperum*, qui ipsi semet extra patriam
sustentare non poterant: & pleraque certarum
diocesium *alumnis* dicata sunt. Cujusque
collegii *alumni* communi convictu utebantur
& communi praeside, studiorum & morum
moderatore; sed discendi causa publica audi-
toria frequentabant. Pedetentim in ipsis col-
legiis doceri coeptum. Et plures civitates, quae
non habent universitates, etsi earum numerus
mire excreverit, habent talia collegia.

Corru-
ptio aca-
demia-
rum an-
sam de-
dit,

IV. Ex quo haec instituta invaluerunt,
Episcopi omne onus institutionis theologiae
& canonum in doctores academicos, & infe-
riorum studiorum in praecipuos *collegiorum*
devolverunt, ut adeo nihil esset, quod *theolo-*
gus & *grammaticus* Ecclesiarum agerent. Sed
utut *universitates* & *collegia* literarum studium
facilius reddiderint, scientiasque provexerint,
disciplina tamen & mores deteriores sunt red-
diti. Tantus enim juvenum confluxus ab ex-
traneis magistris non sic in officio, ut clerici
unius civitatis a primicerio vel archidiacono,
praesente Episcopo, contineri potuere. Qui
literis

literis operam dederant, noluerunt amplius accipere ordines minores, qui cesserunt partim pueris chori musici, & cantoribus illiteratis; partim pedellis & servis mere laicis. Interim clerici, in academiis viventes, erant sine functione, degebantque in cœtu laicorum scholasticorum, quorum numerus immensum excrevit. Denique necessarium visum, ut, qui Ecclesiæ consecrandi essent, a laicis segregarentur.

V. UNDE nata sunt, quæ vocamus, *seminaria*. Seminariis instituendis Quemadmodum enim arbûscula in seminario educuntur, unde postea transplantantur, quocumque opus videtur; ita clerici juvenes in *separatis collegiis* instituendi videbantur, ut ad recipiendos ordines & ad functiones Ecclesiasticas idonei redderentur. Quem in finem concilium Tridentinum *sess. 13. c. 18.* sanxit, ut eligantur pueri duodecim annorum & supra, in quibus appareant vocationis divinæ ad statum Ecclesiasticum indicia; in quibus pauperiores præferendi; quibus tonsura, habitus clericalis, & convictus prope domum Episcopi vel saltem in civitate Episcopi præbendus, ut discant grammaticam, musicam, sacram scripturam, homilias patrum: quibus in administratione sacramentorum & in cærimonis sacris opus est. Ad hæc profœquenda ætatis & profectuum ratio habenda: præsertim videndum, ut ad pietatem formentur, morum castitatem servant, sacramentaque sedulo frequentent.

in singu-
lis diocce-
sibus.

VI. UNAQUAEQUE Ecclesia cathedra-
lis unum ad minimum seminarium, Episco-
po subjectum, qui ejus impensam curam ge-
rat, habere debet. Numerus discipulorum
certus semperque perfectus sit. Ad ejus su-
stentationem permissum est Episcopo vel par-
tem reddituum ex beneficiis omnibus in diocesi
decerpere, vel certum beneficium *seminario*
addicere. Ad hunc modum ex præscripto
concilii Tridentini ordinanda sunt seminaria,
quem acta S. Caroli scitissime exprimunt.

Semina-
riorum in
Francia
quæ fa-
cies?

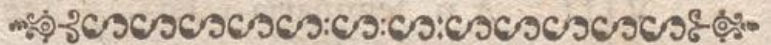
VII. IN Francia idem placuit *statuto*
Blesensi art. 24. & Melodunensi an. 1629. art. 6.
hinc pluribus in diocesis habentur semina-
ria. Sed quum difficile videretur judicare de
puerorum ingeniis, qui sæpe magno sumtu
per plures annos in seminariis educati, non
respondent expectationi: visum fuit, juvenes,
qui jam in collegiis inferiorum studiorum cur-
sum emensi essent, in seminaria recipere, in
quibus theologiæ & disciplinæ Ecclesiasticæ
operam navarent, eaque ætate discerent, qua
ordinari & officiis adhiberi possent. Hoc
modo pleraque seminaria in Francia sunt velu-
ti *domus probationum*, in quibus *clerici juniores*
tentantur, & ad ordines officiaque Ecclesia-
stica præparantur. In his, prout vel ipsis
necessarium, vel *statuto dioceseos consenta-*
neum, nonnullos menses vel annos commo-
rantur. Ad ea sustentanda vel beneficia uni-
ta, vel nova instituta sunt: quæ ubi deficient,
clerus partem reddituum conferre tenetur.
Sunt in iis pauperes, qui gratis aluntur: ce-

teri suo sumtu vivunt. Atque hoc modo recessimus quidem paullisper a *decreto Tridentino*, quod tamen generatim servatur, dum clerici ad unguem in iis formantur: quod institutum quam fuerit necessarium, eventus docuit.

VIII. AD seminaria referri possunt *Institu-
tum PP.
Oratorii,* *communitates eorum presbyterorum*, qui idem agunt, ut clericos digne educent, quales sunt in Francia *patres oratorii & patres missionum*. Nam PETRUS BERULLUS, postea cardinalis, an. 1613. Lutetiæ Parisiorum, ad exemplum Philippi Neri, Florentini, qui an. 1571. Romæ idem fecerat, instituit congregationem presbyterorum, quam *oratorium Jesu Christi* vocavit, ut in ea precibus & literis formarentur presbyteri, ad sacerdotium Jesu Christi prompti. Anno 1625. VINCENTIUS *& PP.
Missio-
nis,* de PAULO, presbyter dioceseos Aquensis, itidem Parisiis instituit *congregationem presbyterorum missionis*, qui rudes ruri homines erudiendos sibi sumserunt. Sed & hi tamen seminaria colunt, in quibus clericos instituunt atque ad ordines præparant. Atque hi presbyteri oratorii, missionis ac similium congregationum non sunt monachi vel religiosi, quippe a votis solemnibus liberi, ac suorum bonorum domini. Et licet superiores suos habeant, Episcopo tamen parent, & in dioceseos clericis sæcularibus computantur, ad animarum curam suscipiendam ac ad omnis generis beneficia capienda habiles. *qui non
sunt monachi,
nec religiosi, sed
clerici sæculares.*

IX. HAEC de diversis clericorum ordinibus, officiisque Ecclesiasticis potioribus

dicenda videbantur. Quibus modis ordines amittantur, de eo videbimus *Part. III. c. 18. de pœnis canonicis*. Quomodo officia, *Part. II. c. 19. seq. de acquirendis & amittendis beneficiis*. Sequitur alia personarum divisio.

C A P. X X I.

DE ORIGINE ET PROGRESSU
VITAE MONASTICAE.

I.

Divisio
Christia-
norum
altera.

CHRISTIANI omnes sunt vel *regulares*, vel *sæculares*. Regulares seu religiosi sunt, qui ex voto tenentur vivere ad certam regulam: Sæculares sunt ceteri fideles omnes, qui in sæculo h. e. in commercio humano mansere, sive sint *clerici*, sive *laici*; quæ subdivisio ad religiosos quoque pertinet.

Primi
monachi
in Ægy-
pto,

II. FUERE semper inter Christianos, qui ad exemplum Joannis Baptistæ, prophetarum & Rechabitarum, deserta coluere, orationi, jejuniò aliarumque virtutum exercitio unice intenti. *Ascetas*, ab hoc exercitio; *Monachos*, a solitaria vita, vocarunt. Cujus generis homines principio statim prope Alexandriam in Ægypto intra privatos parietes occlusi vixere, meditantes scripturam & vitum manuum labore quærentes. Alii præruptos montes, & ab hominum vestigiis deserta loca petiere, præsertim quando persecutionum æstus afflaverat Ecclesiam. Sic Paulus,

Paulus,

lus, persecutionem Decii fugiens, adolescens confugit in desertum Thebaidos, ibique mansit usque ad annum ætatis 113.¹

1) *Cassian. instit. l. 2. c. 5. Collat. 18. c. 5.*

III. ANTONIUS, itidem Ægyptius, Antoni-
primus ingentem numerum solitariorum in Ant-
deserto collegit, eosque in commune vivere ius-
sit: unde Cœnobitarum nomen. Paulo post
Pachomius in eadem provincia celebra mo-
nasteria Tabennensia condidit, rexitque secun-
dum regulam ab angelo quopiam dictatam. Pach-
omius
quorum
innumeri
sectato-
res,
Hujus discipuli triceni vel quadrageni singu-
lis domibus includebantur, quarum triginta
vel quadraginta constituerunt monasterium:
quorum unumquodque mille ducentos vel sex-
centos habuit monachos, qui singulis diebus
dominicus in communi oratorio convenerunt².
Singula monasteria abbatem, singulæ domus
superiorem vel præpositum, singulæ decenæ
decanum habuere. Omnia monasteria unum
eundemque agnovere superiorem seu præsi-
dem, in cujus regione, pascha celebraturi, con-
fluxere nonnumquam monachorum capita L.
mille: idque ex solis monasteriis Tabennensi-
bus². Præter quæ in cæteris Ægypti partibus
alia fuere, veluti Scetenensia, Oxyriagica, Ni-
trosiensia, Mareotensia. Atque hi monachi
Ægyptii habebantur omnium perfectissimi, &
veluti exempla ceterorum omnium.

aliquan-
do in una
provincia
50000.

1) *Hieronym. præfat. ad regul. Pachom.*

2) *Hist. eccl. l. 20. n. 19.*

IV. ANTONII discipulus, Hilarion, Asia
per Palæstinam, ad exemplum Ægyptiorum,

plura constituit monasteria; quod institutum per Syriam quoque receptum est. Basilii in Ægypto institutus fundavit in Ponto & in Capadocia nonnulla monasteria, quibus regulam præscripsit, compositam melioribus philosophiæ Christianæ principiis. Ex eo tempore vita monastica propagata est per omnem Orientem, per Æthiopiā, Persiam, ad Indos usque. Nec occidens in imitando hoc instituto senior fuit. Celebratur in Lerina, Provinciæ insula, magnum monasterium; ceteraque ad oram Dalmatiæ & litoris Italici insulæ monachis scaterere cœperunt; quamvis hi, Orientalium disciplina neglecta, laborem fugerent, & in jejuniis essent remissiores.

Europa.

Eremitæ
vereres.

V. EXORTI sunt etiam Eremitæ seu Anachoretæ h. e. monachi perfectiores, qui, quum diu vixissent inter ceteros, studio domandi affectus & omnis generis virtutes exercendi, ab hominum consortio fugientes, remotiora deserta secuti, ut Deo propiores fierent, in separatis cellulis habitaverunt. Atque hoc pacto sanctissimus quisque ad perfectionem enitebatur¹.

1) *Cassian. instit. l. 5. c. 36. Collat. 18. c. 6.*

Femina
mona-
chæ.

VI. UTRUMQUE vitæ genus feminae sectabantur, quarum multæ principio in communione, vel in deserto vivere, gubernatae ab episcopis & monachis; ne quid dicam de virginibus & viduis Deo consecratis, quæ semper fuerunt in ecclesia, vixeruntque in separatis domibus, & postea in communione; sic

tamen, ut neque civitates, nec hominum fugerent commercium.

VII. MONACHI fere omnes fuere Laici. Nihil enim in iis requirebatur, quam sincerum propositum agendi pœnitentiam; & proficiendi in perfectione Christiana. Hinc admissi sunt omnis generis, omnisque ætatis homines, ne infantibus quidem exceptis, quos parentes offerebant ad pietatem erudiendos. Admissi sunt, volentibus dominis, servi: admissi sunt illiterati æque ac docti: nam multi eorum ne legere quidem poterant. Nec vires ingenii, nec corporis qualitates spectabantur; quum pro suarum quilibet virium modulo pœnitentiam in se susciperet. *Vid. regul. Fructuosi Braccar.*

Monachi
laici &
rudes:

VIII. OMNES veri monachi Cœnobia fuere aut *Anachoretæ*; sed statim innotuere duo spuriorum monachorum genera. Alterum eorum, qui quidem certo loco affixi, sed bini vel trini conjunctim habitant, præside destituti, propriamque voluntatem, obtentu vitæ perfectioris, pro regula amplexi: qui *Sarabaitæ* vocantur^I. Alterum eorum, qui *gyrovagi* vel *errantes* vocantur, ceteris deteriores, qui per provincias discurrebant, omnia monasteria perreptabant, nullibi residentes, quasi qui nullibi vitam illam perfectam, quam se quærere præ se ferebant, offenderent, abusi ad voluptatem comitate verorum monachorum, angulos omnes perreptarunt, omnis generis hominibus, specie conversionis adjuncti, sub schemate monachali libidinum cœno volutabantur.

soluti
præside,
Sarabai-
tæ;

vagabun-
di seu gy-
rovagi.

1) *Regula S. Benedict. c.1. Reg. Magist.*

Mona-
his præ-
scribitur
regula Be-
nedicti.

IX. POST ducentos, quibus vita monastica floruerat, annos S. BENEDICTUS, qui diu in solitudine vixerat, diu monachos rexerat, monasterio in monte Cassino, Romam inter & Neapolin posito, quod ipse fundaverat, regulam præscripsit, Orientalium institutis mitiorem, permissio modico vini usu, permissis præter panem duobus ferculis, remissoque jejunio quotidiano; labore tamen manuario, exacto silentio & solitudine servatis³. Tam sapienter hæc regula concepta videbatur, ut *monachi occidentales* plerique eam amplecterentur, paullo post etiam in Franciam migrantem.

1) *Hist. eccl. l.32. n.4. Reg. S. Bened. c. 40. 41. 42.*

Aquis-
granen-
sis.

X. UT Longobardi per Italiam, Saraceni per Hispaniam monasteria destruxerunt: sic in Francia bella continua, a regibus Merovingicis gesta, mores everterunt, expilatis monasteriis, quæ vel donationibus, quas virtus monachorum comparavit, vel monachorum industria quæsitis divitiis abundare ferebantur. Carolus M. qui rempublicam nobis restituit, disciplinam quoque reduxit, adjutore pulcherrimi facinoris S. Benedicto Aniano, quem Ludovicus Pius constituit monasteriorum omnium præsidem¹. Hic est ille Benedictus, qui delineavit prima elementa reformationis Aquisgranensis². Multum tamen veteris licentiæ superfuit. Nam labor corporis, obtentu studiorum & orationis, neglectus

est. Abbates facti sunt domini *seculares*, instructi vasallis, & cum episcopis ad parlamenta admissi, cum quibus paria facere cœperunt. Bellis civilibus, ut ceteri domini, immixti, armatis vasallis & servis ante prima signa ibant, nec fere alio modo deprædationes vitare poterant. Fuerunt etiam domini laici, qui obtentu protegendi monasteria, vel a rege, vel a semetipsis impetrarunt monasteriorum possessiones, adscito abbatum titulo. Normanni Franciam percurrentes cuncta penitus pessumdederunt. Monachi, quibus effugium patuit, deposito habitu monachali, reverti ad penates, vel arma sumserunt, vel aliud vitæ genus secuti sunt. Quæ superfuere monasteria infidebantur a monachis tam rudibus, ut ne quidem regulam legere possent, superiores habentibus vel peregrinos vel intrusos³.

1) *Hist. eccl.* l. 45. n. 37. l. 46. n. 28.

2) *Tom. 7. Concil.* p. 1509. 3) *Concil. Troslei.* c. 3.

XI. PROLAPSAM disciplinam monasticam instauravit S. ODO in domo Clunia-<sup>Clunia-
censis,</sup> censi, quam Beruo Abbas an. 910. fundaverat¹. Secutus regulam Benedicti paullulum immutatam, atrum amictum prætulit. Monachos jugi orationi intentos esse voluit, qui psalmodiis sic distrahebantur, ut labori corporis parum temporis relinqueretur. Horum regula admodum adamata brevi tempore magnos progressus fecit. Non solum nova monasteria iis ædificata, sed & vetera assignata sunt, quæ reformarunt, atque abbati Clunia-^{censi} subjecerunt. Fuere & monasteria hujus

ordinis *aggregata*, quæ Cluniacensem abbatem superiorem non agnoverunt. Sæculo X. & XI. nihil in ecclesia fuit hoc ordine illustrius.

1) *Hist. eccl. l. 54. n. 45.*

quæ mo-
nachos
soli pon-
tifici sub-
jicit.

XII. DOMUS Cluniacensis primis foundationis literis peculiari S. Petri & papæ tutelæ commendata est, admonitis cunctis sæcularibus & ecclesiasticis potestatibus, ne quid committerent, quo minus monachi bonis suis & libera abbatem eligendi facultate gauderent¹. Hoc titulo ab episcopi jurisdictione se exemptos putarunt, & similem exemptionem ad omnia monasteria, a domo Cluniacensi propagata, extenderunt. Hæc est prima plurium familiarum uni capiti parentium congregatio pontifici soli subjecta, & unum corpus seu, nostro more loquendi, unum ordinem monasticum constituens. Nam antea licet cuncti monachi sequerentur regulam Benedicti, monasteria tamen nec omnia uni capiti subjecta erant, nec episcopis obedientiam detrectabant. Sed & ordo Cluniacensis quo latius propagatus est, eo majus disciplinæ detrimentum sensit, dimissis melioribus monachis ad novas sedes quærendas. Sic intra ducentos annos mira morum corruptione deformatus est².

1) *Guilielmi comitis testament. tom. 9. Concil. p. 565.*

2) *Bern. Apolog. ad Guil. abb. c. 7. seq.*

Cister-
ciensis,

XIII. SUCCESSIT AN. 1098. novus vitæ monasticæ instaurator, Robertus, Molemiensis abbas, fundata domo Cisterciensi¹. Ille secutus ad verbum sine additamentis regu-

lam *Benedicti*, laborem corporis, exactum silentium, solitudinemque reduxit, renunciauitque omnis generis dispensationibus & privilegiis. Resumfit vestem *candidam*. Unde Cisterciens *candidi*, quemadmodum Cluniacenses *atri* vocantur monachi. Hujus ordinis monasteria an. 1119. peculiari pacto, quod *chartam caritatis* vocant, in unum corpus coierunt, ac veluti *Aristocratiam* quandam constituerunt, ut evitarent incommoda regiminis monarchici Cluniacensis. Placuit enim, ut abbates alter alterius visitarent monasterium, habereturque singulis annis conventus abbatum, quorum placita totum ordinem obligarent. Quod institutum tam salutare visum, ut reliqui ordines idem facerent, & exemplum concilio Lateran. magno c. 12. commendaretur². Admiratione virtutum, quibus Cistercienses excelebant, ordo ille brevi tempore omnem Europam peragravit. Nam intra annos LVII. jam D. ejus monasteria numerabantur. Primæ Cisterciæ filix fuerunt monasterium *La-Ferteum*, *Pontinense*, *Claravallense*, *Morimontense*, suis adhuc privilegiis clara. Claravallense conditum fuit an. 1115. a S. Bernardo, Cisterciensi monacho. Sed hujus viri sanctitas tam illustris fuit, ut a plurimis ipse habeatur totius ordinis conditor, & Cistercienses monachi audiant *Bernardini*.

1) Vid. Exordium Cisterc. Hist. eccl. l. 64. n. 64.

2) c. 7. X. de statu monach.

CAP. XXII.

DE CETERIS RELIGIOSORUM
ORDINIBUS.

I.

Canonici
regulis
subiecti
vocantur
regula-
res.

IN *emendatione cleri* quoque desudavit sæcu-
lum XI. Calamitates enim publicæ, quæ
monachorum disciplinam everterant, facilius cle-
ricos, ab hominum commercio non separatos,
perdiderunt, ut non solum convictum desere-
rent, sed & passim concubinis uterentur. His
vitiis obviam ivit PETRUS DAMIANUS¹,
eoque impulsore Nicolaus II. an. 1059. con-
cilium CXIII. episcoporum Romæ convoca-
vit, quo, simonia & concubinato damnato,
statutum est, ut clerici *communi dormitorio &*
refectorio uterentur, eaque, quæ ab ecclesia
accipiunt, in commune conferrent, vitamque
agerent apostolicam, h. e. omni proprietate
destitutam². Idem decretum in concilio plus
C. episcoporum, ab Alexandro II. 1063. con-
vocatorum, repetitum. Qui igitur clerici,
proprietate abdicata, ad nutum horum decre-
torum vivere constituerunt, ii *canonici regula-*
res; qui autem laxiorem disciplinam mordi-
cus tenere, *canonici seculares* audierunt.

1) *Opusc.* 24. *dist.* 23. c. 1.

2) *Hist. eccl.* l. 60. n. 31. l. 41. n. 5. 6.

sequun-
tur regu-
lam Au-
gustini.

II. QUUM autem regula Aquisgra-
nensis in nonnullis falleret, recursum est ad
institutionem AUGUSTINI, dictumque, ca-

nonicas regulares sequi *regulam Augustini*, quamquam non satis constet, quodnam e scriptis Augustini pro regula assumptum sit, num sermones de *vita monastica* 355. 356. an vero *epistola ad monasterium*, cui soror ejus præerat. Quidquid hujus est, *regula Augustini* ex eo tempore generatim clericis religiosi, quemadmodum *regula Benedicti* monachis, proposita fuit.

III. CANONICORUM regularium sæculo XI. & XII. magna fuit auctoritas, quum in plerasque ecclesias cathedrales reciperentur¹. Ipse Alexander II. eos recepit in ecclesiam suam patriarchalem S. Joannis in Laterano, quæ congregationis cujusdam caput fuit. In Francia idem contigit, teste ecclesia S. Rufi prope Valentiam ad Rhodanum, & S. Victoris apud Parisios an. 1110. Sic ad exemplum novorum ordinum monasticorum *canonici* separata corpora constituere cœperunt, in quibus *ordo Præmonstratensium*, a S. Norberto an. 1120. fundatus, omnium est illustrissimus².

Præmonstratenses.

1) *Molinæi Rust.* 4. 2) *Hist. eccl.* l. 67. n. 17.

IV. EXPEDITIONES cruciatæ novum atque hæctenus inauditum genus religiosorum pepererunt, *equestres* scilicet ordines, quorum celeberrimus est *ordo S. Joannis Hierosolymitani*, qui originem suam debet xenodochio. Inde a temporibus Raymundi de Puteo, qui tertius fuit xenodochii illius rector, tria hominum genera, videlicet *equites*, *fratres servientes* & *clerici*, hunc ordinem constituerunt, quod patet ex bulla Anastasii IV.

Equites regulares Joannitici.

an. 1154. ¹. Amissa terra sancta, Rhodum
an. 1310. indeque an. 1530. Melitam Insulam
petierunt.

1) *Hist. eccl. l. 70. n. 12.*

& Hispani-
nici.

V. IN Hispania, quum ea ex parte a
Saracenis etiamnum premeretur, plures *ordi-
nes militares* instituti fuerunt, quorum alii Au-
gustini, alii Benedicti, alii Cisterciensium re-
gulam secuti sunt: intra solos Hispaniarum fi-
nes contenti, maximam partem in statum sã-
cularem & confraternitates equitum abierunt,
qui matrimonia contrahunt, nec ab aliis equi-
tibus distinguuntur, nisi quod insigne ordinis
super amictu gestant, & *commendis* potiuntur.
Cujus generis confraternitates sunt Ordines S.
Michaelis, S. Spiritus, aurei velleris, peris-
celidis, & si qui alii principum privata devo-
tione instituti.

Hospita-
larii,

VI. SUNT etiam plures ordines *hospi-
talariorum*, qui vel ægrotantium, vel viatorum,
religionis causa, curam habent. Hi omnes
sequuntur regulam Augustini, quippe a cleri-
cis originem habentes; nec equites Joannitici
ob aliam causam Augustini regulam obser-
vant, quam quod sunt hospitalarii. Alii *re-
demtionis captivorum* speciatim semet addixe-
runt.

mendi-
cantes,
sive vel
domini-
cani seu

VII. SED omnium religiosorum cele-
berrimus est ordo *mendicantium*. S. DOMI-
NICUS, Osimensis in provincia Castellana ca-
nonicus, episcopi sui in itinere comes, an.

1206. in Septimania substitit, ad conversionemque Albigensium animum adjecit, una cum aliis nonnullis presbyteris. Quum rem bene gereret, HONORIUS III. an. 1216. clericis, in prioratu S. Romani Tolosani ad regulam S. Augustini viventibus, ad quam Dominicus, veluti canonicus, jam obstrictus erat, qui clericos illos regebat, peculiare privilegium impertivit: qui vocati sunt *fratres prædicatores*.

fratres
prædica-
tores,

VIII. IISDEM temporibus FRANCISCUS, mercatoris Assisientis filius, qui, extremam paupertatem professus, voce & exemplo omnes ad pœnitentiam excitabat, nonnullos socios, partim clericos, partim laicos, adscivit, ipse literarum pæne rudis, &, spreto presbyteri gradu, diaconi ordine contentus. Ipse laborem corporis exercuit, suisque commendavit, sic tamen, ut, si opus esset, panem emendicare non erubescerent. Eos *fratres minores*, quasi ceteris inferiores, appellavit, formavitque ad certam regulam, ab Honorio III. 1223. confirmatam, quam eodem tempore civis ejus, S. Clara, cum virginibus suis amplexa est, quarum ordo vocatur *secundus S. Francisci ordo*, quemadmodum *tertius* consistebat ex viris & feminis, in hominum cœtu, immo etiam in matrimonio, viventibus, sed tamen peculiari voto ad pietatem & ad regulam Franciscanam, quoad ejus fieri poterat, obstrictis.

vel Fran-
ciscani
seu fra-
tres mi-
nores,

IX. EODEM sæculo ineunte Albertus, patriarcha Hierosolymitanus, Eremitis, in

vel Car-
melita,

monte carmel austeram vitam viventibus, regulam præscripserat: quorum nonnulli in Europam profecti confirmationem regulæ impetrarunt an. 1226. Ludovicus IX. Parisios eos traduxit an. 1254. quos *Carmelitas* appellamus.

vel Ere-
mitæ Au-
gustinia-
ni.

X. IISDEM temporibus Alexander IV. plures *eremitarum*, cum nomine, tum institutis differentes, congregationes conjunxit sub appellatione *eremitarum S. Augustini*. Atque hæ sunt quatuor potiorum *ordinum mendicantium* origines. Nam hi omnes præ se tulerunt abdicationem plenam omnis proprietatis, ut ne quidem in commune quid proprii possiderent, sed diurna fidelium stipe viverent. Plerique eorum clerici fuere, literis, prædicationi, administrationi sacramentorum, conversioni hæreticorum & peccatorum insudantes. His officiis *Dominicani* præcipue vacabant, quemadmodum extremum paupertatis studium *Franciscanos* potissimos auctores habet. Sed paullo post eadem prorsus horum ordinum, qui subito immensum excrevere, facies emerfit. Propositum iis fuit, conjungere perfectiones vitæ *monasticæ* & vitæ *clericalis*; austeritatem vitæ & vestitus, orationem, literas & aliorum hominum emolumentum. Sed *functiones clericales* obfuerunt labori corporis, solitudini & silentio veterum monachorum; quemadmodum obedientia superioribus præstanda, qui eos sæpe ex domo in domum, ex provincia in provinciam transfulerunt, impedivit stabilitatem veterum clericorum, qui Ecclesiis suis unice affixi, Episcopis plenissime paruerunt.

XI. IN-

XI. INDE saculo XVI. plures novæ Congregatio clericorum Theatinorum, clericorum congregationes emerferunt, quibus emendatio morum & disciplinæ ecclesiasticæ, nec non novarum hæresium impugnatio, fuit proposita. Prima est *Theatinorum*, quos Marcellus Cajetanus, Vicentinus, & Petrus Caraffa, Neapolitanus, tum Theatenfis Episcopus, post Papa Paulus IV. an. 1524. collegerunt.

XII. DECEM post annis Ignatius Loyola ex voto, quod cum X. primis sociis in oratorio Montismartrensi prope Parisios emiserat, novæ societatis institutum prodidit, a Paulo III. 1540. confirmatum. Huic aliorum hominum emolumentum, institutio juventutis, prædicatio, hæreticorum refutatio, pœnitentiæ administratio, propositæ fuere. Nomen *societatis Jesu* placuit, quod per universum orbem habitatum penetravit successu in omnium oculos incurrente. Sunt in ea quadruplicis generis homines, *discipuli, coadjutores spirituales, professi & coadjutores temporales*. *Professi* totius societatis robur sunt, nec ex prima instituti approbatione ultra LX. esse debent: sed summa eorum cum necessitas, tum utilitas legem migravit. *Coadjutores spirituales* sunt presbyteri adgregati, iisdem functionibus, quibus professi, vacantes, si institutio nem Theologiæ exceperis: eodemque vinculo societati devincti. Sed societas illos pro lubitu dimittere potest. *Coadjutores temporales* sunt instar *fratrum laicorum* inter monachos. In Francia sine discrimine, ex quo votum nun-

cuparunt, religiosi habentur, nec, si e societate excedunt, hereditates petere possunt. Præter tria vota ordinaria professi spondent Papæ *devotam obedientiam* in omnibus, quæ ad salutem animarum & ad fidem propagandam pertinent. Sed Papa non utitur jure suo, quod permittit *Jesuitarum generali*. Et isti quidem sunt illustriores religiosorum hominum ordines, qui ad quinque genera, *monachorum* videlicet, *canonicorum*, *equitum*, *mendicantium* & *clericorum regularium* reduci possunt.

1) *Constit. societ. Jes. part. 2. c. 1.*

C A P. XXIII.

DE VOTIS ET DE PROFESSIONE
RELIGIOSA.

I.

Religiosi
ad regulam
adstringuntur
voto.

HOMO religiosus nostro sensu est *Christianus*, solemnni voto ad consilia evangelica, moribus & vita, secundum regulam quamdam, in Ecclesia approbatam, exprimens, obstrictus. Votum igitur solemnne primario constituit *religiosum*. Est autem **VOTUM** *promissio Deo facta de quovis bono opere, ad quod non tenebamur, veluti jejunio, elemosyna, peregrinatione religionis causa suscipienda. Ad votum faciendum requiritur ætas matura, h. e. plena pubertas, libertas & facultas votum implendi¹. Sic uxor vovere non potest sine consensu mariti. Votum *simplex* est quod fit privatim sine solemnibus. Hoc quidem conscientiam æque obligat²; sed, si sine præ-*

deliberatione emissum, si difficile impletu, remitti potest, alterumque bonum opus alteri substitui: & generatim quodlibet votum pleno jure redimitur *professione religiosa*. Simplicia vota regulariter remittit Episcopus.

1) c. 2. X. de voto. 2) c. 8. X. de voto.

II. AD emittenda *vota solemnia* pro amplectenda vita religiosa a diversis diversi intra pubertatem primam & plenam anni requirantur. Concilium Tridentinum ^I annos requirit XVI. & professiones infra eam ætatem irritas declarat, ac præterea *unum* ad minimum *annum* initiandis dandum censet. Concinit statutum Blesense *art. 28.* ac dispositiones de bonis intuitu professionis infra eam ætatem factas irritas habet. Professio autem fieri debet *solemniter* i. e. initiandus publice viva voce formulam voti recitat, & in scriptis manu sua signatam tradit, quæ probationis causa in scriniis reponitur ². Abolitæ enim sunt professiones *tacite* vel *presumptæ*, quibus, qui ultra annum habitu religiosorum in monasterio commorati fuerant, pro professis sunt habiti ³. Quare post noviciatum absolutum candidatus, si non admittitur ad professionem, dimittendus est ⁴.

quod emittunt XVI annis majores,

Solemni ritu.

1) *sess. 25. refor. c. 15.* 2) *Molin. rest. 55.*
3) *c. 22. X. de regularib.* 4) *Conc. Trid. ib. c. 16.*

III. CREBRO atque iterato prohibitum *sine pre-* est, ne nummis divendatur aditus ad vitam religio- *tio,* siosam, quod *simoniam* sapit ^I. Professio religiosa merum spectrum est, si non ad divina

& æterna dirigitur. Semper tamen venientibus permissum fuit, bona sua vel bonorum partem vel secum afferre, vel a parentibus accipere ². Præterea si monasterium alendis pluribus hominibus non sufficit, nemo bonus propterea repudiari debet, ne qua recipiatur pecunia. Superiorum igitur conscientia totum hoc negotium permittendum, qui gravem Numinis offensionem incurrunt, si *spe lucri* indignum hominem recipiunt. Ex instituto Caroli Boromei ³ Episcopus arbitretur, quid dandum sit, prout necessarium id esse videt. Professio autem involvit inter religiosum & conventum obligationem reciprocam, ut nec ipse monasterium relinquere, nec monasterium eum ejicere, quocumque obtentu, possit, ne ad incitas redigatur, suæque familiae onerosus fiat.

1) c. 40. X. de Simon, c. 64. q. 1. c. 2. & 3.

2) THOMASS. part. 4. l. 3. c. 14. & 15. S. Thom. 2. q. 100. a 3. ad 4.

3) Concil. Mediol. II. de monial. c. 2.

Ordinem
eum or-
dine per-
mutare
non licet,
nisi du-
riorem
ample-
ctaris,

IV. RELIGIOSORUM est perseverare in vocatione sua. Veterum præcepto nec monachis, nec canonicis regularibus de monasterio in monasterium migrare permissum ¹. A quo instituto licet mendicantes alique recentiores ordines recesserint, semper tamen in congregationibus suorum ordinum permanent. In universum autem prohibitum est, ne quis ex altero ad alterum ordinem transfugiat ². Excipiuntur tamen, qui virtutis amore ad ordinem austeriorem adspirant, licet superioris veniam, quam tamen expetere de-

cet, non impetraverint³. Mendicantes tamen, nisi cum pontificis venia, in alium, quam Carthusianorum ordinem, se recipere nequeunt. Interim hæc exceptio licentiæ ansam dedit, & successioni ab institutis veterum monachorum Benedictinorum & Cluniacensium. Nam religiosi strictioris observantiæ, nec tamen rigidissimæ, si propriæ conscientiæ stimulis non retinentur, impediri nequeunt, quo minus posterioribus, utut manifeste remissioribus, adgregentur. Quod sæpe fit obtinendorum beneficiorum regularium causa, vel ut errantibus claustra & obedientiam evitare liceat contra disertam prohibitionem⁴.

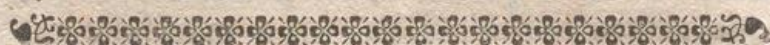
- 1) c. 5. X. Regular.
- 2) Concil. Trid. sess. 25. c. 19.
- 3) c. 18. X. de regular. Extravag. comm. eod. c. 1.
- 4) Concil. Trid. sess. 4. c. 11.

V. NONNUMQUAM contingit, ut religiosus impugnet vota sua ex vitio vel nullitatis vel extorsionis. Sed post lapsum V. annorum audiendus non est. Neque auditur intra quinquennium, si habitum mutavit, aut proprio motu monasterio excessit, quo casu apostata habendus est¹. Episcopus ergo adeundus est, qui post causam cognitam contra vota eum restituit in integrum. Qua de causa sæpe impetrantur literæ pontificis, quibus nihil opus est. Causæ restitutionis sunt vis aut metus, qui hominem constantem vincere potest, isque argumentis evidentibus probandus².

- 1) Conc. Trid. sess. 20. ref. c. 19.
- 2) C. 20. q. 1. c. 8.

VI. QUI vota violant & ad sæculum redeunt, apostata appellantur & transfuga: nec

tamen a superioribus, quibus cura animarum commissa, derelinquendi, sed omnibus modis reducendi & post actam pœnitentiam restituendi. Qua in re auxilio *judicum secularium* opus est, qui hos homines intercipere & superioribus tradere tenentur. Nec religionis solum causa, sed & publice interest, ne tolerantur isti transfugæ, ad omne facinus prompti & parati.

C A P. XXIV.

DE PAUPERTATE CETERISQUE
REGULARIUM VOTIS.

I.

Vota sunt

RELIGIOSORUM vota sunt *paupertatis, castitatis & obedientie*. Voto paupertatis rebus externis, castitatis voluptati, obedientiæ suomet ingenio nuntium mittunt: quibus tribus perfectionis Christianæ ambitus *continetur*.

I. Obedientia,

II. OBEDIENTIA complectitur reliqua omnia. Ex regula Benedicti c. 58. monachi non nisi *perseverantiam in monasterio* duce superiore spondent. Obedientia consistit in perfecta sectatione præceptorum divinatorum, & *regulæ*, quæ a religioso pro voluntate Dei est habenda, nec non omnium mandatorum superioris, nisi quid imperet, legi divinæ regulæque manifeste contrarium¹. Genuinus religiosus sponte quoque fratribus obtemperat, nec suæ voluntati indulget, nec sensu abundat; sed sinceram animi demissionem

ostendit². Quibus modis obedientia illa semet exferat, patebit ex iis, quæ de *interiori* religiosorum gubernatione deinceps adferentur.

1) Regul. c. 5. c. 68. 2) c. 71. c. 7.

III. PAUPERTATIS nervus latet in verbis Christi¹: *Si vis esse perfectus, abi, vende quæ habes, & sequere me.* Consistit igitur paupertas in *perfecta abdicatione rerum omnium externarum*, quoad ejus fieri potest. Sed quum ad vitam sustentandam nonnullis rebus opus sit, hæc necessitas difficultate non caret. Ad quam diminuendam omnibus regulis præcipitur, ut cibus, vestitus, utensilia denique religiosorum omnia sint vilia & pauperum similima². Quod pro diversitate congregationum *strictius* vel *laxius* observatur. Isti necessitati variis modis consulitur. Veteres monachi manuum suarum opere victum quæsiverunt, & reliquum pauperibus erogarunt, nihil servantes in crastinum³. Sed jam pridem plerique religiosorum certos redditus habent, quos, ut alii homines sua patrimonia administrant, ita tamen, ut id onus soli *superiori*, & *procuratori* aut *æconomo* incumbat. Horum bonorum causa religiosorum conventus in republica jus habent magnarum familiarum. Emunt enim & vendunt, locant, conducunt, contrahunt, litigantque in judicio, auctoritate superioris & consensu congregationis; prout fert sua cujusque regula. Jure communi, quod in nonnullis provinciis observatur, hæreditates capiunt. Qui enim vitam illam amplectuntur, bona sua secum ferunt, nisi de iis disposue-

2. Pau-
pertatis,
quæ in-
telligenda de sin-
gulis,
non de
corpori-
bus?

rint, & si quæ ad ipsos post professionem defertur hereditas, eam adit monasterium⁴. In Francia religiosi professi nec ipsi hereditates capiunt, nec ipsorum nomine monasteria⁵. Censentur enim, ex dicto CASSIANI⁶, esse mortui ante eos, quibus deberent succedere.

1) *Matth. XIX. 19.*

2) *Vid. reg. Benedict. c. 22. 32. 39. 40. Reg. Basil.*

3) *Cassian. instit. 9. c. 7. Aug. de morib. Eccl. 1. c. 76.*

4) *Reg. Bened. c. 58. Nov. 5. c. 4. Nov. 123. c. 38.*

5) *Consuetud. Paris art. 337. 6) Cassian. collat. 23. c. 9.*

etiam in
tuitu
mendi-
cantium,

exceptis
Capuci-
nis &
Fran-
ciscanis
strictio-
ris obser-
vantia.

Hujus
pauper-
tatis vera
indoles,

IV. FRATRES mendicantes ex sua regula & prima institutione etiam in commune pauperes esse debent, certis redditibus destituti, solis eleemosynis contenti¹. Sed compertum est, tantæ hominum multitudini quotidianam stipem non sufficere, qui propterea ad modos acquirendi vel indecoros, vel cum solitudine & tranquillitate vitæ religiosæ parum consistentes, confugere sæpe coacti sunt. Immobiliam igitur possessionem ipsis permisit concilium Tridentinum, servata tamen mendicitate². Solum Capucini & Franciscani strictioris observantia hoc privilegio uti noluerunt. Eodem concilio cautum, ne monasteria pluribus religiosis onerentur, quam quos vel ex redditibus, vel statis eleemosynis, alere se posse crederent.

1) *c. 3. X. de verb. signif. in 6. Clem. exivi eod.*

2) *Sess. 25. ref. c. 3.*

V. PAUPERTAS itaque proprie singulis religiosis commendata est, & magis in abdicatione proprietatis, seu rerum, de qui-

bus disponere possent, quam in defectu necessariorum vitæ subsidiarum ac commodorum consistit. Professionis actu religiosus bona omnia, omnemque spem acquirendi bona, abdicat. Ante professionem de bonis suis per donationem, vel alio modo disponere potest: quo neglecto, bona fiunt hæredum legitimorum. Professus enim pro *civiliter* mortuo habetur ¹. Durante noviciatu rerum suarum dominus est. Sed quum in eo facile seduci possit, simulatque habitum sumsit, nulli monasterio bona sua addicere potest ². Licet autem religiosus professus per se succedere nequeat; si monasterium tenue sit, dari ei potest pensio alimentaria, ut reliquis civiliter mortuis; quam tamen conventus œconomi administrare debent.

proprietatis abdicatio; non tristis inopia.

1) *Conc. Trid. sess. 25. c. 16.* 2) *Comm. in Louet. c. 8.*

VI. NIHIL prorsus proprii, non vestes, non libros, non instrumenta pecuniaria, imprimis autem pecuniam nullam habere debet religiosus ¹. Veteri instituto apud quem defunctum pecunia reperiatur, ei, tamquam in peccato manifesto extincto, sepultura denegabatur ². Monachi, quippe uni loco affixi & ab hominibus reliquis separati, exacte servare potuere hanc regulam. Sed & quo ipsi & ceteri religiosi peregrinationes suscipere cœperunt, in itinere pecunia ipsis aliaque commoda permissa sunt. Qui beneficia capere possunt, veluti *canonici regulares*, qui *curas* habent, iis re familiari multisque utensilibus opus fuit.

imitatio.

1) *Reg. Bened. c. 33.*2) *C.2. de statu monach. C. cum ad mon. eod. in 6.*

Officiales
claustra
les bona
mobilia
habent.

VII. UT a regula generatim recessum est, ita etiam *officia claustralia*, in beneficia conversa, pristinam indolem amiserunt. Qui tam remissi facti sunt, ut a convictu recederent, ii paupertati non amplius insistent, quam quod *immobilia* acquirere nequeunt. Post mortem solum apparet, religiosos eos esse, quia nec legitimum heredem habere, nec testamentum facere possunt: hinc abbas vel superior ipsis succedit: quod fit in omnibus religiosis beneficiatis, aliisque, qui bona morientes relinquunt. Hæc successionis species vocatur *SPOLIUM* seu *mortuarium*; in jure, *peculium*: quia religiosi habentur pro filiis familias, qui nihil proprii habent, nisi venia superioris expressa vel tacita; sed usum tantum precarium. Qui omnium minime paupertatem sectantur, sunt equites religiosi, dispersi per mundum, nihil ex ordine recipientes, nisi degant in insula magistri, vel ei militent. Unde pensiones alimentariæ, usufructus, donationes, vel harum surrogata, ipsis conferri possunt [†].

1) *Brod. Louet. c. VIII.*

quod im-
proba-
tum.

VIII. CONCILIUM Tridentinum [†] pristinam disciplinam reduxit, & regularibus omnibus omnium rerum, cum mobilium, tum immobilium possessionem interdixit. Cuncta sunt manibus superiorum consignanda, quibus non licet cuiquam, quocumque obtentu, statas pensiones assignare. Bonaque omnia

administranda sunt ab *æconomis*, quos superiores pro lubitu removeere possunt. Utensilia, quæ superior religionis concedit, sapere debent paupertatem, quam profitentur. Qui his reluctantur, privatione *suffragii activi & passivi* ad biennium, aliterque pro constitutionum modo, puniuntur.

1) *Sess. 28. ref. c. 12.*

IX. VOTUM *castitatis* consistit in renuntiatione matrimonii. Vitiis enim, huic virtuti oppositis, omnes Christiani renuntiant in sacro lavacro. Votum *castitatis* atque ipsa professio religiosa est impedimentum dirimens, quod subsequens matrimonium reddit absolute nullum, ita ut, si de facto contrahatur, conjunctio sit illicita, incestuosa & sacrilega, liberique, cum quoad effectus civiles, tum quoad irregularitatem, illegitimi habeantur¹. Tale conjugium execrabilius est adulterio, quippe conjunctum cum manifesta & impudentissima promissionis Deo factæ violatione.

3. Castitatis.
Ejus indoles ab-
stinencia
a matrimo-
nio,

1) *c. 8. dist. 27. c. 22. q. 1. c. 40.*

X. UT facilius votum *continentiæ* observari possit, religiosis feminarum aliorumque hominum commercium, quoad ejus fieri potest, fugiendum est. Hinc regula Benedicti c. 66. claustris eos abdidit, in quibus, ne obtentus sit egressui, puteos, furas, molendinum, aliaque necessaria instrumenta habent, ipsaque eorum Ecclesiæ non sunt nisi *oratoria* recondita. Ceteri religiosi, præsertim mendicantes, quibus vitæ est ambulatoria, tam arcte

Occlusio.

occludi non potuere. Id tamen generatim observandum, ut feminæ religiosorum limina ne superent; ut, quoties opus est, extra domum in publico sermones cum iis misceantur; ut nemo sine socio, nemo sine venia superioris, exeat e claustro.

Egressus
non nisi
cum ve-
nia supe-
rioris.

XI. ITER suscepturo opus est scripta superioris venia, quam *obedientiam* vocant, quum nemo religiosorum, nisi invitus & obedientiæ causa, claustrum relinquere præsumatur¹. Qua qui destituuntur, detineri ab ordinario loci, ac veluti *apostata* puniri possunt. Qui *studiorum* causa in academias mittuntur, migrare debent in sui ordinis collegium, nisi *apostata* haberi velint. Multo minus quisquam, quocumque obtentu, principi, aut prælato, aut civitati operam suam, sine *venia superioris*, addicere potest.

1) Concil. Trid. Sess. 25. ref. c. 4.

Macerationes
corporis.

XII. AD votum *continentiæ* referendæ sunt omnes corporis castigationes, jejunia iterata, abstinencia ab esu carnis, cubile durius, abstinencia a linteis, preces nocturnæ, vestis cilicia, flagellationes, pedum nuditas, ceteræque macerationes, quæ longa serie recensentur in regulis & constitutionibus singularibus. His omnibus proposita est *castigatio corporis* & *subactio in servitutem*, ut spiritus liberior sit, promtiorque ad orationem & unionem cum Deo¹. Regendæ tamen sunt a *superiore*, & ad obedientiam exigendæ. Omnium enim macerationum pulcherrima est *propria voluntatis retusio*.

1) 1. Cor. IX. 27.

C A P. XXV.

DE CLERICATU REGULARIUM
EORUMDEMQUE EXEM-
TIONIBUS.

I.

PRINCIPIO clericatus cum vita monastica consistere non posse videbatur¹. *Monachus* fuit homo, qui, proprio motu, hominum, etiam fidelium, commercium fugiens, in deserto peccata sua deplorare, perfectionemque Christianam sectari instituit. *Clericus* contra a fidelibus sæpe invitatus electus est, qui in oculis omnium functiones in Ecclesia publicas obiret. Clericus, simulatque monachus factus est, functionibus Ecclesiasticis abstinuit. Monachus, qui clericus factus, e monasterii latebris in lucem & ad Ecclesiastica munia obeunda protractus est. Non ita multo post in monachis tolerati sunt presbyteri & clerici, qui sacrum facerent in *oratoriis monasticis*, ne monachis publicæ Ecclesiæ frequentandæ essent. Et ex monachis nonnulli clerici facti sunt, quod pauci ceterorum fidelium ad sacra munia essent idonei. Ad ultimum vita contemplativa & vita activa, h. e. monastica & clericalis, conjunctæ sunt in communitatibus canonicorum. Monachi tamen, quod ex regulis Aquisgranensibus apparet, semper distincti manserunt, licet jam tum clericis annumerati.

Vita clericalis & monastica conjunctio.

1) THOMASS. part. 1. l. 1. c. 47. C. 16. q. 1. c. 2. 3. 4. &c.

Monachi
plerique
sunt cle-
rici, cete-
ri fratres
laici,

II. INDE a sæculo XI. soli clerici pro monachis sunt habiti; *Clerici*, inquam, ii, qui, choro destinati, palmodiam & latinam linguam callebant, quæ jam pridem vulgo nota esse desierat. Denique *concilium Viennense an. 1311.* voluit, ut monachi omnes sacris initiarentur¹. Illiterati, & solum ad laborem corporis ac vilia officia idonei, porro quidem ad vitam monasticam admissi sunt; sed ita, ut nec chorum attingerent, nec suffragio gauderent in capitulo. Atque hi posteriores *fratres laici* seu *conversi* vocati sunt, quasi *laicos conversos* diceres. Monachi Vallis Umbrosæ in Tuscia primi fratres laicos, ad subeundos labores & vilia munera, adscivisse leguntur². Quos secuti sunt Carthusiani & Cistercienses; ut ipsi, externo labore levati, solitudinem oclusi melius colere possent. Ex quo Cluniacenses & Cistercienses innotuerunt, assidue verba fecere ad populum, cujus illustre exemplum S. Bernardus est, omnibusque in Ecclesia officiis fungi cœperunt.

1) *Cl. ne in agro §. pen. de statu monach.*

2) *Hist. Eccl. l. 60. n. 4. l. 63. n. 57.*

Clerici
vicissim
sunt mo-
nachi.

III. VICISSIM *canonici regulares*, licet origine *clerici*, solemnia vota instar *monachorum* fecere, domibus, quas monasteria appellarunt, inclusi, ab abbatibus recti, & cum congregationibus plurium domuum unum corpus constituere: quo factum est, ut vulgo *monachorum* vocabulo omnis generis religiosi comprehenderentur. Soli tamen *canonici regulares* retinere ecclesias parochiales, quarum nullam monachi habere possunt.

IV. MENDICANTES inter canonicos regulares & monachos veluti medii fluctuant. Sunt enim omnes *clerici*, destinati quippe salutem hominum, per prædicationem & pœnitentiæ administrationem, promovendæ. Sed plerique austerum monachatum sectantur, augentque pedum nuditate & mendicitate. Ab utrisque vicissim differunt, quod nullibi fixam sedem habent, sed *ambulatoriam vitam* agunt, ire parati, quo superiorum voluntas, quo salus Ecclesiæ vocat.

Inter utrosque fluctuant mendicantes:

V. EGREGIA in Ecclesiam merita, singularisque erga sedem apostolicam devotio, invidenda Paparum privilegia conciliarunt¹. Qualia sunt, exemptio a jurisdictione ordinariarum, quam a primis incunabulis habuere: infinitæ indulgentiæ, iis impertiendæ, qui certis diebus festis Ecclesias ipsorum visitant, stipemque conferunt ad fabricam, vel ad convivium: potestas celebrandi sanctorum sui ordinis anniversaria sacra: potestas publice verba faciendi, confessiones audiendi, sacramenta pœnitentiæ & Eucharistiæ administrandi, sepulturas concedendi in suis ecclesiis, & quæ sunt similia; ab una domo sæpe ad omnes, & ab uno ordine ad reliquos extensa. Celebrerrimum horum privilegiorum promptuarium est constitutio Sixti IV. an. 1474. *fratribus minoribus*, e quorum grege ipse fuit, data, quam *mare magnum* vocant, quamve Leo X. an. 1519. omnibus *mendicantibus* communem esse voluit.

quorum invidenda privilegia.

1) Vid. Collect. privil. ord. mend. auct. J. Bapt. Confecto.

æque ac
clerico-
rum re-
gulari-
um.

VI. CLERICI regulares, veluti *Jesuita* & *Theatini*, eodem fere instituto, eadem facultate, sacra ubique faciendi, iisdem privilegiis utuntur; a ceteris religiosis præcipue in eo discrepantes, quod *Missam* non cantant: de cetero multis negotiis districti & orationis mentalis studiosiores. Si *externa* spectes, austeris corporis macerationibus posthabitis, vestitu utuntur, presbyterorum sæcularium sui temporis proprio.

Regula-
res nu-
mero pa-
res sæcu-
laribus,

VII. Si itaque computes, quidquid uspiam in orbe Christiano monachorum chori, canonicorum regularium, religiosorum mendicantium & clericorum regularium, est, agmen habebis æque numerosum, aut numerosius *clero sæculari*. Et sane fatendum est, ante instituta S. Caroli, ante seminaria & recentiores presbyterorum congregationes, omne pondus functionum ecclesiasticarum incubuisse *regularium* humeris, qui illud etiamnum bajulant in Italia & in Hispania. Ipsi soli fere pueros instituere, adultos docere, confessiones audire, scholas regere, pios se præbere, aliosque ad pietatem exhortari. Ex ipsis sæpe sunt Episcopi, sæpe pontifices lecti.

exempti a
jurisdi-
ctione or-
dinariorum,

VIII. PLERIQUE regularium a *jurisdictione ordinariorum* i. e. Episcoporum exempti sunt, & quidem pedetentim. Monachi olim, ut ceteri fideles, paruerunt Episcopis^r. Quorum quum sæculo V. multi per civitates discurrerent, Ecclesiasque turbarent, *concilio Chalcedonensi* c. 4. decretum est, ut monachi,
Epi-

Episcopis penitus subjecti, sub pœna excommunicationis, negotia omnia, cum *Ecclesiastica*, tum *civilia*, fugientes, jejuniis & orationi vacarent. Cuilibet monasterio præfuit abbas, quem a monachis electum instituit Episcopus: cujus juris reliquiæ supersunt in *benedictione abbatum*. In Africa primum & in oriente exemptiones gliscere cœperunt². In Italia Gregorius M. nonnullis monasteriis indulgit, ut neque de redditibus rationem reddere Episcopo, nec permittere tenerentur, ut Episcopus ad sacrum faciendum veniret in oratorium claustrale, solitudinemque congregationum turbaret³. Posthæc multi Episcopi, monachorum pietate tacti, vel ipsi eadem indulserunt, vel, ut Romæ exemptionem impetrarent, auctores fuere. Ad ultimum exemptiones ad plerosque religiosorum ordines extensæ fuerunt, & Episcopi eos hac conditione, ut exempti essent, in diœceses suas receperunt. Sed postquam plura incommoda inde nata, novissimis temporibus exemptiones omni modo restringi cœperunt.

1) THOMASS. *discipl. part. 1. l. 1. c. 48. p. 2.*

l. 1. c. 38. sq. 2) Hist. eccl. l. 33. n. 4. l. 36. n. 26.

3) *Gregor. VII. ep. 18. ind. 1. hist. eccl. l. 36. n. 33.*

IX. QUUM præsumtio sit pro jure ^{limitato} communi, exemptiones non attenduntur, si titulo, si diuturna possessione destituuntur. Quæ durante schismate Avenionensi invaluerunt, eæ omnes, quotquot sine causæ cognitione & sine consensu ordinariorum datæ, concilio Constantiensi *sess. 43.* revocatæ, & reliquæ a concilio Tridentino¹ limitatæ, ac in Francia no-

vis constitutionibus restrictæ sunt. Nemo regularium ad populum verba facere potest sine venia Episcopi, qui habet jus id prohibendi, etiam in Ecclesia monasterii². Nemo regularium confessiones audire potest, nisi adprobatus ab Episcopo, qui jus habet hominem tenendi, & adprobationem suam limitandi³. Qui *curas* habent, ratione administrationis sacramentorum & functionum ecclesiasticarum, soli Episcopo parent. In universum omnes regulares in anniversariis sacris, in solempni pompa sacrorum, in ritibus ac caerimoniis publicis, sequuntur morem & observantiam diœceseos, in qua degunt⁴.

1) *Seff. 25. Ref. c. 2.* 2) *Seff. 24. Ref. c. 4.*

3) *Seff. 23. Ref. c. 15.* 4) *Seff. 25. Ref. c. 11.*

limitatio
II.

X. EPISCOPI auspiciis nova monasteria, aliæque piæ societates instituuntur, & si opus, destituuntur: sed ordines novi non nisi a pontifice inaugurandi, ex quo concilium Lateran. IV. c. 13. multiplicationem ordinum, quorum diversitas reipublicæ onerosa, prohibuit¹. Caritas alitur vita uniformi, ipsæque corporis macerationes, si *singulares* sunt, ambitionem & vanæ gloriæ cupiditatem spirant². Nihilominus plerique ordinum ex illo tempore instituti sunt, quia canonum interpretes prohibitionem illam intellexerunt de institutionibus sine venia pontificis susceptis. Ordinem semel approbatum receptumque non nisi papa potest aut concilium œcumenicum extinguere. Sic concilio Viennensi *templarii*, sic *humiliati*, postquam in caput S. Caroli con-

spirassent, extincti sunt. De instituendis, uniendis, supprimendisque monasteriis agemus *Part. II. c. 7.* ubi de Ecclesiarum fundatione dicendum.

1) *C. ult. X. de relig. dom.*

2) *Gloss. in d. cap. ult. verbo novam.*

C A P. XXVI.

DE REGULARIUM REFORMATIONIBUS.

I.

EXEMPTIONIBUS maxime perdita res est regularium. S. BERNARDUS quadam animi præensione acerrimis invecus est declamationibus in hujus generis privilegia. Quum superiores sæpe longe, longius pontifex abesset, infinitis negotiis districtus; delinquere impune fuit, vitiaque radices egerunt, antequam animadverterentur. Obtentu conservandi privilegia in causis ad disciplinam pertinentibus Romam adpellatum est. Fuere & aliæ laxioris vitæ causæ, fuga & contemptus laborum corporis, itinera in terram sanctam, ad expeditiones cruciatas, ad academias, ad monasteria visitanda, ad conventus generales; conversatio cum profanis hominibus officii causa; naturæ denique corruptio, quæ sola per se sanctissima instituta pervertere potest.

*Prolapsa
regula-
rium dis-
ciplina
cum mo-
nacho-
rum.*

II. CANONICI, quod professione *tum cle-
rici essent, omnium maxime periclitaban-
ticorum.*

tur. Zelus ille devotus, quo per annos CL. arserant, paullatim refriguit, desiitque in tantam morum dissolutionem, ut an. 1359. Benedictus XIII. huic malo medelam adhibiturus operam luderet. Exeunte sæculo XIV. monachi omnes, ne *Cisterciensibus* quidem exceptis, turpissime se dederunt. Abbates, ut ceteri prælati, instar Satraparum Bacchanalia vivere, monasteriorumque bona disperdere, ut ad ultimum officiis claustralibus, priori, camerario, cellario, valetudinario, eleemosynario, certi redditus, ut officiis suis fungi possent, assignandi essent: quæ officia pontifices mutarunt in *titulos beneficiarios*, quorum abbas erat collator ordinarius. Interea monachi deserta communione segrege vixere, *annua pensione* singulis assignata. Sic monachorum statione factæ sunt parva beneficia, quæ, tamquam certa sustentationis media, redimebantur ab hominibus, merum sæculum spirantibus: quo pacto sacrum & venerabile *monachi* nomen ad ludibrium recidit, sonuitque *ignavum & nullius pretii hominem dicam, an pecudem?*

instaura-
tur,

III. TANTA vitæ monasticæ depravatione, quæ speculum perfectionis Christianæ esse debuisset, optimus quisque semper movebatur. Principes cum sæculares, tum ecclesiastici conjunctis sæpe viribus emendationem moliebantur. Et quum illa licentiæ pestis exenta potissimum monasteria, quæ non erant certi cujusdam ordinis, afflasset; constitutum est, ut cuncta in formam congregationum re-

digerentur¹. Equidem dehinc tribus sæculis diversæ in diversis provinciis monachorum congregationes coierunt, sed & ipsæ maximam partem corruptissimæ, si novissimas exceperis.

1) C. 7. X. de statu monach.

IV. FRANCISCUS ceterique mendicantium auctores, quod divitiis adscriberent depravationum causam, bonis omnibus alumnos suos exuerunt. Sed horum stupendus numerus, perpetuum cum profanis commercium, theologiæ scholasticæ sophistica, cui totos sese dabant, miseros in morum præcipitium egerunt, qui præterea a papis molliores regulæ interpretationes, plurimasque dispensationes impetrarunt¹. Rediere illi tamen haud ita multo post in viam. Ducentis annis Franciscum secutus BERNARDINUS Senensis, rejectis omnibus his dispensationibus, calcavit vestigia magistri, *strictioris observantiæ* instaurator, quam multi spernunt. Hinc fratres minores, alii *observantini* audiunt, alii *conventuales*. Eodem tempore Coleta, Corbiensis femina, virgines S. Claræ in Francia reduxit in viam.

inter
Franciscanos a
Bernardino

1) C. 3. X. de verb. sign. in 6. Cl. 1. eod. Extravag. 1. 2. 3. §. Joan. XXII.

V. EXEUNTE sæculo XV. emicuit in Hispania nova *minorum* reformatio, ab Innocentio VIII. laudata. Qui eam amplexi sunt e Franciscanis, eos *Recoletos*, & Hispanico vocabulo *Recogidos* i. e. reformatos appellarunt.

Capuci-
nis.

Matthæus Balchi, *Observantinus* anno 1525. regnante Clemente VII. in Marchia Anconitana reformationis, ceteris omnibus ratione paupertatis exactissimæ, auctor exstitit. Hujus sectatores a longo & acuminoso capitis tegumento, quod barbære *capucium* vocant, *Capucini* dicuntur. Ineunte sæculo XVII. tertius quoque Franciscanorum ordo mundior factus est, instituta congregatione Francisca religionum capucinis ferme similium. Sic in ceteris mendicantium ordinibus plures sunt reformatorum cœtus.

Carmeli-
tis,

VI. CARMELITÆ an. 1432. ab Eugenio IV. mitigationem regulæ impetrarunt, quam qui sectantur, ii *Mitigati* audiunt. Horum alumna S. Theresia an. 1568. Avilæ in Castella virginum religionum disciplinam emendavit, & Joannem de Cruce ac Antonium de Jesu excitavit, ut idem facerent inter religiosos. Hoc institutum qui sequuntur, ii vocantur *carmelita excalceati*, quos ineunte sæculo XVII. primum vidit Francia.

congre-
gationi-
bus

VII. INTERIM plerique monachorum & canonicorum regularium, ab hac cura intacti, vitiorum veterino inveterascentes, vel publica omnium voce & confessione, novis hæresibus spargendis ansam dederunt. Hinc concilium Trident.¹, vetera emendationum media revocavit, constituitque, ut regulares omnes exacte sequerentur regulam, vota que observarent, & superiores hæc omnia curarent. In Francia *statuto Blesensi art. 30.* præ-

ceptum legimus, ut Episcopi & ordinum principes disciplinam monasticam primæ institutioni restituerent: quod in secutis statutis repetitum². Nec opus caruit effectu, institutis duabus celeberrimis congregationibus, altera *S. Mauri* pro monachis, altera *S. Genevieve* pro canonicis regularibus, quarum utralibet plures C. domos religiosas complectitur. Illa prodiit ex congregatione *S. Vannii*, quæ exorta est an. 1597. in Lotharingia. Nam an. 1613. Joannes Reynoldus abbas Sanct-Augustinianus, Lemovix, monachos *S. Vannii* conjunxit in unum corpus, quod Gregorius XV. confirmavit sub appellatione *S. Mauri*, quæ hodie per omnem Franciam extenditur. Hæc originem debet monasterio *S. Vincentii Silvanectensis*, auctoremque agnoscit *Carolus Faurium*, quem cardinalis *Rupifulcaldus* (*Rochefoulcauld*) Parisios vocavit in ædem *S. Genevieve*, ubi congregationem, per omnem Franciam patentem, formavit, ab *Urbano VIII.* an. 1655. confirmatam. Sunt etiam aliæ extra Franciam canonicorum regularium congregationes. Distinguuntur amictu candido, & linteo humerali, ut pateat, ipsos esse clericos.

1) *Sess. 25. ref. c. 1.*

2) *Aurelian. art. 20. Melodunensi art. 2. 6. 7.*

VIII. NON sine solemnibus susceptæ auctoritate pontificis, sunt hæc reformationes. Præter conciliorum decreta & regum constitutiones, quibus generatim commendantur, qualibet munita est singulari pontificis decreto ac regio edicto, post causam cognitam monasteriaque visitata pro-

dito. Qui ex senibus religiosis colorem mutare detrectarunt, iis annuæ pensiones assignatæ fuerunt. Interim non usquequaque reformatio suscepta est. Congregatio S. Mauri locum habuit tantummodo in monasteriis regulæ primæve subjectis, nec in unum corpus coalitis; non autem inter Cluniacenses & Cistercienses. Hinc plura supersunt monachorum & canonicorum regularium claustra, quæ antiquum obtinent cum bonorum omnium offensione.

C A P. XXVII.

DE RECTORIBUS REGULARIUM.

I.

Abbat. &

PRO diversis religiosorum ordinibus regimen est diversum. Ex regula Benedicti c. 2. quodlibet monasterium *abbatem* habet, qui non solum monachos omnes regit ratione morum & vitæ interioris, sed instar boni patris familias etiam temporalia omnia administrat. Monachi eum elegerunt, electumque Episcopus dioceseos ordinavit benedictione solemnibus, quæ æmulatur consecrationem Episcoporum^r. Abbates sæpe quidem, sed non semper ordinati sunt presbyteri. In causis arduis abbas consuluit monachos, quorum tamen suffragia non fuere decisiva. c. 3. Potuit adsciscere præpositum, laboris socium, & si numerosum cœtum habuit, denis fratribus decanum præficere c. 65. item, janitorem, cellarium, vel procuratorem constituere, sed &

pro lubitu destituere c. 21. Vixit ad morem ^{Priores,} aliorum monachorum, nisi quod onus univer-
sæ domus regendæ & separatam mensam, cui
hospites adhibere poterat, haberet c. 56. Ad
prædia longius distita certos monachos emisit
administratores, qui oratorium sibi struxere,
in quo regulam, spectante priore, ab abbate
submisso, æque sancte observarunt: quæ loca
cellulas, prioratus vel *obedientias* vocarunt.

1) Pontif. Rom. de bened. abbat.

II. ORDO universus Cluniacensium ^{Abbatem,}
servandæ uniformitatis causa unum tantum ^{unum}
abbatem habere voluit, ceteris monasteriis, ^{Clunia-}
etiam amplissimis *prioribus* commendatis. Ci- ^{censes;}
sterciensis, laxitatem disciplinæ absolutæ au- ^{plures}
toritati abbatis Cluniacensis imputantes, si- ^{habent}
ngulis monasteriis singulos abbates præfecere, ^{Cister-}
eorumque annuos conventus habuere, ut pa- ^{cienes,}
lam fieret, num uniformitatem tuerentur, re-
gulamque fideliter observarent. Cisterciæ
multum auctoritatis in quatuor filias majores;
his tantumdem in suas filias; ut abbas matris
Ecclesiæ regeret electionem abbatum filiarum,
quos, adhibito quorundam abbatum consilio,
si quid sæcus fecerant, destituere potuit.

III. RECTURA canonicorum regu- ^{Hi olim}
larium propemodum ad normam regiminis ^{electi, ho-}
monastici fuit efformata, quum potiora clau- ^{die nomi-}
stra *abbatem*, viliora *priores* haberent, ac olim ^{nantur a}
prepositos atque *decanos*, qui supersunt in capi- ^{rege ple-}
tulis sæcularibus. Monachi & canonici regu- ^{rumque,}
lares, abbates & priores suos ipsimet longa

consuetudine elegerunt usque ad an. 1516. quo in Francia per concordatum Francisci I. cum pontifice initum¹ electiones istæ æque ac episcopales sublatae sunt. Rex igitur nominat, quem abbatem, quem priorem esse vult: nominatum instituit pontifex eo modo, quem supra *de Episcopis* explicavimus. Nominandus est religiosus ejusdem ordinis, XXIII. annos natus, ut intra annum presbyter fieri possit. Hoc cautum *statuto Blesensi art. 1. 9.* aliisque, quibus supponitur, monasteriorum recturam conferri secundum regulam. Sed si *commendæ* sint, prout hodie pleraque sunt monasteria, conferuntur clericis sæcularibus, nulla ætatis ratione habita. De commendis autem dicendi locus erit *part. II. c. 26.* Jus tamen electionis sartum tectum mansit monasteriis totorum ordinum matribus & capitibus, veluti monachis Cluniacensibus, Cisterciensibus, eorumque quatuor filiabus; Præmonstratensibus, Grandimontensibus & nonnullis aliis: quod falso instar *privilegii* habetur, quum hæ sunt reliquæ juris communis.

1) *Tit. 6. de elect.*

Congregatio-
num su-
periores
eligun-
tur, ut

IV. RECENTIORES *monachorum & canonicorum regularium* congregationes, a veteri instituto recedentes, reguntur prope ad modum mendicantium & aliorum ordinum recentiorum, Abbates habent, sed tantum triennales, ne potentia crescant; qui non a monasterio, sed in conventibus, ad quos ex omnibus provinciis, per quas congregatio extenditur, certi legati mittuntur, eliguntur,

æque ac *officiales generales*, qui sunt superior *generalis*, hujus *assistentes*, *visitatores* & *provinciales*. Monasteriis, quæ *abbates commendatarios* vel *abbates regulares* quidem, sed non reformatos habent, præfunt *priores triennales*, & *prioratibus*, quæ *priores commendatarios* vel *priores regulares* quidem, sed non reformatos habent, præfunt *priores claustrales*. Ceteri *officiales claustrales* in singulis domibus ab abbate vel *priore claustrali* instituuntur, & pro lubitu remouentur. Hæc intelligenda sunt de *prioratibus conuentualibus*; non de simplicibus, qui monasteria esse desierunt.

V. MENDICANTIUM ordines singuli singulis generalibus parent; Franciscani *ministrum*, Dominicani *magistrum*, ceteri *priorem* vocant; qui olim soli universos ordines rexerunt. Post singulis domibus singuli *priores* dati sunt, quos Franciscani *Gardianos* appellant. Quum domus brevi tempore immensum crescerent, secundum *provincias* dispartitæ sunt, & singulis provinciis *ministri* seu *priores provinciales* præfecti. Atque hi *officiales* omnes eliguntur. Quorumdam ordinum *generalis* ad dies vitæ; quorumdam ad certum tempus constituitur: nec eadem omnibus conuentuum generalium tempora. In his eligitur *generalis*; eliguntur reliqui *generales officiales*: in conuentibus provincialibus *provinciales* & *priores* vel *Gardiani*, qui deinceps ipsimet *claustrales officiales* constituunt. *Provincialis* religiosos provincie e monasterio in monasterium pro arbitrio transferre potest,

mendi-
cantium
genera-
les,

& *generalis* e provincia in provinciam, uni papæ subiectus. Generales assidue Romæ degunt, qui in Francia *vicarium*, natione Francum, habent, ne regis subditi ab *homine extraneo* e regno evocentur. Ad hunc modum mendicantes in universum reguntur, quem plerique religiosi recentiores æmulantur. Jesuitis tamen aliud placuit.

Jesuitarum monarcha est generalis;

VI. QUI quum in electionibus & sæpe repetitis conventibus generalibus factiones & ambitum gliscere, multaue dissidia inde per totum ordinem spargi viderent; *monarchicam* regiminis formam deperierunt. Summa enim semper & ubique penes generalem est auctoritas¹. Ille tentat laudatque, qui societati semet adungere cupiunt. Ille ejicit, quos parum judicat idoneos. Ille cuncta distribuit munera. Habet enim unaquæque domus *rectorem*, procuratorem, ministrum & quosdam alios officiales. Provincialis prope intuetur plures unius provinciæ domus. Generalis ut plurimum officia illa confert ad triennium, quod arctare & prorogare potest. Fundationes quoque acceptat & omnes contractus societatis firmat; alienare tamen nequit sine consensu conventus generalis, qui raro cogitur, sed eligendi generalis causa necessario convocandus est.

1) *Constit. Soc. Jes. part. 9. c. 3.*

Equitum Meliten- sium ma-

VII. PEURIMA singularia in *ordinibus militaribus*, si vel solos equites *Joanniticos* seu *Melitenses*, qui ceteris sunt notiores, spe-

Etas. Non plures illis domus uni capiti parentes; sed una domus, ^{gnus magister.} cuius membra sunt per omnem orbem Christianum dispersa. Ob utilem bello sacro navatam operam plurima prædia, templariorum spoliis aucta, nacti, ad horum administrationem emittunt, quos *commendatores*, i. e. *depositarios* vel *administratores* vocant: quorum etiam spectat *Ballivii* vocabulum. In singulis provinciis *priorem* habent, qui pinguis provincia commenda gaudet, ac nonnunquam equitum provincialium conventus cogit. Uno omnes superiore reguntur, *magno* videlicet *magistro*, qui Melitæ degit, totius communitatis metropoli. Ibi instar habet principis absoluti; Papam tamen reverenter colit. Electioni dignitatem debet, non nisi cum spiritu dimittendam. Consilium habet maximorum ordinis ministrorum & *balliviorum* seu *priorum* conventualium, qui omnes cruce majore distinguuntur. Membra sunt, vel capellani, vel equites vel fratres servientes. *Equites* oportet patrum, avorum, proavorum, abavorumque cum paternorum tum maternorum equestrium imagines ostendere. *Fratres*, in quibus nec plebeji rejiciuntur, partim armis, partim officiis admoventur. Quilibet equitum alium adsciscere potest, sed a concilio provinciali confirmandum; nec nisi majores XXV. annis, & meritis in ordinem clari, ad professionem religiosam admittuntur. Quum ad *commendas* obtinendas anni in militia exacti suffragentur; innumeri sunt, qui sine commendis degunt. Hi si in insula degunt, in *hospitio suæ nationis*

gratis aluntur; sin minus, nihil accipiunt. Unde a parentibus & agnatis pensiones petere possunt.

C A P. XXVIII.

DE RELIGIOSIS VIRGINIBUS ET
EREMITIS.

I.

Virgines

FEMINAE religiosæ reguntur ad modum *religiosorum*, quorum regulam, quantum per sexus imbecillitatem licet, sequendam animum induxerunt: ratione arctioris custodiae & virilis imperii potissimum ab istis diversæ. Primis temporibus virgines etiam eæ, quæ solemnî ritu ab Episcopo consecratæ, privatis in ædibus habitant, sola virtute custoditæ. Post gregatim vivere, donec arctissime occludendæ viderentur.

occlusæ

II. IGITUR non nisi extrema necessitate urgente, incendium, pestilentiam, hostem elusuræ, vel aliam domum excitaturæ, aut instauraturæ, & his similia ausuræ, ubi tamen scripta Episcopi venia opus est, e monasterio excedere possunt¹. Mendicantibus permittitur stipem colligere². Ne secretior vita turbetur, sub pœna excommunicationis nemini, ne feminis quidem, ad eas penetrare licet³. Monasteria ruri incurSIONIBUS exposita in *civitates* transferre visum. Habent *oratoria*, in quibus *venerabile & sacrum oleum* custoditur, & sacra peraguntur. Cum exte-

ris non nisi per transfennam loquuntur, nec nisi per rotam quidquam edere aut accipere possunt. De quibus regulæ & constitutiones peculiare sunt consulendæ. Tanta circum-
spectione imbecillitati sexus succurrere visum, ut, quas pudor non potest, illas necessitas in officio contineat.

- 1) C. periculosum X. de statu regular. in 6. Concil. Trid. sess. 25. Ref. c. 5.
- 2) Statut. Bles. art. 31.
- 3) Concil. Trid. ibid. stat. Bles. art. 4.

III. AD *verbi divini & sacramentorum* habent
administrationem virorum industria opus est. *facella-*
Eligunt ergo *facellanos*, qui ipsis a confessioni- *nos, con-*
bus sunt, & ab Episcopo probandi. Eligunt *fessores,*
& *predicatores*. Quotannis ter quaterve con-
fessionarii extra ordinem mittuntur, quibus
conscientiam liberius nudare valeant ¹.

- 1) Conc. Trident. sess. 25. Ref. c. 10.

IV. PARENT *superioribus & obediunt* *superio-*
episcopo, saltem, si exemptæ sunt, qua ponti- *res,*
ficis delegato, qui singulis monasteriis pres-
byterum, vel ejusdem ordinis, vel sæcularem
visitatorem attribuit. Quæ in congregationes
coiere, veluti Cistercienses & mendicantes,
reguntur ab horum ordinum monachis, &
episcoporum auctoritate sprete, *superioribus*
parent generalibus.

V. INTERIORA monasteriorum si *abbatis-*
spectes, duorum generum superiores habent; *fas.*
perpetuas alteras, alteras triennales. Illius ge-
neris sunt *abbatissæ*, quarum potestas ex veteri

instituto non nisi cum ultimo vitæ halitu exspirat. Quæ olim electæ, hodie æque ac abbates, a rege nominantur. Quod jus cum *concordato* non nitatur, pontifex in literis confirmatoriis memorat, regem *commendasse*, majoremque conventus partem suffragiis suis ornasse hanc virginem: ut veteris electionis umbra colorque fervetur.

VI. HUIUS generis superiores, quæ vel abbatissæ, vel priorissæ vel aliter audiunt, vetera monasteria reformatæ, & recentiores, etiam mendicantium, congregationes habent. Abbatissas *perpetuas* facilius ad vitium inflecti, atque ad imperium fororibus gravè impelli, compertum est. *Triennales* omnes eliguntur secretis suffragiis, præsentè visitatore, qui ad clathros appositus præsensque electionem confirmat.

VII. ELIGENDAE sunt XL. annos natæ & VIII. professæ, vel minimum XXX. natæ & V. professæ¹. Nostro jure eliguntur, quæ vel X. annos professæ, vel VI. annos officio quopiam claustrali functæ sunt. Eliguntur præterea IV. aut VI. matronæ, annis & moribus graves, quæ superiori in minoribus consilio adsunt; de *majoribus* enim omnes consultant. *Minora* officia janitricum, valetudinariarum, cellariarum, thesaurariarum a superiore conferuntur, adimuntur, aut saltem cum ea extinguuntur.

1) Concil. Trid. Sess. 25. c. 7. C. indemn. X. de election. in 6.

VIII. IN recipiendis virginibus ob flexus infirmitatem summa cautio, ut voluntati integra constet *libertas*. Qui metu vel impellunt nolentes, vel volentes deterrent, in eos excommunicationis fulmen vibrant patres Tridentini¹. Antequam investiuntur & ad professionem admittuntur, a superiore monendus est episcopus, ut vel ipse de vocatione initiandæ judicet, vel presbyterum deleget, qui vel per clathros vel extra clathros, prout usus fert, cum ea colloquatur. Nonnunquam *Episcopus*, sæpe *superior*, plerumque ejus loco *presbyter* virginem velat solemniaque vota ritu singulorum monasteriorum recipit.

quo ritu
recipiuntur,

1) *Seff. 25. Ref. c. 10.*

IX. DIFFERT hæc cærimonia a solemni virginum *consecratione*, quæ fere in desuetudinem abiit, nostra tamen attentione digna, quum ex ea appareat, quo fine religiosarum professionem receperit Ecclesia¹. Solus Episcopus consecrat virgines XXV. annis majores die festo aut saltem dominico, quas singulas privatim interrogat de causa propositi, de statu conscientia, de vita antea: debent enim esse intactæ². Quibus præmissis, monasterio egrediuntur, comitibus duabus anibus cognatione junctis, & Episcopo post prælectam epistolam & graduale missaticum offeruntur ab archipresbytero nomine totius Ecclesiæ, ut benedicantur, consecrentur & Christo desponsentur. Episcopus ter rursus interrogat singulas de proposito sanctissimo; quo facto prosternuntur & Litanæ recitantur. Episcopus

& consecrentur?

benedicit amictui, quem ipsæ induunt; *velum* autem ex ejus manibus accipiunt. Quibus præmittitur oratio de excellentia virginitatis, de conjugii impari sanctitate, de præcipuis virginum virtutibus. Post *velum annulum* porrigit, quo Christo desponsantur, & in signum hujus connubii coronam capiti imponit, precibus intersertis, quibus virginum officia & præmia immortalia celebrantur. Postremo diras imprecatur, virgines hæc vel bona earum violaturis. Hoc ritu peracta est solemnitas illa veterum consecratio virginum, cujus exempla sæculum XIII. adhuc vidit³.

1) *Concil. Mediol. IV. an. 1576. n. 11.*

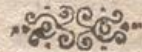
2) *Pontif. Roman. de consecrat. virg.*

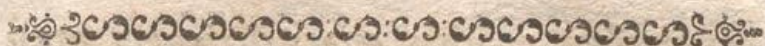
3) THOMASS. *discipl. part. 4. l. 1. c. 60.*

Eremitæ
hodierni.

X. DE *eremitis* paucis dicendum. Hi vero non amplius sunt monachi, diuturno usu vitæ communis subacti, quales veteres illi Anachoretæ; sed homines suoapte ingenio secesum petentes, ubi vel singuli soli, vel bini ac trini instar *monachorum* vivunt. Episcopi est, dispicere, num vera devotione ad hoc vitæ genus impellantur. Nam nequitiam ferendi sunt, qui sola spe impudentissimæ mendicitatis & impunitæ licentiæ in abdita loca rapiuntur: quorum innumera in promptu sunt exempla¹.

1) *Concil. in Trullo c. 41. 42. Concil. Toler. IV. c. 5.*

C A P. XXIX.

DE PRIVILEGIIS CLERICORUM.

I.

PERSONAE, vel *clericatu* vel *professione* religioſa Deo conſecratae, ſemper præ ceteris Chriſtianiſ plura præcipua habuerunt, præfertim iis temporibus, quibus cum horum hominum *ſtatu* excellens virtus individuo vinculo ſociabatur. Gavifi ſunt præcipuis honoribus, reſtitutionibus, exemptionibus, aliisque iuribus utilibus. De his poſterioribus, quatenus vel in certis reſtitutionibus, vel in retributionibus, vel in oblationibus incertis conſiſtunt, potiffimum agemus *Parte II.*

Privilegia clericorum poſita

II. TANTO majori honore ſunt habitæ, quanto magis honores fugiebant, demiffionis animi & ſummæ caritatis ſectatores. Primis ſæculis Chriſtiani ad eorum genua provoluti, pedes exoſculati, benedictionem flagitantes, *patres, dominos, venerabiles, amabiles Deo, ſanctos* appellabant: quæ vocabula deinceps, frigefcente affectu, dicis cauſſa uſurpata, & regulares etiamnum *domini, patres, reverentiæ,* vocantur, titulis Episcoporum olim & presbyterorum propriis ¹.

in honore præcipuo,

1) *Vid. tr. de morib. Chriſtianor. c. 25. 29.*

III. ECCLESIASTICI vulgo in *Eccleſiis*, omnibusque ſacris pompis, primum locum occupant, laicosque omnes antecedunt. In

conventibus politicis *corpus clericorum* præit corpora reliqua omnia, quod in conventibus regni *generalibus* & diætis *provincialibus* cernitur. Corpora clericorum, veluti capitula & collegia regularium cum inter se, tum ad corpora sæcularium relata, veterem consuetudinem sequuntur, quod etiam de singulis Ecclesiasticis observandum, nisi vel ob *beneficium*, quod habent, vel ob *officium* altius ascendere datum ¹. Lites de hac re in pompis solennibus aliisque publicis cærimoniis oborientes componit Episcopus ². In Francia quidem Episcopus vitandi scandali causa interloquitur, sed quia hæ controversiæ habentur pro causis *possessoriiis*, iudex laicus decedit. Injuriam his illatam habentur pro atrocioribus, & si reales sunt, excommunicationem operantur, & eam quidem *reservatam* ³.

1) Vid. *Memoir. du Clergé part. 1. tit. 2. c. 5.*

2) *Concil. Trid. Sess. 25. de regul. c. 13.*

3) *C. 16. q. 4. c. 29.*

in immunitatibus

IV. EXEMPTIONES sunt duplicis generis. Aliæ personas potissimum afficiunt, tenduntque ad tranquillitatem Ecclesiasticorum, ut sacris vacare possint: aliæ bona respiciunt. Quum enim ex publico aluntur & laborum præmia capiunt; iustum est, ut hæc conferrentur, ne altera manu eripiatur, quod altera datum est.

personabus,

V. IN personalibus princeps est exemptio a *jurisdictione*. Nam vulgo nulla persona ecclesiastica coram *iudice seculari* conveniri po-

test: qua de re *Part. III.* porro exemptio a *municipalibus*, a tutelis, curatellis, nisi quas sponte suscipiunt¹. Inde a Cypriani temporibus statutum est, si quis clericum in testamento tutorem nominaverit, pro ejus anima sacrificium fieri non debere². Debitorum causa non in *vincula* conjici, nec in res mobiles eorum, quæ ad cultum divinum destinata & ipsis necessaria sunt, *executiones* fieri possunt³. Immunes sunt a *militia*, ad quam olim ob feuda, quæ possident, tenebantur, nisi in *sequela*: nec alios milites submittere, aut pretio id onus redimere coguntur. Immunes sunt ab *excubiis*, *vigiliis*, *militum hospitalionibus*, pœna capitis sancita in eos, qui in domus presbyterorum, aut in domus certis beneficiis affixas, aut a clericis habitatas, irrumpunt hospitandi causa. Prohibitum etiam consulis & scabinis, ne militi hujus rei causa tesseras hospitales scribant; ne quid pro redimendo hospitii onere, pro utensilibus, militumque alimentis a clericis exigant; exacta restituant⁴. Eadem ratione ab onere alendi militem, muniendi civitates, conferendi ad subsidia cujuscumque generis exempti sunt⁵.

1) l. 52. C. de episc. & cler. C. 16 q. 1. c. 40.

2) Cyprian. ep. 1. al. 66. dist. 88. 3) Stat. Bles. art. 57.

4) C. 4. X. de immun. Eccles. 5) C. 29. C. 7. eod.

VI. IN terris, quæ onerantur in capi-
centualibus,
ta, immunes sunt clerici, nec onerari possunt,
si vel maxime beneficia vel ipsi percipiant, vel
matrimonia habeant, decimasque teneant.
Quæ privilegia novissime parum pensi habita.

Plerisque in locis subiecti sunt *tributo negotiatorio*, quum provinciarum præfecti decimas conductas pro officio æstiment, & incolæ oneris partem in eos devolvant. *Beneficiati* unius tantum beneficii intuitu immunes sunt.

realibus.

VII. IN terris, quæ onerantur ratione fundorum, fundi ecclesiarum æque ac nobilium immunes sunt, & qui alienati sunt, si ad ecclesiam redeunt, illico e *catastro* delentur. Sed hæc immunitas restricta est ad veteres fundos, quos Ecclesiæ possederunt, antequam *catastrum* invaluit. In terris, quæ oneri *salinario* subiectæ sunt, Ecclesiasticis parcitur, nec domus eorum, prohibiti salis ergo, perquiruntur. Nec vini, quod ipsi ex fundis sive patrimonialibus sive beneficiariis hauriunt, *censum*; nec si id per aversionem vendunt, *vicepsimam*; nec si sigillatim, *octavam* vel *quartam* solvunt. Et ista quidem summa est privilegiorum, quibus Ecclesiastici in Francia gaudent, potius, minus, pro temporum & locorum diversitate: quod usu addiscendum. Communitates autem religiosorum & religiosarum corporibus Ecclesiasticis annumerantur.

